

ΑΚΤΙΝΕΣ

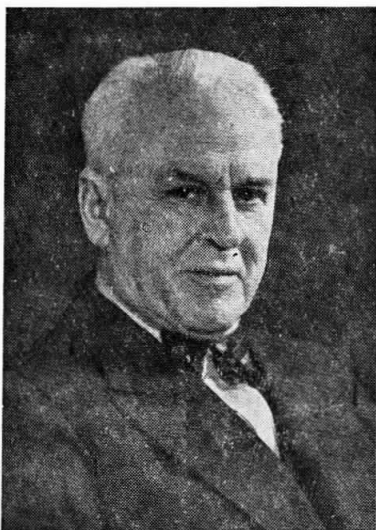
ΟΡΓΑΝΟΝ ΤΗΣ «ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗΣ ΕΝΩΣΕΩΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΩΝ»

ΕΤΟΣ ΙΖ'.

ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ 1954

ΑΡΙΘ. 146

ROBERT A. MILLIKAN

Με εὐνόητον λύτην δλόκληρος ὁ ἐπιστημονικὸς κόσμος ἐπληροφόρηθη ἐσχάτως ἀπὸ τὴν Πασαδέναν τῆς Καλιφορνίας ὅτι τὴν 19ην παρελθόντος Δεκεμβρίου ἀπεβίωσε κατόπιν μακρᾶς ἀσθενείας καὶ εἰς ἡλικίαν 85 ἐτῶν ὁ διεθνoῦς φήμης καθηγητῆς Δρ. Robert Adrews Millikan.

Τὸ λακωνικὸν αὐτὸ ἄγγελμα, μὲ τὸ ὁποῖον ἡ Ἱστορία τοῦ ἀνθρωπίνου πολιτισμοῦ κλείνει τὴν σελίδα τῆς μακρᾶς, ὅσον καὶ καρποφόρου, σταδιοδρομίας ἐνὸς ἀκόμη ἐκ τῶν κορυφαίων ἐρευνητῶν τῆς φύσεως, δίδει πᾶσαν ἐπικαιρότητα εἰς τὴν σύντομον ἀνασκόπησιν τῆς πολυσχιδοῦς δράσεως τοῦ ἐκλιπόντος σοφοῦ καὶ τῆς πλουσιωτάτης συμβολῆς του ὅχι μόνον εἰς τὴν πρόοδον

τῶν θετικῶν ἐπιστημῶν, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν πνευματικὴν ἐξέψυξιν τῆς ἀνθρωπότητος.

Πόσον ἐξέχουσαν θέσιν κατέχει τὸ ὄνομα τοῦ Millikan εἰς τὴν σύγχρονον ἐξέλιξιν τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν, τῆς φιλοσοφίας καὶ τῆς μεταφυσικῆς εἶναι καταφανὲς ἐκ τοῦ ὄγκου τῶν ἐπιστημονικῶν συγγραμμάτων καὶ τῶν πολυαρίθμων πραγματειῶν, ἔνθα συνοψίζεται τὸ μέγιστον μέρος τῆς πολυετοῦς δράσεως τοῦ διασήμου αὐτοῦ Ἀμερικανοῦ φυσικοῦ.

Νὰ ἀπαριθμήσωμεν ὅλας τὰς ἐπιστημονικὰς ἀνακαλύψεις τοῦ Millikan εἰς τὸ πεδῖον τῶν πειραματικῶν ἐρευνῶν, ἢ τὰς καθαρῶς θεωρητικὰς του μελέτας ἐπὶ πλείστον ὅσων θεμάτων τῆς Φυσικῆς, ἢ τὰς φιλοσοφικὰς του πτήσεις ἐπὶ προβλημάτων, τὰ ὁποῖα ἄπτονται ζητημάτων ὄντως λεπτοτάτων καὶ στενῶς συνυφασμένων μετὰ τὴν ἀνθρωπίνην ψυχὴν ἢ τέλος τὰς βαθυστοχάστους ἀντιλήψεις του ἐπὶ θεμάτων μεταφυσικῆς καὶ τῆς θρησκείας, θὰ ἀπετέλει ἐγγείρημα ἐκ τῶν δυσχερεστάτων, ὅταν μάλιστα ἡ ἀπαρίθμησις πρέπει νὰ περιορισθῇ ἐντὸς τῶν στενῶν ὁρίων μιᾶς συντόμου νεκρολογίας καὶ ὅταν ἡ ἐκθεσις τοῦ ὅλου ἔργου, ἔστω καὶ ἐν ἀδραῖς μόνον γραμμαῖς, καθιστᾷ ἀναπόφευκτον τὴν χρῆσιν ἐιδικῶν ὄρων τῆς Νεωτέρας Φυσικῆς, τῶν ὁποίων ἡ κατανόησις ἔχει ἀνάγκην μακρᾶς κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἦττον προεισαγωγικῆς ἐρμηνείας.

Διὰ τοὺς λόγους τούτους θὰ περιορισθῶμεν εἰς ἀπλὴν ἐνταῦθα σκιαγραφίαν τοῦ διαπρεποῦς φυσιοδίφου χάριν τῶν ἀναγνωστῶν τῶν «Ἀκτίνων», εἰς τοὺς ὁποίους δὲν εἶναι τελείως ἄγνωστος ἡ διεθνoῦς φήμη

προσωπικότης του. Ἐπὶ τῆς ἐπιστημονικῆς δράσεως καὶ τῶν χριστιανικῶν πεποιθήσεων τοῦ Millikan ἔχουν κατ' ἐπανάληψιν καταχωρηθῆ διάφορα ἄρθρα καὶ σημειώματα εἰς τὸ περιοδικὸν τοῦτο, τὸ ὁποῖον πάντοτε φροντίζει νὰ ἐνημερώνῃ ἐγκαιρῶς ἐπὶ τῶν ἐκάστοτε προβαλλομένων σοβαρῶν θεμάτων ὅλους ὅσοι μετ' ἐνδιαφέροντος καὶ ἀγάπης παρακολουθοῦν τὴν ἐπίκαιρον ἀρθρογραφίαν του.

Ὁ Δρ. Millikan ἀπετέλει τὴν προσωποποίησιν ἐνὸς σπανίου συνδυασμοῦ, ὅστις ἀπαντᾶται μόνον εἰς τοὺς κορυφαίους μύστας τῆς ἐπιστήμης, συνεδύαζε δηλονότι τὸ πρακτικὸν πνεῦμα τοῦ ἐρευνητοῦ μετὰ τῆς φαντασίας τοῦ ποιητοῦ. Ἐν τῷ προσώπῳ του ἐμφανίζεται εἰς ἁρμονικὸν σύμπλεγμα ἡ πίστις τοῦ μυστικιστοῦ μετὰ τοῦ σκεπτικισμοῦ τοῦ πειραματιστοῦ. Δι' αὐτὸν ἡ Θρησκεία καὶ ἡ Ἐπιστήμη δὲν ἦσαν δύο ἀντιφατικαὶ ἔννοιαι, ἀλλὰ δύο ἀλληλοσυμπληρούμεναι ἀνάγκαι τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς. Ὁ ἀληθὴς ἔρος πρὸς κατανόησιν τῶν διεπόντων τὴν φύσιν νόμων ἦτο κατ' αὐτὸν ταυτόσημος πρὸς τὴν κατανόησιν τῶν δεσμῶν μεταξὺ τοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ Δημιουργοῦ.

Γεννηθεὶς τὴν 22αν Μαρτίου 1868 ἐν Morrison τῆς Πολιτείας Illinois, μετὰ τὰς ἐγκυκλίους σπουδὰς εἰσηλθεν εἰς τὸ Πανεπιστήμιον Columbia. Λαβὼν ἐκεῖθεν τὸ δίπλωμα τοῦ διδάκτορος τῆς φιλοσοφίας (1895), ἐξηκολούθησε τὰς σπουδὰς του ἐπὶ διετίαν εἰς τὰ Πανεπιστήμια τοῦ Βερολίνου καὶ τῆς Γοττίγκης. Προσληφθεὶς τὸ 1897 ὡς βοηθὸς τοῦ Ἐργαστηρίου Φυσικῆς ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ τοῦ Σικάγου, ἔφθασε βαθμηδὸν μέχρι τῆς ἀνωτάτης βαθμίδος τῆς ἀκαδημαϊκῆς σταδιοδρομίας, ἀναγορευθεὶς ἐπίτιμος διδάκτωρ τοῦ Πανεπιστημίου τούτου, ὡς καὶ 25 ἄλλων ἀμερικανικῶν καὶ εὐρωπαϊκῶν Πανεπιστημίων καὶ Κολλεγίων. Πρὸς τούτοις ἐχρημάτισε Διευθυντῆς τοῦ ἐν Καλιφορνίᾳ τεχνολογικοῦ Ἰνστιτούτου, μέλος τῆς Ἐθνικῆς Ἀκαδημίας τῶν Ἐπιστημῶν τῶν Ἡ. Πολιτειῶν, τῆς Ἀκαδημίας τῆς Βοστώνης, τῆς Γαλλικῆς Ἀκαδημίας τῶν Ἐπιστημῶν, τῆς Βαυαρικῆς Ἀκαδημίας τοῦ Μονάχου, τῶν Ἀκαδημιῶν τῆς Βολονίας, τοῦ Βελ-

γίου, τῆς Ρωσσίας κτλ. Ἐπὶ πλέον λόγῳ τῶν σοβαρωτάτων ἐπιστημονικῶν τῶν ἐργασιῶν ἐτιμήθη διὰ πλείστων παρασῆμων καὶ ἄλλων τιμητικῶν διακρίσεων.

Κατὰ τοὺς δύο παγκοσμίους πολέμους προσέφερε σπουδαίας ὑπηρεσίας εἰς τὴν πατρίδα του, εἰδικώτερον ἀσχοληθεὶς εἰς τὴν τελειοποίησιν τῶν πυραύλων.

Τὸ 1923 ἐτιμήθη διὰ τοῦ Βραβείου Νόμπελ τῆς Φυσικῆς «διὰ τὰς ἐργασίας του ἐπὶ τῆς ἀτομωσέως καὶ μετρούσεως τῆς ἐσχάτης ἠλεκτρικῆς μονάδος, ἥτοι τοῦ ἠλεκτρονίου, καὶ διὰ τὰς ἐρεῦνας του ἐπὶ τοῦ φωτοηλεκτρικοῦ φαινομένου, ἥτοι ἐπὶ τῆς παραγωγῆς ἀσθενεστάτου ἠλεκτρικοῦ ρεύματος, παραγομένου ὑπὸ πινῶν ὠρισμένων μετάλλων, ὅταν προσπέσῃ ἐπ' αὐτῶν δέσμη φωτεινῶν ἀκτίνων».

Ἦστερον ἀπὸ ὀλίγα ἔτη τὸ ὄνομα τοῦ Millikan συνεδέθη ἀρρήκτως πρὸς τὴν ἀνακάλυψιν καὶ τὴν σπουδὴν τοῦ μυστηριώδους φαινομένου τῶν λεγομένων κοσμικῶν ἀκτίνων, τὸ ὁποῖον ἐκίνησε τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ κοινῶ εἰς βαθμὸν τόσον περιττοῦ, ὅσον καὶ ἡ περιφρομησὶς περὶ σχετικότητος θεωρίας τοῦ Ἀϊνσταϊν.

Αἱ κοσμικαὶ ἀκτίνες εἶχον ἐλκύσει τὴν προσοχὴν τῶν ἐπιστημόνων διὰ πρώτην φοράν τὸ 1901. Κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην δὲν εἶχεν εἰσέτι ἀναγνωρισθῆ ἡ κοσμικὴ τῶν προέλευσις, ἀλλ' ἐχαρακτηρίζοντο ὡς «κλέπται τοῦ ἠλεκτρισμοῦ», οἱ ὁποῖοι ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἀφῆρουν ἠλεκτρικὸν φορτίον καὶ ἀπὸ αὐτὸ ἀκόμη τὸ κατὰ τὸ δυνατὸν στεγανώτατα κεκλεισμένον ἠλεκτροσκόπιον. Ὡς ἀπεδείχθη ἐκ τῶν ἔκτοτε διεξαχθειῶν ἐρευνῶν, ἡ διεισδυτική τῶν ἱκανότης ἔβαινε αὐξουσα μετὰ τοῦ ὕψους ὑπὲρ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης, ὑπερέβαινε δὲ σημαντικῶς τὴν τῶν ἀκτίνων X, ὡς καὶ αὐτῶν τῶν ἀκτίνων γάμμα, τῶν ἐκλυομένων ὑπὸ τῶν ραδίων.

Ἀπὸ τοῦ 1922 ὁ Millikan, ἐπιληφθεὶς τῆς συστηματικῆς σπουδῆς τοῦ φαινομένου τῶν κοσμικῶν ἀκτίνων, ἐμελέτησε τὴν ἔντασιν αὐτῶν εἰς διάφορα ὕψη ἀπὸ τῆς ἐπιφανείας τοῦ ἐδάφους τῆ βοήθεια βολιστικῶν ἀεροστάτων, ἐφωδιασμένων δι' εἰδικῶν αὐτογραφικῶν ὀργάνων. Πρὸς συμπλήρωσιν τῶν ἐντεῦθεν πορισμάτων ὁ

Millikan ἐπεδόθη ἀκολούθως εἰς ἄλλας ἐρεῦνας, δι' ὧν διεπίστωσεν ὅτι ἡ διεισδυτικὴ δύναμις τῶν κοσμικῶν ἀκτίνων εἶναι ἐκάστοτε διάφορος.

Ἀφοῦ διεπίστωσε τὴν πραγματικὴν ὑπόστασιν τῶν κοσμικῶν ἀκτίνων, ὁ Millikan ἐπελήφθη τῆς ἐξιχνιάσεως τῆς προελεύσεως καὶ τῆς φύσεως αὐτῶν καὶ κατέληξεν εἰς τὴν διατύπωσιν τῆς περιφήμου θεωρίας του, καθ' ἣν αἱ κοσμικαὶ ἀκτίνες προέρχονται ἐκ τοῦ μεσοαστρικοῦ χώρου, ἀποτελοῦσαι τὴν πρώτην κραυγὴν τῶν νεογεννῆτων ἀτόμων βαρύτερων χημικῶν στοιχείων, οἷα εἶναι ὁ σίδηρος, τὸ ὀξυγόνο, τὸ πυρίτιον κτλ. καὶ τὰ ὁποῖα συνεχῶς δημιουργοῦνται ἐξ ἄλλων ἐλαφροτέρων, ὡς τὸ ὕδρογόνο καὶ τὸ ἥλιον. Αἱ κοσμικαὶ ἀκτίνες, ὡς συνεπέραινεν ἐν ἐπιλόγῳ, ἀποδεικνύουν ἐμπράκτως ὅτι «ὁ Δημιουργὸς δὲν ἔπαυσε νὰ ἐργάζεται».

Μεταξὺ ἄλλων σπουδαιωτάτων ἐργασιῶν τοῦ Millikan φέρονται καὶ αἱ ἀκόλουθοι: Ἡ πόλωσις τοῦ ἐκ διαπύρων ἐπιφανειῶν προερχομένου φωτός, ἡ ἐπίδρασις τῆς θερμοκρασίας ἐπὶ τῶν φωτοηλεκτρικῶν ἐκκενώσεων, φασματοσκοπικαὶ μετρήσεις τῆς ὑπεριώδους ἀκτινοβολίας πληθῶν τῶν ἀκτίνων X, φωτοηλεκτρικὸς προσδιορισμὸς τῆς μονάδος ἐνεργείας κτλ.

Ὁ Millikan δὲν ἦτο μόνον μία διεθνοῦς κύριος ἐπιστημονικὴ κορυφή, ἡ ὁποία ἐπὶ ἡμῖς καὶ πλέον αἰῶνα ἐφώτισε πλείστας ὄσας περιοχὰς τοῦ ἀνθρωπίνου ἐπιστητοῦ. Ἦτο συγχρόνως πολυγραφώτατος συγγραφεὺς, τοῦ ὁποίου τὰ ἔργα θὰ κατευθύνουν ἐπ' ἀρκετὸν τὰ βήματα τῶν διαδόχων του. Ἐπὶ πλέον ἡ ἐξέχουσα φιλοσοφικὴ προσωπικότης του ἐνωρίτατα ἐπεβλήθη εἰς τὴν ἐπιστημονικὴν σκέψιν καὶ εἰς τὰς τάσεις τῆς ὑγιούς φιλοσοφίας.

Ὅπως προσφανεστάτα παρατηροῦν οἱ New York Times εἰς ἐκτενὲς ἄρθρον των ἐπὶ τῇ ἀναγγελίᾳ τοῦ θανάτου τοῦ ὁ Δρ. Millikan δὲν ἦτο ἄλλοῦς φυσιοδίφης ὑπὸ τὴν στενὴν σημασίαν τῆς λέξεως. Ἦ ἐπίδρασις του ἐξετείνεται πολὺ πέραν τῶν περιορισμένων χώρων τοῦ ἐργαστηρίου του. Ἦτο προφήτης τῶν νεωτέρων χρόνων, παιδαγωγός, ἀνθρωπιστὴς καὶ φιλόσοφος. Δὲν ἦτο μόνον εἷς ἐκ τῶν ἐξοχωτέρων ἐπιστη-

μόνων τῆς ὑψηλίου, ἀλλὰ συγχρόνως ἀπετέλει καὶ μίαν ἐκ τῶν ἰσχυροτέρων δυνάμεων τοῦ πνευματικοῦ κόσμου. Δι' ὃ δικαίως, ὅταν τὸ 1932 ἡ «Roosevelt Memorial Association» ἀπένευμεν αὐτῷ τὸ χρυσοῦν της μετάλλιον, τὸν ἐχαράκτηρισε συγχρόνως ὡς «προφήτην τῆς ἐποχῆς μας, ὅστις τόσον ἀπὸ τὸ ἄτομον, ὅσον καὶ ἀπὸ τοὺς ἀστέρας, κομίζει εἰς τοὺς ἐν συγχύσει διατελοῦντας ἀνθρώπους τὸ μήνυμα τῆς πανταχοῦ παρουσίας καὶ τῆς καλωσύνης τοῦ Θεοῦ».

Ὅντως, ὅταν ἡ μεγάλη του διάνοια εἰσέδυνε εἰς τὰ μύχια τοῦ μικροκόσμου τῶν ὑλικῶν ἀτόμων, τὰ ὁποῖα ὡς οἰκοδομικοὶ λίθοι ἀπαρτίζουν τὰς ποικίλας μορφὰς τῆς ὕλης, ὅπως καὶ ὅταν διεσκέλιζε τὸν μεσοαστρικὸν χώρον διὰ νὰ ἀποκαλύψῃ τὸ μυστήριον τῶν κοσμικῶν ἀκτίνων, αἱ ὁποῖαι ἀενάως βομβαρδίζουν τὸν πλανήτην μας, ἦτο πολὺ φυσικὸν ἢ ὑπὸ τοῦ Δημιουργοῦ τόσον πολὺ εὐνοηθεῖσα προσωπικότης του νὰ ἐπιχειρήσῃ νὰ μελετήσῃ καὶ ἄλλα ἐξ ἴσου, ἂν ὄχι ἔτι βαθυτέρα, προβλήματα. Μία τοιαύτη διάνοια εἶχεν ὅλας τὰς βάσεις καὶ ὅλας τὰς προϋποθέσεις διὰ νὰ προχωρήσῃ εἰς τὴν φιλοσοφικὴν μελέτην καὶ τὴν μεταφυσικὴν θεώρησιν τῆς ὅλης πραγματικότητος, ἡ ὁποία περιβάλλει τὸν ἄνθρωπον.

Καὶ πράγματι ἐμελέτησεν ὁ Millikan βαθύτερον καὶ συστηματικώτερον, μὲ προσοχὴν καὶ μὲ ἀντικειμενικότητα τὰ μεγάλα προβλήματα, τὰ ὁποῖα ἀνακύπτουν εἰς κάθε ἄνθρωπον, ὅστις ἀνησυχεῖ καὶ συγκινεῖται πρὸ ζητημάτων βασικῶν καὶ γενικῶν καὶ εὐρισκομένων πολλάκις πέραν τῆς ἐμπειρίας, οὐχ ἦττον ὅμως ἀποτελούντων ἀπαραίτητον προϋπόθεσιν διὰ πάντα, ὅστις ἐπιθυμεῖ νὰ οἰκοδομήσῃ ἐπ' αὐτῶν τὴν κοσμοθεωρίαν του καὶ ἐπὶ τῇ βάσει αὐτῆς τὴν θεωρίαν του περὶ βίου καὶ ζωῆς.

Ὁ καθηγητὴς Millikan ἀπὸ πολλῶν ἤδη δεκαετηρίδων ἤρχιζε νὰ στοχάζεται ἐπὶ τοιοῦτων θεμάτων καὶ νὰ προβαίνει εἰς δημοσίας ὁμολογίας τῆς πίστεώς του καὶ τῶν μεταφυσικῶν του πεποιθήσεων. Οὕτω λ.χ. εἰς δημοσίευσμά του ὑπὸ τὸν τίτλον: «Εἰς ἐπιστήμων ὁμολογεῖ τὴν πίστιν του», τὸ ὁποῖον ἐκκυκλοφόρησε τὸ 1927, ἀναφέρει ὁ-

τι ὅλοι οἱ μεγάλοι σοφοί, ὄχι μόνον τῶν περασμένων, ἀλλὰ καὶ τοῦ 20οῦ αἰῶνος, ἦσαν ἄνθρωποι μὲ ὑγιεῖς θρησκευτικὰς καὶ χριστιανικὰς πεποιθήσεις καὶ καταλήγει μὲ τοὺς λόγους τοῦ λόρδου Kelvin, ὅστις περὶ τὰ τέλη τοῦ βίου του ἔγραφεν: «Ἐὰν σκεφθῆτε κατὰ βάρδος, θὰ ὀδηγηθῆτε ἀναγκαστικῶς ἀπὸ τὴν ἐπιστήμην πρὸς τὴν πίστιν εἰς τὸν Θεόν, ἣ ὁποία ἀποτελεῖ τὸ θεμέλιον πάσης θρησκείας. Θὰ εὑρετε τὴν ἐπιστήμην ὄχι ἀνταγωνιζομένην, ἀλλὰ βοηθοῦσαν τὴν θρησκείαν».

Εἰς ἄλλο ἔργον τοῦ ἐκδοθὲν τὸ 1930 ὑπὸ τὸν τίτλον: «Ἡ ἐπιστήμη καὶ ὁ νεώτερος πολιτισμός», ὁ Millikan διακηρύττει μεταξὺ ἄλλων τὴν τὸσον κακοποιηθεῖσαν κατὰ τὸν παρελθόντα ἰδίως αἰῶνα ἀλήθειαν: «Ὁ ὕλισμός, τονίζει, δὲν εἶναι τίποτε ἄλλο ἀπὸ μίαν δεισιδαιμονίαν τοῦ ἰδίου βαθμοῦ μὲ τὴν πίστιν εἰς τὰς μαγείας. Ἡ μηχανιστικὴ θεωρία ἔχει πλέον χρεωκοπήσει».

Ἐτερον σαφὲς δείγμα τῆς εὐσεβείας καὶ τῆς θρησκευτικότητος τοῦ μεγάλου αὐτοῦ ἀνδρὸς ἀποτελεῖ ἡ γνώμη του περὶ τῆς ψυχωσωτηρίου ἐπιδράσεως τῆς μελέτης τῆς Ἁγ. Γραφῆς, τὴν ὁποίαν εἶχε περὶ πολλοῦ καὶ ἐθεώρει ὡς δείκτην τοῦ πολιτισμοῦ ἐκάστου ἔθνους. Οὕτω τὸ 1935, ὅταν ἐωρτάσθησαν τὰ 400 ἔτη ἀπὸ τῆς πρώτης μεταφράσεως τῆς Ἱερᾶς Βίβλου εἰς τὴν Ἀγγλικήν, ὁμιλήσας ἀπὸ ραδιοφώνου εἶπε τὰ ἑξῆς: «Δὲν ὑπάρχει κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους καλύτερος δείκτης τοῦ χαρακτήρος ἐνὸς λαοῦ, ὅσον τὸ εἶδος τῶν βιβλίων, τῶν περιοδικῶν καὶ τῶν ἐντύπων, τὰ ὁποῖα

ὁ λαὸς αὐτὸς ἀγοράζει καὶ ἀναγινώσκει». Ἀφοῦ ἀκολούθως ἀνέπτυξε διὰ μακρῶν τὴν εὐεργετικὴν ἐπὶ τῶν ἀτόμων καὶ τῶν λαῶν ἐπίδρασιν τῆς μελέτης τῆς Ἁγ. Γραφῆς, κατέληξεν ὡς ἑξῆς: «Ἵποθέτω ὅτι ἡ μέλλουσα πρόοδος τοῦ ἀνθρωπίνου γένους θὰ παρουσιάσῃ στενὴν ἀναλογίαν πρὸς τὴν μέλλουσαν κυκλοφορίαν τῆς Βίβλου».

Τέλος εἰς πρόσφατον λόγον του λέγει: «Μετὰ τὸν τελευταῖον πόλεμον, τὸν τρομερώτερον ἐξ ὅσων ἀναφέρει ἡ Ἱστορία, ἕκαστος σκεπτόμενος ἄνθρωπος διερωτᾶται: Τί ἠμπορῶ νὰ κάμω διὰ νὰ βοηθῆσω ὥστε νὰ δημιουργηθῆ ἓνας καλύτερος κόσμος, εἰς τὸν ὁποῖον νὰ μὴ συμβαίνουν τοιαῦτα συμφοραί;—Κατ' ἐμὲ τὰ δύο μεγάλα βάρθρα τῆς ἀνθρωπίνης εὐμερίας εἶναι πρῶτον μὲν τὸ πνεῦμα τῆς θρησκείας, δεύτερον δὲ τὸ πνεῦμα τῆς γνώσεως, ἥτοι τῆς ἐπιστήμης. Καὶ ναὶ μὲν πρωτεύει δι' ἡμᾶς, οἱ ὁποῖοι ἐργαζόμεθα εἰς τὰ Πανεπιστήμια καὶ εἰς τὰ Ἰνστιτοῦτα τὸ νὰ προαγάγωμεν κυρίως τὸ δεύτερον, ἀλλ' ἡ ὑψίστη ὑπηρεσία, τὴν ὁποίαν θὰ ἠδυνάμεθα νὰ προσφέρωμεν, σχετίζεται περισσότερον πρὸς τὸ πρῶτον.—Καὶ ὡς ἀληθινὸς σοφὸς ἔδωκε σοφώτατα τὴν λύσιν τοῦ ἀλύτου προβλήματος τῆς ἀνθρωπίνης εὐμερίας ἐπὶ τῆς Γῆς διὰ τῶν ἑξῆς: «Διὰ νὰ γίνῃ ὁ κόσμος, ὅπως ὅλοι τὸ θέλομεν, καλύτερος, πρέπει ὁ καθείς μας νὰ ἀρχίσῃ πρῶτιστα νὰ διορθῶνῃ τὸν ἑαυτὸν του».

ΣΤΑΥΡΟΣ Μ. ΠΛΑΚΙΔΗΣ

Τακτικὸς καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου
καὶ Διευθυντὴς τοῦ Ἀστεροσκοπίου Ἀθηνῶν

Ἀπόσπασμα ἀπὸ τὴν ἐπιστολὴν τοῦ R. Millikan πρὸς τὴν Χριστιανικὴν Ἐνωσιν Ἐπιστημόνων ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῆς Δηλώσεως.

I have been glad indeed to read your declaration, and am very glad to let you know that I approve fully the content of this declaration and may be so quoted. In my judgment, what are commonly called spiritual values are more important than any material things.

Hoping that your declaration may have wide circulation and large influence the world over, I am

Very sincerely yours,

Robert A. Millikan

ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΜΟΡΦΩΤΙΚΑ ΚΕΝΤΡΑ «ΦΑΡΟΙ»

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ἡ δοκιμασία τοῦ πολέμου γιὰ τὸν ἄνθρωπο, πού θέλει ἀγωνιστικά καὶ δημιουργικά νὰ ἀντιμετωπίσῃ τὴν ζωὴ, δὲν ἦταν μόνο τὸ πέρασμα τοῦ ὀλέθρου πού ἄφησε πίσω του ἐρείπια καὶ πόνο. Ἦταν ἡ δοκιμασία τῶν θεμελιῶν ἐπάνω στὰ ὁποῖα εἶχαμε κτίσει τὴν ζωὴ μας. Πίσω ἀπὸ τὰ γκρεμισμένα σπίτια καὶ τὸν πονεμένο λαὸ μας ὑπῆρχαν δύο θανάσιμοι ἐχθροὶ τῆς προόδου, πού λίγο ἔλειπε νὰ γίνουν αἰτία γιὰ νὰ μὴν ὑπάρχωμε σήμερα καὶ ὡς Ἕθνος καὶ ὡς ἄτομα. Ἡ ἄρνησις κάθε πνευματικῆς ἀξίας καὶ ἡ συνεπὴς μὲ αὐτὴν ἀποκλειστικὴ στροφὴ πρὸς τὸ «ἐγώ» μας.

Γι' αὐτὸ εἶναι πανανθρώπινη σήμερα ἡ διακήρυξις, πού τὴν βλέπομε καὶ στὰ πράγματα σιγά-σιγά νὰ ἐμπνέῃ τὴν μεταπολεμικὴ ἐποχὴ, πὼς οὔτε σκιά ὑλικῆς ἀναγκροτήσεως εἶναι δυνατὸν νὰ πραγματοποιηθῇ χωρὶς τὴν πνευματικὴ ἐνδυνάμωσι τοῦ λαοῦ καὶ τῆς ἡγεσίας του. Ἐξ ἄλλου οἱ θυσίαι πού ἔγιναν δὲν ἔγιναν γιὰ νὰ ἐξασφαλίσουν μιὰ νέα ὑπερτροφία τοῦ ἐγωϊσμοῦ μας. Ἐγιναν ἀκριβῶς γιὰτὴν πέρα ἀπὸ τὸ ἄτομο ὑπάρχει τὸ σύνολο, ἡ εὐημερία τοῦ συνόλου. Καὶ ὅταν τὸ ἀγαθὸ αὐτὸ κινδυνεύῃ, τότε ἀξίζει νὰ θυσιάζωμε ἀνέσεις καὶ ἀγαθὰ καὶ αὐτὴν τὴν ζωὴν μας.

Ἐφ' ὅσον, λοιπόν, μετέχωμε στοὺς καρπούς τῆς θυσίας, πρέπει κι' ἐμεῖς νὰ προσφέρωμε τὴν προσωπικὴ μας συμβολὴ γιὰ νὰ ὑπάρξῃ μιὰ καλύτερη ζωὴ γιὰ τοὺς συνανθρώπους μας, γιὰ τὸ λαὸ μας. Ἡ συμμετοχὴ δὲ στὶς θυσίαι, σημαίνει ἀντιστοιχῶς καὶ δικαιώματα γιὰ τὴ ζωὴ.

Ἐτσι ἡ δοκιμασία τοῦ πολέμου ἐγκρέμισε τὰ ψεύτικα εἶδωλα, πού ἕως τότε εἶχαμε γιὰ ὄδηγὸ μας καὶ μᾶς ἔδειξε τὸ δρόμο πού πρέπει σὰν ἄτομα καὶ λαὸς νὰ ἀκολουθήσωμε γιὰ μιὰ σωστὴ, ἀσφαλὴ καὶ καθολικὴ ἀνόρθωσι τῶν ἐρειπίων.

Σήμερα σὲ δλόκληρη τὴν Ἑλλάδα, στὴν

ὑπαιθρο καὶ τὰ μεγάλα ἀστικά κέντρα ἐξακολουθοῦν νὰ ὑπάρχουν χιλιάδες ἐλληνικὲς οἰκογένειαι πού μαστίζονται ἀκόμη ἀπὸ τὰ δεινὰ τοῦ πολέμου. Ἀντὶ γιὰ «σπίτι» ἔχουν μιὰ τρώγλη—τὰ ξύλινα παραπήγματα μὲ τοὺς τενεκέδες γιὰ στῆγη, ἢ τὸ φτωχικὸ σκοτεινὸ καλύβι τοῦ χωριοῦ—μέσα στὰ ὁποῖα ἀγωνίζονται νὰ χωρέσουν 8 καὶ 10 πολλὰς φορὲς ἄτομα.

Μέσα στὴν βραεὶά ἀποπνικτικὴ ἀτμόσφαιρα τοῦ μικροῦ καὶ ἀνθυγιεινοῦ αὐτοῦ χώρου ἡ οἰκογένεια δὲν μπορεῖ νὰ ζήσῃ ἀνεκτά, ἀνθρωπινά, τὴν ζωὴ της, τὸν πόνο της, τὰ μυστικά της. Ἐκεῖ ἡ φτώχεια καὶ ἡ δυστυχία ἔχουν γίνει μόνιμος σύντροφος τῶν κατοίκων καὶ ἡ ἀθλιότης τῶν ὄρων διαβιώσεως ἔχει δημιουργήσει συνθῆκες ἐπικίνδυνες γιὰ τὴν υγεία καὶ τὴν ἠθικὴ ἀνάπτυξι τοῦ ἀτόμου. Πολλὰ ἔχουν γραφῆ ἐπάνω στὴν θλιβερὴ δυστυχία πού βασανίζει, ἀκόμη καὶ σήμερα, χιλιάδες ἀδελφῶν μας στὶς φτωχογειτονίες.

Πόσοι ὅμως γνωρίζουν πραγματικά τὴν ζωὴ αὐτῶν τῶν ἀνθρώπων καὶ πόσοι ἔχουν ἐπισκεφθῆ τίς γειτονιὰς αὐτές; Ἀλλὰ καὶ πόσες φορὲς μπροστὰ στὴν ἀθλιότητα αὐτὴ δὲν περνοῦμε ἀδιάφοροι, ἀπορροφημένοι ἀπὸ τίς ἀτομικὲς σκέψεις μας;

Ἐκεῖ, ἓνας κόσμος δλόκληρος ζῆ καὶ κινεῖται μέσα στὴ φτώχεια καὶ τὴ δυστυχία μὲ τὰ δικὰ του τραγικὰ προβλήματα καὶ τὴν δικὴ του ἰδιόμορφη ψυχολογία. Ἐνας κόσμος πού παλεύει στὴ ζωὴ μὲ σύντροφο τὴν δυστυχία καὶ τὸ δίκαιο παράπονο πὼς ἀγωνίζεται μόνος του, ἐγκαταλελειμμένος ἀπὸ τοὺς ἄλλους, χωρὶς καμμιὰ ἐλπίδα γιὰ ἓνα καλύτερο μέλλον.

Καὶ ὅμως αὐτοῦ τοῦ λαοῦ τὰ παιδιὰ θὰ τρέξουν κάθε πρωὶ νὰ δώσουν μὲ τὴν ἐργασία τους τὴν ζωὴ στὶς βιομηχανίες, στὰ χωράφια, στὸ ἐμπόριο καὶ στὴν κρατικὴ μηχανή. Αὐτοὶ θὰ τρέξουν πρώτοι στὰ σύνορα, ὅταν ἡ Πατρίδα τὸ καλέσῃ, καὶ

θά θυσιασθούν για νά ἀναπνέωμε ὅλοι μας ἐλεύθερα. Για νά λείψῃ, λοιπόν, τὸ στίγμα αὐτὸ ἀπὸ τὸν πολιτισμὸ μας καὶ τὴν σύγχρονη ἑλληνικὴ ἱστορία πρέπει τὴν ἀγωνία, τὸν πόνο, τὴν δυστυχία τῶν νά τὴν κάνωμε καὶ δικό μας καρδιοχτύπι. Μὲ τὸν πόθο καὶ τὴν προϋπόθεσι αὐτὴ ἔγιναν οἱ τελευταῖες θυσίες, «νὰ ἔχωμε ἓνα αὐριο καλύτερο ἀπὸ τὸ σήμερα».

Σ' αὐτὴ τὴν ἐπιτακτικὴ προσταγὴ τῶν καιρῶν μας ὑπηρετῶντας καὶ ὁ σύλλογος «τὸ Ἑλληνικὸν Φῶς» παράλληλα μὲ τὴν κρατικὴ μέριμνα καὶ τὴν ἀξιόλογη δρᾶσι καὶ ἄλλων προσπαθειῶν, θέλει μὲ τὴν ἴδρῶσι Κοινωνικῶν Μορφωτικῶν Κέντρων, τῶν «Φάρων», στοὺς συνοικισμοὺς καὶ τὴν ὕπαιθρον, νά βοηθήσῃ τὸ λαὸ μας στὴν ὑλικὴ καὶ πολιτιστικὴ του ἀνάρθωσι.

Μιά στοιχειώδης, πολιτισμένη, ἄξια καὶ εὐχάριστη ζωὴ νά εἶναι προσιτὴ σὲ κάθε συνάνθρωπό μας.

ΤΙ ΕΙΝΑΙ Ο «ΦΑΡΟΣ»

Ὁ Σκοπός.

Ὁ «Φάρος» εἶναι ἓνα πνευματικὸ κέντρο τοῦ Συνοικισμοῦ πού ἔγινε για νά βοηθήσῃ τὴν μεγάλῃ μερίδα τοῦ λαοῦ μας πού δὲν αἰσθάνθηκε μέχρι σήμερα στὸν ἀγῶνα για τὴν ἐπιβίωσι του μιὰ πλήρη καὶ ὀλοκληρωμένη βοήθεια. Καὶ πρῶτα ἀπ' ὅλα θέλει νά βοηθήσῃ τὸ Σχολεῖο καὶ τοὺς γονεῖς για νά ἀνταποκριθοῦν στὶς πολυποίκιλες ἀνάγκες τῶν παιδιῶν. Ἐκτὸς ὅμως ἀπὸ τὸ παιδὶ τοῦ σχολείου καὶ τὸ μεγαλύτερο ἀγόρι, τὸ κορίτσι, ἡ νοικοκυρὰ, ὁ πατέρας νά βροῖσκον κατάλληλες καὶ πολὺτιμες εὐκαιρίες για νά μορφωθοῦν, νά συνασπαστραφοῦν, νά συνεργασθοῦν στὴ λύσι διαφόρων προβλημάτων πού τοὺς ἀπασχολοῦν. Ὁ «Φάρος» θέλει νά εἶναι ἓνα κέντρο πού νά βοηθήσῃ γενικώτερα στὴν πρόοδο καὶ στὸν πολιτισμὸ τῆς Κοινότητος, πού θέλει νά ἀνεβάσῃ τὸ βιωτικὸ καὶ πνευματικὸ ἐπίπεδο τοῦ λαοῦ μας. Νά συντελέσῃ στὴν προαγωγὴ καὶ τὴν προκοπὴ τῶν κατοίκων τοῦ Συνοικισμοῦ εἰς τρόπον ὥστε ἄτομα καὶ κοινότης νά ξαναβροῦν μιὰ πολιτισμένη ζωὴ. Νά ἀναπτύξῃ τὴν προσωπικότητά του ἀτόμου σὲ ὄλες τὶς ἡλικίες ὥστε νά γίνῃ εὐεργετικὸς καὶ χρήσιμος

μέσα στὴν οἰκογένεια, στὸ ἐπάγγελμα, στὴν κοινωνία. Νά βοηθήσῃ, ἀκόμη, τὸν λαὸ μας νά αὐτενεργήσῃ καὶ νά χρησιμοποιήσῃ ὅσο πιὸ καλὰ μπορεῖ τὸν χρόνον του καὶ τὶς δυνάμεις του. Νά τοῦ μάθῃ πράγματα πού θά τὸν βοηθήσουν νά καλύτερεύσῃ τὶς συνθήκες τῆς ζωῆς του, νά δημιουργήσῃ ἓνα εὐχάριστο οἰκογενειακὸ καὶ κοινωνικὸ περιβάλλον, καὶ τέλος νά τοῦ δώσῃ μιὰ καλὴ ψυχαγωγία μὲ τὴν ὀργάνωσι καταλλήλων ἑορτῶν.

Εἶναι, ἄλλωστε, καιρὸς πλέον νά καλλιεργηθῇ περισσότερο μεταξὺ τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ ἡ κοινωνικὴ ἀλληλεγγύη καὶ νά ἀντιμετωπισθοῦν ἐπὶ τέλους προβλήματα, ὅπως ἡ μόρφωσις τῶν κατοίκων, ἡ ἀγωγὴ τῶν παιδιῶν, ἡ συνεργασία ὄλων τῶν Ἑλλήνων, ἡ συνεπὴς στροφὴ τοῦ λαοῦ μας στὶς παραδόσεις καὶ τὰ ἰδεώδη τοῦ Ἑθνους.

Τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ «Φάρου» ἀρχίζει ἀπὸ τὸ παιδὶ καὶ τὸν ἔφηβο για νά προχωρήσῃ εὐκολώτερα στὴν οἰκογένεια. Γι' αὐτὸ εἶναι ἀπαραίτητη ἡ συνεργασία μὲ τὸ σχολεῖο, πού θά ὀδηγήσῃ στὴν πλήρη ἀνάπτυξιν τῆς νεανικῆς ἡλικίας.

Ὀλόκληρη ἡ ἐργασία τοῦ «Φάρου» χωρίζεται σὲ δύο βασικοὺς τομεῖς, τὴν Μόρφωσι καὶ τὴν Κοινωνικὴ Πρόνοια.

Ὁ «Φάρος» καὶ στοὺς δύο αὐτοὺς τομεῖς ἐργάζεται για τὴν πνευματικὴ ἐνδυνάμωσι τοῦ λαοῦ μας κυρίως, χωρὶς τὴν ὁποῖαν ἡ ὑλικὴ βοήθεια μόνο μιὰ ἐπιφανειακὴ βελτίωσι μπορεῖ νά φέρῃ, χωρὶς ὅμως νά εἶναι καὶ οὐσιαστικὴ καὶ διατηρητικὸς.

Ἰσχύει ἡ ἀρχὴ τοῦ «Ἑλληνικοῦ Φωτός» ὅτι: «Ἡ βοήθεια δὲν πρέπει νά εἶναι οὔτε μόνον πνευματικὴ, οὔτε μόνον ὑλική».

Ἡ Ἑλλάδα μας μπορεῖ νά εἶναι μιὰ φτωχὴ χώρα, ἀλλὰ ἔχει μιὰ πνευματικὴ κληρονομία ὑπέροχη ἀπὸ τὴν ὁποῖαν δσάκις ὁ λαὸς μας ἀπεφάσισε νά ἀντλήσῃ ψυχικὴ δύναμι καὶ ἠθικὸ σθένος ἔγινε ἱκανὸς καὶ τὶς συμφορὰς τοῦ πολέμου νά ἀντιμετωπίσῃ καὶ τὴν περίοδο τῆς εἰρήνης νά ἀξιοποιήσῃ.

Αὐτὴ ἡ κληρονομία, πού δὲν εἶναι ἄλλη ἀπὸ τὶς χριστιανικὰς καὶ ἐθνικὰς μας παραδόσεις, αὐτὴ ἡ κοσμοθεωρία τοῦ Γένους,

ἀποτελεί κεφάλαιο γιά τήν ἐργασία τῶν «Φάρων» ἐπάνω στό ὁποῖο θά στηριχθοῦν αὐτοὶ γιά νά καλλιεργήσουν τίς ἀρετές τῆς φυλῆς μας, νά βοηθήσουν τὸ λαό μας ν' ἀφήση τὴν μοιρολατρεία καὶ νά δημιουργήσῃ ἕνα ἐλπιδοφόρο μέλλον. Ἐνα μέλλον ὅπου ἡ δύναμις τοῦ πνεύματος καὶ τῆς ἀγάπης, καὶ τὰ ὑλικά μέσα θά βρῶσκη καὶ θαύματα θά κάμῃ. Ὅλη ἡ προσπάθεια τῶν «Φάρων», λοιπόν, ὡς σημειώνεται καὶ στήν ἀρχή, σέ ἕνα σκοπὸ κατευθύνεται: πῶς νά βοηθήσῃ τὸ μεγάλο μέρος τοῦ λαοῦ μας ὥστε νά μπορέσῃ νά ὑπερνικήσῃ τίς δυσκολίες πού ὑφίσταται καὶ νά ζήσῃ μιά ὑποφερτὴ, πολιτισμένη ζωὴ.

Κάθε ἄλλος σκοπὸς καὶ ἄλλες σκέψεις εἶναι ξένες πρὸς τὴν ἐργασία τῶν «Φάρων» πολὺ δὲ περισσότερο ὁποιαδήποτε ἀνάμειξι τοῦ ἔργου αὐτοῦ στὴν πολιτικὴ. Μὲ τὸν σεβασμὸ τῆς ἐλευθερίας στὶς πολιτικὲς πεποιθήσεις τῶν προσώπων στὰ ὁποῖα ἀπευθυνόμαστε, ἐνδιαφερόμεθα πῶς νά ὑπηρετήσωμε καλύτερα τὸν σκοπὸ πού ἀναφέραμε πρὸ ὀλίγου, τὴν ὑλικὴ καὶ πολιτιστικὴ ἀνόρθωσι τοῦ λαοῦ μας, καὶ μόνον αὐτῇ.

Οἱ συνεργάται τοῦ «Φάρου».

Ὁ Φάρος ἀποτελεῖ τὸ πεδίο τῆς πρακτικῆς ἐπιδόσεως ὄλων τῶν κοινωνικῶν ἐργασιῶν πού παρακολουθοῦν τὸ Κέντρον Σπουδῶν Κοινωνικῶν Ἐργασιῶν καὶ τὴν Κίνησιν τῆς Κοινωνικῆς Μορφώσεως τῆς Ἑλληνίδος. Παρέχει ὅμως τὴν δυνατότητα σὲ κάθε Ἑλληνα καὶ κάθε Ἑλληνίδα πού ἐνδιαφέρεται γιὰ τὰ κοινὰ, πού πονεῖ γιὰ τὴν πρόοδο τοῦ τόπου μας, τοῦ χωριοῦ του, τῆς γειτονιάς του, νά βοηθήσῃ καὶ νά συμβάλῃ, ὕστερα ἀπὸ μιὰ σύντομὴ ἐκπαίδευσιν, καὶ μὲ τίς δικές του δυνάμεις στὴν πρόοδο τοῦ συνόλου. Εἰς κάθε Φάρον οἱ συνεργάται του ἀπὸ κοινού μὲ τοὺς κατοίκους τοῦ συνοικισμοῦ μελετοῦν προβλήματα ἀγωγῆς τῶν παιδιῶν, τῶν οἰκογενειακῶν σχέσεων, τὰ ποικίλα καὶ δύσκολα προβλήματα τῆς καθημερινῆς ζωῆς.

Αὐτὴ ἡ συμπαράστασις καὶ ἡ συνεργασία εἶναι μιὰ οὐσιαστικὴ βοήθεια καὶ παρηγοριὰ στοὺς ἀνθρώπους αὐτοὺς πού ἐργάζονται τὸν σκληρὸ ἀγῶνα τῆς ζωῆς. Ἡ

ἀνάγκη αὐτῆ τῆς ἐπικοινωνίας καὶ συνεργασίας εἶναι μεγάλη καὶ δὲν ἠμπορεῖ νά πῆ κανεὶς, ὅτι δὲν ἔχει καιρὸ καὶ ὅτι ὁ καθημερινὸς ἀγῶνας τῆς ζωῆς ἀπορροφᾷ ὅλες του τίς δυνάμεις, γιὰτὶ ἡ προσπάθεια τοῦ Φάρου ἀκριβῶς αὐτὸν τὸν ἀγῶνα ἔρχεται νά διευκολύνῃ. Ἐκεῖ θά μάθουν ὅλοι ὅτι εἶναι ἀδελφοί, μακρὰ ἀπὸ τὸ συμφέρον καὶ τὴν ἰδιοτέλεια, ὥστε σιγά-σιγά νά σφρηλατηθῇ ἡ ἐνότητις ὄλων τῶν Ἑλλήνων μὲ τὴν ἀγάπη καὶ τὴν ἀλληλεγγύη μεταξὺ τῶν.

Ὅλοι ὅσοι ἤδη ἐργάζονται, εἶναι ἐθελονταί, μέλη τῆς κοινωνίας μας, ἐπιστήμονες, ὑπάλληλοι, μητέρες, φοιτηταί, ἀποφασισμένοι νά διαθέσουν χρόνον ἀπὸ τὴν ἀνάπαυσίν τους, καμμιά δὲ φορὰ καὶ ἀπὸ τίς σκληρὰς ἀσχολίες τους, γιὰ νά βοηθήσουν καὶ νά συνεργασθοῦν στὸν «Φάρο». Μὲ τὴν εἰδικὴ ἐκπαίδευσιν καὶ τὴν πείρα πού ἔχουν ἀποκτήσει ἐν τῷ μεταξὺ ἀπὸ ἄλλα ἔργα πολιτισμοῦ καὶ ἀλληλοβοηθείας μεταξὺ τῶν Ἑλλήνων εἶναι στὴ διάθεσιν καθ' ἑνὸς πού θά ζητήσῃ τὴν ἐργασίαν τους. Ἀμοιβὴ ὄλων εἶναι ἡ ἱκανοποίησις τῆς συνειδήσεώς τους, ἀλλὰ καὶ ἡ πολὺτιμη ψυχικὴ ἐνίσχυσις τὴν ὁποῖαν ἐργαζόμενοι γιὰ τοὺς ἄλλους παίρνουν γιὰ νά ἀντιμετωπίσουν πρὸς ξεκάθαρον καὶ πρὸς χαρούμενα τίς δυσκολίες τῆς ἀτομικῆς καὶ οἰκογενειακῆς τῶν ζωῆς.

Ἰδιαιτέρως ὅμως πρέπει οἱ «Φάροι» νά ἀποκτήσουν συνεργάτες ἀπὸ αὐτοὺς τοὺς κατοίκους τοῦ συνοικισμοῦ ἢ τῆς Κοινότητος, γιὰτὶ ὁ «Φάρος» εἶναι μιὰ πνευματικὴ ἐπιστράτευσις ὄλων τῶν καλοπροαιρέτων ἀνθρώπων, ἀνιδιοτελεῖς συνεργασίαι ὄλων χάριν αὐτοῦ τοῦ συνοικισμοῦ. Εἶναι ἐπίσης μιὰ συνεργασία πειθαρχημένη ἀλλὰ καὶ πλήρης σεβασμοῦ πρὸς τὴν ἐλευθερίαν τῆς συνειδήσεως τῶν ἄλλων.

Γι' αὐτὸ θά χρειασθῇ νά καλλιεργηθοῦν καὶ νά ἀναπτυχθοῦν κοινωνικὲς σχέσεις καὶ γνωριμίες μὲ τοὺς κατοίκους, μὲ ὄλους ἐκείνους τοὺς Ἑλληνας καὶ τίς Ἑλληνίδες πού πονοῦν τὸν τόπο τους, πού δὲν ἐνδιαφέρονται μόνο γιὰ τὸ ἐγὼ τους, πού πιστεύουν στὰ ἰδανικά τοῦ Ἔθνους καὶ τῆς φυλῆς, καὶ πού θέλουν νά δώσουν τίς ἰκανότητες καὶ τίς δυνάμεις τους γιὰ νά ἐπι-

κρατήσουν οι αρχές αυτές μέσα στην ελληνική κοινωνία, μέσα στην Έθνική μας εν γένει ζωή.

Έφοδια.

Οι συνεργάται του «Φάρου» έχουν βεβαίως να αντιμετωπίσουν προβλήματα και δυσκολίες. Καί πρώτ' απ' όλα πρέπει να γνωρισθῶν με τούς κατοίκους τῶν συνοικισμῶν καί νά τούς ἐμπνεύσουν ἐμπιστοσύνην. Πρέπει οἱ ἄνθρωποι τῶν συνοικισμῶν νά καταλάβουν, ὅτι οἱ συνεργάται τοῦ «Φάρου» τούς νοιώθουν τοῦλάχιστον ὡς συνανθρώπους τους, ἄν ὄχι ὡς ἀδελφούς τους, καί νά πιστέψουν ὅτι θά τούς βοηθήσουν νά ζήσουν ἀνθρωπινά τήν τόσο δύσκολη σημερινή ζωή τους. Νά ἀκούσουν δυό λόγια ἐνθαρρυντικά, νά ἰδοῦν τήν ἀκτινοβολία τῆς εὐκρινούς ἀγάτης μέσα σέ μιὰ κοινωνία ὅπου εἶναι τόσο αἰσθητή ἡ ἀπουσία της.

Ἡ ἐργασία τοῦ «Φάρου» δέν εἶναι ἕνα ἔργον φιλανθρωπίας, πρᾶγμα πού δέν συμβιβάζεται μέ τήν σύγχρονη ἀντίληψη τῆς κοινωνικῆς προνοίας, ἀλλά μιὰ συμπάραστασις σιά προβλήματα τῶν ἀνθρώπων αὐτῶν μέ ἐνδιαφέρον καί ἀληθινή ἀγάπη, μέ τὸ ψυχικὸ πλησίασμα, πού εἶναι ἀπαραίτητα γιά τήν ἀνακούφισι καί τήν λύσι τοῦ δράματός των.

Ἀκριβῶς γι' αὐτούς τούς λόγους εἶναι ἀπαραίτητος ὁ πνευματικὸς ὀπλισμὸς καί ἡ κατάρτισις τῶν κοινωνικῶν ἐργατῶν πού θά ἐργασθῶν εἰς τούς «Φάρους» γιά νά μποροῦν νά δώσουν στοὺς καλοὺς κατοίκους τῶν συνοικισμῶν ὅ,τι καλύτερο ἔχουν αὐτοὶ μέσα των καί νά βοηθήσουν τὰ ἀγαπητά μας αὐτὰ ἀδέλφια γιά μιὰ ἀνώτερη καί εὐτυχημένη ζωή. Εἰς τὸ ἔργο αὐτὸ τῆς πνευματικῆς ἐπικοινωνίας καί συνεργασίας μέ τούς κατοίκους τῶν συνοικισμῶν χρειάζονται ἀσφαλῶς ἕλικά μέσα, τὰ ὁποῖα ἐξευρίσκονται μέ μιὰ μικρὴ θυσία ἀπὸ ἐράνουσ πού γίνονται μεταξὺ τῶν συνεργατῶν γιά τήν ἀντιμετώπισι ἐκτάκτων ἀναγκῶν. Κυρίως ὅμως προσφέρεται προσωπικὴ ἐργασία φίλων καί συνεργατῶν, χρησιμοποιοῦνται τὰ τεχνικὰ μέσα (ὄχημα, φωτισμὸς κλπ.) τῶν Δήμων καί Κοινοτήτων, κινητοποιοῦνται τοπικοὶ παράγοντες, ἀκό-

μη καί ξένες κοινωφελεῖς ὀργανώσεις.

Εἰς τούς «Φάρους» τηρεῖται ἡ ἴδια ἀρχὴ πού ἀκολουθεῖται καί στοὺ «Ἑλληνικὸν Φῶς» γιά τὰ οἰκονομικά, ὅτι δηλ. δέν ὑπάρχει ταμεῖον καί δέν εἰσπράττονται συνδρομαί. Ὡς πρὸς τὰ χρήματα καί ἐφόδια πού χρειάζονται γιά τήν λειτουργία τοῦ «Φάρου», ἀπλῶς ὑποδεικνύονται οἱ ἀνάγκες καί ἐκεῖνος πού θέλει νά βοηθήσῃ προσφέρει ὅ,τι χρειάζεται εἰς εἶδος. Μὲ τὸν τρόπο αὐτὸ διαχειριστῆς τῶν ὑλικῶν ἀγαθῶν εἶναι ὁ ἴδιος ἐκεῖνος πού τὰ προσφέρει.

Οἱ συνεργάται τοῦ «Φάρου» μέσα στὸν συνοικισμὸ ἀντιμετωπίζουν πολλές φορὲς ὄχι ἀπλῶς οἰκονομικὴ δυστυχία, ἀλλὰ ὠμὴ τὴν ἀθλιότητα μπροστὰ τὴν ὁποία δέν μπορεῖ νά σταθοῦν ἀδιάφοροι. Βέβαια ἡ ἀγάπη τους καί ἡ ἐμπνευσμένη καθοδήγησις τους στὰ προβλήματα πού καλοῦνται νά ἐπιλύσουν, μαζὺ μέ τὶς ἄλλες ἐξυπηρητήσεις σὲ ἰατρικά, νομικά καί δικαστικά ζητήματα, καλύπτουν ἕνα μεγάλο μέρος τῆς δυστυχίας. Παρὰ ταῦτα ὅμως ἀπαιτοῦνται καί ἄλλα ἐφόδια: ἱματισμὸς, ὑποδήματα, φάρμακα, βελτιώσεις στοιχειωδῶν ὄρων διαβίωσης, ἡ ἔλλειψις τῶν ὁποίων πρέπει νά καλυφθῆ. Αἰδομένου δὲ ὅτι τὸ «Ἑλληνικὸν Φῶς» οὔτε ὑλικούς πόρους διαθέτει, οὔτε εἶναι δυνατὸν νά ἐπεκταθῆ στὴ διαχείρισι ὑλικῶν ἐφοδίων, θά χρειασθῆ νά γίνῃ κατάλληλη συνεννόησις μέ ἄλλες ὀργανώσεις οἱ ὁποῖες ἔχουν ὡς κύριον ἔργο τους τὴ χορήγησι ὑλικῶν ἐφοδίων, οὕτως ὥστε οἱ εἰσηγήσεις καί ὑποδείξεις τῶν συνεργατῶν τοῦ «Φάρου» γιά τὴν χορήγησι ὑλικῆς βοηθείας εἰς πάσχοντας νά εἰσκούωνται μέ ἐμπιστοσύνη καί νά ἐκτελοῦνται μέ κάθε δυνατὴ εὐκολία.

Ἐγκαταστάσεις-Τεχνικὰ μέσα.

Στὴν ἐργασία αὐτὴ τὰ τεχνικὰ καί ὑλικὰ μέσα εἶναι ἀπαραίτητα προκειμένου νά ἐλκυσθῆ ἡ προσοχὴ τῶν κατοίκων, καί ἰδίως τῶν νέων καί τῶν παιδιῶν, στὶς καθ' αὐτὸ πνευματικὲς εὐκαιρίες (συγκεντρώσεις, ὁμιλίαι, ὁμάδες κλπ.) ἀνεξάρτητα ἀπὸ τὴν ἀξία πού ἔχουν καθ' ἑαυτὰ ὡς μέσα ψυχαγωγίας, μορφώσεως καί πολιτισμένης ἀνατροφῆς. Ὁ Κινηματογράφος π. χ. παίζει σπουδαῖο ρόλο στὸ νά

προσελκύη τούς κατοίκους νά ἔλθουν στίς συγκεντρώσεις καί νά ἀντιληφθοῦν τήν εὐεργετική ἐπίδρασι τῶν ὀμιλιῶν. Αὐτὸ ἰσχύει πολὺ περισσότερο γιά τὰ παιδιά καί τούς νέους ὅπου ἡ ὑπαρξις ἐνὸς ἐν τ ε υ κ τ η ρ ῖ ο υ με παιγνίδια, κινηματογράφο, ψυχαγωγικὲς συγκεντρώσεις, ἀθλοπαιδιές, ὀργανοὶ ἐκδρομῶν κ.τ.τ. εἶναι ἀπαραίτητος. Διότι εἶναι ἀλήθεια ὅτι χωρὶς τὰ μέσα αὐτὰ δὲν ἐλκύνονται εὐκολὰ οἱ σημερινοὶ νέοι, ὅσο καὶ ἂν ὁ ἀρχηγὸς εἶναι μιὰ ἱκανὴ προσωπικότης.

Τὸ ἰδεώδες, φυσικά, θὰ ἦταν νά εἶχε ὁ «Φάρος» μιὰ ἰδική του μόνιμη ἐγκατάσταση (λ.χ. ἓνα λυόμενον οἶκημα) μέσα στὸ προαύλιον τοῦ Σχολείου ἢ καὶ σὲ ἄλλο χωρὸν, πού ὀλόκληρη τὴν ἐβδομάδα θὰ ἦταν στὴν διάθεσι μικρῶν καὶ μεγάλων γιά συνεργασίαι, συγκεντρώσεις, ψυχαγωγίας. Ἐνα ἐντευκτήριον ὅπου θὰ πραγματοποιηθῆ ἢ ἐπιθυμητὴ γνωστὴ ἀτμόσφαιρα τοῦ «Φάρου» μετὰ τὸ θερμὸ περιβάλλον πού νά ἐλκύνῃ καὶ νά ἐνώνῃ σὲ ἀγάπῃ καὶ συνεργασία τούς ἐργάτες τοῦ «Φάρου» καὶ τούς κατοίκους τοῦ συνοικισμοῦ, πρᾶγμα πού τόσο τὸ ἐπιζητοῦν.

Γιά τὴν πραγματοποίησιν μιᾶς μόνιμης ἐγκαταστάσεως ἀπαιτοῦνται βέβαια πολλὰ χρήματα, ὅπου ὅμως ὑπάρχει δυνατότης μετὰ προσωπικὴ ἐργασία, ἐντοπίους πόρους καὶ μετὰ τὴν βοήθεια τῶν ἀρχῶν νά χρησιμοποιηθοῦν χώροι κατάλληλοι καὶ μόνιμοι, πρέπει νά τὸ ἐπιδιώξομε.

Ἐν τῷ μεταξὺ μπορεῖ νά μελετηθῆ ἡ δυνατότης τῆς μετατροπῆς μιᾶς ἢ δύο αἰθουσῶν τοῦ σχολείου κατὰ τὴν Κυριακὴν σὲ Ἐντευκτήριον. Ἄς εἶναι πάντως ὑπ' ὄψιν μας ὅτι ἡ ἐργασία τοῦ «Φάρου» δὲν εἶναι κυρίως ὑπόθεσις ἐξευρέσεως ὑλικῶν μέσων. Εἶναι πρὸ παντὸς ὑπόθεσις ἀνθρώπων μετὰ ψυχῆς, μετὰ ἐνθουσιασμοῦ, πού θὰ βάλουν σὲ κίνησιν ναρκωμέναις δυνάμει, πού θὰ ἀξιοποιήσουν καλὰς διαθέσεις, πού θὰ συγκινήσουν, πού θὰ ὀργανώσουν καὶ θὰ συντονίσουν πολλοὺς τόπικους παράγοντας.

Μία καλὴ ἀρχή.

Ἡ ἀπαρχὴ τῆς ἰδρύσεως «Φάρων» ἦταν ἀρκετὰ ἐνθαρρυντική. Μετὰ ἀπὸ μιὰ

ἐντατικὴ προετοιμασία καὶ καλλιέργεια στελεχῶν τὸν Δεκέμβριον τοῦ 1952 ἄρχισε ἡ ἐφαρμογὴ ἐνὸς προγράμματος μετὰ τὴν ἴδρυσιν «Φάρων» στυὺς πὲριξ τῶν Ἀθηνῶν συνοικισμοὺς μετὰ προοπτικὴν ἐπεκτάσεως τῆς ἐργασίας αὐτῆς στὴν ἐπαρχίαν καὶ τὴν ὑπαίθριον. Μέσα σὲ λίγους μῆνες ἰδρύθησαν ὁ ἓνας μετὰ τὸν ἄλλον οἱ «Φάροι»: Περιστερίου, Σαφραμπόλεως, Καλογρόζης, Αἰγάλεω, Βύρανος, Κηφισιάς, Ἐλευσίνος, Ν. Φιλαδελφίας, Πυριτιδοποιείου, ὅπου ἄρχισε σιγά-σιγά μιὰ ἀθόρυβη καὶ πολὺ πλεῖρη ἐργασία.

Ἡ ἐπικοινωνία αὐτὴ μετὰ τὸν λαὸν τῶν συνοικισμῶν ἦταν ἓνα ἐγχείρημα πολὺ δυσκολώτερον ἀπ' ὅτι μπορούσε κανεὶς νά φαντασθῆ στὴν ἀρχή. Γιατί, πῶς θὰ μπορούσε νά ἐπιτύχῃ μιὰ προσπάθεια ἀπὸ ἀνθρώπου πού δὲν διέθεταν τίποτε σὲ ὑλικὰ μέσα, πού ἦταν ξένοι σ' αὐτοὺς τούς ἀνθρώπους τῆς φτωχογειτονίας; Πῶς μπορούσαν ἄτομα πού δὲν γνώρισαν οὔτε τὴν ζωὴν τους, οὔτε τὰ αἰσθητήματά τους, οὔτε τίς σκέψεις τους, οὔτε τὰ βάρη τους, νά ἐργασθοῦν γι' αὐτούς; Πολλοὶ μάλιστα ἔπαιρναν μέρος γιὰ πρώτη φορὰ σὲ τέτοιον εἶδος κοινωνικῆς δράσεως.

Εἶναι ἀλήθεια ὅτι οἱ κοινωνικοὶ ἐργάται τῶν «Φάρων» εἶχαν ν' ἀντιμετωπίσουν προβλήματα καὶ δυσκολίας. Ἐπρεπε νά μποῦν στὴν ψυχολογίαν αὐτῶν τῶν ἀνθρώπων καὶ τῶν παιδιῶν τους. Νά τοὺς κινήσουν τὸ ἐνδιαφέρον, νά τοὺς μεταδώσουν τίς γνώσεις τους, νά τοὺς πείσουν ὅτι ἔπρεπε νά συνεργασθοῦν γιὰ τὸ δικὸν τους τὸ καλόν. Νά προσπαθίσουν νά ἰδοῦν μόνον τους ἢ κοινωνιολογίας μαζὺν τους, νά μάθουν πῶς ζοῦν αὐτοὶ οἱ ἀνθρώποι. Ἐπρεπε νά μποῦν σὲ ρυπαρὰς κατοικίας γιὰ νά ἐπισκεφθοῦν κάποιον βαρεὶα ἄρρωστο, ἔπρεπε νά γίνον φίλοι τοῦ κάθε σπιτιοῦ, ἀκόμη καὶ ὅταν χρειαζόταν νά κάμουν μιὰ παρατήρησιν γιὰ νά καθαρίσουν λίγο τὸ νοικοκυριόν τους. Πολλὰς φορὰς συνώδευσαν οἱ ἴδιοι ἀσθενεῖς σὲ νοσοκομεῖα. Ἄλλοτε πάλι ἔπρεπε νά λύσουν μιὰ διαφορά, νά συμφιλιώσουν δύο τσακωμένους, νά προλάβουν ἓνα σκάνδαλον, νά γίνον προστάται στὰ ὄρφανὰ καὶ τοὺς βασιανισμένους, παρηγοριὰ στυὺς παραπεταμένους γερόντους.

Σε ὅλη αὐτὴ τὴν ἐργασία δὲν ἔλειψαν οἱ δυσκολίες καὶ τὰ λάθη. Ὁ ἐνθουσιασμός, καὶ ἡ ἀπογοήτευσις ἀκόμη πολλές φορές, δὲν ἦσαν αἰσθήματα ξένα ἀπὸ μιὰ τόσο δύσκολη καὶ σκληρὴ δουλειά, ἀλλὰ πάνω ἀπ' αὐτὰ ὅλα ὑπῆρχε μιὰ ὡραία συγκινητικὴ καὶ ἥρωϊκὴ διάθεσις.

ΠΩΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΕΙ ΕΝΑΣ «ΦΑΡΟΣ»

Ὡς κέντρο τῆς ἐργασίας αὐτῆς χρησιμοποιεῖται τὸ σχολεῖο τοῦ συνοικισμοῦ ἢ τῆς περιφερείας. Ἐκεῖ κάθε Κυριακὴ λειτουργεῖ ὁ «Φάρος». Μὲ τὸ ποικίλο καὶ εὐχάριστο πρόγραμμα τοῦ γίνεται βοηθὸς στὴν σκληρὴ ἐργασία τοῦ Ἑλληνος διδασκάλου.

Παράλληλα μὲ τὸ ἔργο τῆς ἀγωγῆς τῶν παιδιῶν ὁ «Φάρος» θέλει νὰ δώσῃ μιὰ μορφωτικὴ εὐκαιρία καὶ στοὺς γονεῖς ἐπάνω στὰ βασικὰ ζητήματα τῆς ἀγωγῆς καὶ ψυχολογίας τοῦ παιδιοῦ, τῆς ὑγείας, τῶν οἰκογενειακῶν σχέσεων κ.ἄ. Μὲ αὐτὸ τὸν τρόπο ὁλοκληρώνεται ἡ ἀποστολὴ τοῦ Σχολείου καὶ ἀναδεικνύεται ἓνα ἀληθινὸ πνευματικὸ κέντρο, ὅπως ἦταν πάντοτε. Ἡ ἐργασία αὐτὴ ἀνάμεσα στοὺς γονεῖς καὶ τὰ παιδιά δὲν εἶναι μόνον μιὰ μορφωτικὴ προσπάθεια ἀλλὰ μιὰ πλήρης καὶ συνδυασμένη παιδαγωγικὴ δουλειά. Οἱ συγκεντρώσεις ποὺ γίνονται γιὰ τοὺς κατοίκους δὲν ἔχουν τὸν χαρακτήρα διαλέξεων, ἀλλὰ εἶναι μιὰ ἀπλὴ καὶ εὐχάριστη συνομιλία.

Παράλληλα γίνεται μιὰ προσπάθεια νὰ δημιουργηθοῦν εὐκαιρίες πολιτισμένης κοινωνικῆς συναναστροφῆς. Σ' αὐτὲς καλλιεργεῖται ἓνας φιλικὸς δεσμὸς μεταξὺ τῶν συνεργατῶν τοῦ «Φάρου» καὶ τῶν κατοίκων καὶ δίδεται ἡ εὐκαιρία μιᾶς ὑπευθύνου καθοδηγήσεως στὰ ποικίλα προβλήματα τῆς ζωῆς. Τὸ πρόγραμμα τῆς ἐργασίας περιλαμβάνει τοὺς κάτωθι τομεῖς.

Α' Ἀγωγή τῆς νεότητος.

Κοντὰ στὸ παιδί.

Σήμερα, τὸ παιδί συγκεντρώνει δικαίως τὴν προσοχὴ καὶ τὸ ἐνδιαφέρον πολλῶν, γιατί ἀπὸ αὐτὸ ἀρχίζει ἡ ζωὴ καὶ ἀπὸ αὐτὸ ἐξαρτᾶται τὸ μέλλον τῆς κοινωνίας. Ἔτσι ἡ πρώτη φροντίδα τοῦ «Φάρου» εἶναι νὰ στρέψῃ τὴν προσοχὴν του στὰ παιδιά

τῆς γειτονιάς, νὰ τοὺς δώσῃ κάθε Κυριακὴ τὴν εὐκαιρία νὰ περάσουν εὐχάριστα καὶ ὠφέλιμα τὴν ἐλεύθερη ὥρα τους, νὰ τὰ ἀπομακρύνῃ ἀπὸ τὸν δρόμο, νὰ τὰ κατευθύνῃ στὸ παιγνίδι καὶ νὰ τοὺς ἐμπνεύσῃ τὰ χριστιανικὰ καὶ ἔθνικὰ ἰδεώδη.

Χωρὶς ὁ «Φάρος» νὰ θέλῃ νὰ ὑποκαταστήσῃ τὸ σχολεῖο ἢ τὸ σπίτι, προσφέρει τὴ βοήθεια στὸ παιδί μὲ εἰδικὲς συγκεντρώσεις, ὅπου ἔχουν τὴν εὐκαιρία τὰ παιδιά τοῦ σχολείου κατ' ἀρχὴν, νὰ μετᾶσχουν σὲ μιὰ ὁμαδικὴ ψυχαγωγία, νὰ μάθουν τραγούδια καὶ ἑλληνικοὺς χορούς, νὰ ἀκούσουν μιὰ ὡραία διήγησι, νὰ ὀδηγηθοῦν στὴν ἀνάγνωσι καλῶν βιβλίων, νὰ ἰδοῦν ἓνα καλὸ θέαμα (κινηματογράφου π. χ.) καὶ νὰ ζήσουν τὴν ἀπαραίτητη στὸ παιδί ὁμαδικὴ ζωὴ.

Ὅλη αὐτὴ ἡ ἐργασία, ποὺ στηρίζεται ἐπάνω σὲ παιδαγωγικὲς καὶ ψυχολογικὲς ἀρχές, γίνεται ἀπὸ νέους, συνεργάτες τοῦ Ἑλληνικοῦ Φωτός, κυρίες καὶ δεσποινίδες ποὺ ἔχουν εἰδικῶς ἐκπαιδευθῆ γιὰ τὴν ἐπαφὴ μὲ τὸ παιδί καὶ εἶναι σὲ θέσι νὰ βοηθήσουν στὴν βελτίωσι τοῦ χαρακτήρος του καὶ νὰ σκορπίσουν τὸ γέλιο καὶ τὴ χαρὰ στὶς παιδικὲς ψυχές.

Οἱ «Φάροι» μὲ τὶς συγκεντρώσεις αὐτὲς θέλουν ἀκόμη νὰ ἀγκαλιάσουν τὸ μεγάλο πλῆθος τῶν παιδιῶν τοῦ λαοῦ μας καὶ νὰ τοὺς δώσουν τὴν εὐκαιρία νὰ ζήσουν γιὰ λίγο κάτω ἀπὸ τὴν εὐεργετικὴ ἐπίδρασί τους.

Αὐτὸ τὸ πλῆθος τῶν παιδιῶν τῆς γειτονιάς—καὶ μόνον τῆς γειτονιάς;—ποὺ γυρίζει ἄσχοπα τὶς ἐλεύθερες ὥρες στοὺς δρόμους, ἔχει ἀνάγκη ἀπὸ ἓνα καλὸ καὶ καθαρὸ περιβάλλον. Κι' ἐνῶ τὸ Κράτος καὶ ἡ ἰδιωτικὴ πρωτοβουλία καλύπτουν ὅλες σχεδὸν τὶς μορφὲς προστασίας τῆς παιδικῆς ἡλικίας (ἀνάπηρο, ὀρφανό, παραστρατημένο παιδί κλπ.), στὸν τομέα τῆς ἀγωγῆς τὰ ἀποτελέσματα τοῦλάχιστον δείχνουν ὅτι χρειάζεται πολλὴ ἐργασία. Εἶναι γνωστὴ ἡ συμβολὴ τῶν νεανικῶν κινήσεων (Προσκόπων, Ὀδηγῶν, Κατηχητικῶν Σχολείων κλπ.) στὴν διάπλασι τῆς νέας ἑλληνικῆς γενεᾶς. Ἄλλ' αὐτὴ δυστυχῶς καλύπτει μόνον ἓνα μέρος παιδιῶν καὶ νέων, ἐνῶ τὰ περισσότερα ζοῦν τὶς κακὲς

επιδράσεις της κοινωνίας, ακόμη και του σπιτιού τους που εξουδετερώνουν έτσι τις προσπάθειες του Σχολείου.

Γι' αυτό θα είναι εύχης έργο μέσα στους «Φάρους» να βοηθήσουν όλες οι κινήσεις νέων, χωρίς φυσικά ν' αφήσουν και το κύριο πρόγραμμα τους, ώστε να δοθη στο σημερινό Έλληνόπουλο ή σωστή αγωγή.

Με την ίδρυση του Κέντρου ψυχικής ζωής του παιδιού εις το Ίνστιτούτον Ιατρικής Ψυχολογίας και Ψυχικής Υγιεινής, την μελέτη των σχετικών θεμάτων και την εκπαίδευση στελεχών γίνεται ήδη δυνατή η ίδρυσις παιδικών Συμβουλευτικών Σταθμών εις τους «Φάρους». Ένω για την σωματική υγεία και ανάπτυξη του παιδιού λαμβάνεται κάθε δυνατή πρόνοια, για την ψυχική εξέλιξί του σχεδόν δεν γίνεται τίποτε. Ίσως μάλιστα η ίδρυσις των να φανή ως πολυτέλεια. Και όμως κάθε ημέρα διαπιστώνεται η ανάγκη της καθοδήγησης των μητέρων επάνω στην ομαλή ψυχική εξέλιξί του παιδιού. Παράλληλα με την εργασία αυτή, που γίνεται από παιδαγωγούς σε κύκλους μητέρων, ιατροί συνεργάται δίδουν ιατρικές συμβουλές στις μητέρες, σε ειδικές ευκαιρίες, και για την σωματική ανάπτυξη του παιδιού.

Οί νέοι.

Άλλα δέν είναι μόνο τα παιδιά. Είναι και οι νέοι μας σήμερα που μέσα από τα έρεϊπια και το χάος και πέρα από την εκμετάλλευσί που γίνεται εις βάρος τους με το άσεμνο έντυπο και το κακό θέαμα, ζητούν ιδέες που θα τους συγκινήσουν και θα τους αναπτύξουν μέσα τους άνωτερα ενδιαφέροντα για μιá πολιτισμένη, δραστήρια και ήρωική ζωή.

Γι' αυτό ο «Φάρος» θέλει να βοηθήση τα μεγαλύτερα παιδιά, τους νέους και τις νέες, να τους δώση μιá κοινωνική και ήθικη αγωγή και να τους βοηθήση να πάρουν μερικά έφοδια για τη ζωή. Σε ειδικές συγκεντρώσεις οι νέες του συνολισμού έχουν μια ευκαιρία αληθινής μορφώσεως υπό την διεύθυνσι κυριών και δεσποινίδων του Κέντρου Κοινωνικής Μορφώσεως της Έλληνίδος»

γιατί, όπως είναι γνωστό σήμερα σε όλους μας, μόρφωσις δέν θα πη μόνον ξερες γνώσεις αλλά κυρίως ψυχική καλλιέργεια και ανάτασι που θα αναδείξη μιá μέρα τις νέες αυτές καλές Έλληνίδες και καλές μητέρες. Μέσα σε μιá ατμόσφαιρα φιλίας και πολιτισμένης κοινωνικής συναστροφής συζητούνται πολλά από τα προβλήματα του σημερινού κοριτσιού επί τη βάσει της εργασίας της Κοινωνικής Μορφώσεως της Έλληνίδος, όπως αυτή εκτίθεται σε ειδικό τεύχος.

Παράλληλα γίνονται μαθήματα οικουρικής, κοπτικής, ραπτικής, έργοχειρου, χειροτεχνίας έτσι, ώστε να εφοδιασθούν με χρήσιμες πρακτικές και τεχνικές γνώσεις απαραίτητες για τη ζωή τους.

Έκει όπου θα χρειασθί πολλή εργασία είναι ο τομεύς των εφήβων, μιá εργασία που ακόμη δέν έχει άρχισεί. Η ηλικία αυτή μās ενδιαφέρει ιδιαίτερω, και η λειτουργία ενός έντευκτηρίου στον «Φάρο» θα παίξη αποφασιστικό ρόλο στην αγωγή των κάπως μεγαλύτερων νέων. Έκει θα δοθη στους νέους αυτούς η ευκαιρία να καλλιεργήσουν ένα καλό χαρακτήρα, να βρούν τον δρόμο του επαγγελματικού των προσανατολισμού, να μάθουν τα καθήκοντά των ως πολιτών της αυριανής Ελλάδος, να περάσουν την εφηβική ηλικία κάτω από την στοργική επίβλεψι των συνεργατών του «Φάρου», να βρούν μιá καλή οργάνωσι του κλασικού αθλητισμού, την συγκρότησι ομάδων, άθλοπαιδιών κλπ.

Ένα θέμα κατ' έσοχήν σπουδαίο για το μέλλον της νέας γενεάς είναι ο επαγγελματικός προσανατολισμός της, τόσον από την πλευρά της ψυχικής υγείας, όσο και από την πλευρά της συμβολής της στην πρόοδο και την οικονομία της χώρας. Γι' αυτό ένας ειδικός σύμβουλος σε κάθε «Φάρο» μελετημένος επάνω στα ζητήματα του επαγγελματικού προσανατολισμού των νέων, με στοιχεία για τα διάφορα επαγγέλματα, όρους εργασίας και σχολές θα χρειασθί να δίνη υπεύθυνες συμβουλές και να συνεργασθί με την οικογένεια, το σχολείο και τον εργοδότη.

Εις το έντευκτηριο του «Φάρου» θα δοθί η ευκαιρία να αισθανθί ο νέος ότι δέν

είναι μόνος μέσα στη ζωή, θά βρη φίλους ειλικρινείς και θά δοκιμάση την χαρά τῆς φιλίας και τῆς ἐνώσεως. Ἐκεῖ ἐπίσης ὁ νέος, μετὰ τὸ παιχνίδι, σὲ εἰδικὴ συγκέντρωσι κατὰ τὸ κλείσιμο τῆς ἡμέρας, θά μπορῆ νὰ ἔχη τὴν εὐκαιρία νὰ ἀκούσῃ κάτι ἀπὸ τὸν ὑπεύθυνον, νὰ συζητήσῃ ἰδιαιτέρως ὅ,τι τὸν στενοχωρεῖ ἢ τὸν δυσκολεύει γιὰ νὰ πάρῃ μιὰ ἠθικὴ ἐνίσχυσι και βοήθεια.

Ἡ ἐργασία μεταξὺ τῶν νέων και τῶν ἐφήβων εἶναι ἀναγκαῖα και θά χρειασθῆ νὰ καταβληθῆ ἰδιαίτερη προσπάθεια, ὥστε νὰ ἐλκυσθῆ τὸ ἐνδιαφέρον τους και νὰ δημιουργηθοῦν οἱ κατάλληλες εὐκαιρίες γιὰ τὴν ἀνταλλαγὴ σκέψεων ἐπάνω στὰ προβλήματα τους. Γιατί εἶναι ἀλήθεια, ὅτι ὅταν οἱ νέοι αὐτοὶ τοῦ συνουκισμοῦ γνωρίσουν και ἐμπνευσθοῦν ἀπὸ μιὰ ζωὴ με ἀνώτερα ἰδανικά, ἀλλὰ και με τὴν ἀγνὴ χαρὰ τὴν ὁποία ζητεῖ ἡ ἡλικία τους, θά ἀποτελέσουν μιὰ ζωτικὴ δύναμι γιὰ τὴν ἐξέλιξι ὅλης τῆς ἐργασίας τοῦ «Φάρου».

Β' Μόρφωσις- Πνευματικὴ καλλιέργεια.

Ξεχωριστὴ θέσι στὴν ἐργασία τοῦ «Φάρου» ἔχει ἡ μόρφωσις τῶν κατοίκων, ἡ ὁποία χωρὶς νὰ ἀποτελῆ τὸ πᾶν γιὰ τὴν πρόοδο και τὸν πολιτισμὸ μιᾶς χώρας εἶναι ὁμως ἀπαραίτητη και πολλὰ ἐξαρτῶνται ἀπὸ αὐτήν. Οἱ λαϊκότερες τάξεις σὺδέποτε εἶχαν μιὰ συστηματικὴ εὐκαιρία γενικῆς μορφώσεως, ὅπου δὲ ὑπῆρχε ἦταν, ἐκτὸς ἀπὸ ἀξιεπαινεθεῖς ἐξαιρέσεις, πρόχειρη, χωρὶς σωστὴ κοσμοθεωριακὴ βάση και πολλές φορὲς ἀναμεμιγμένη με πολιτικὴ ἢ ἄλλη προπαγάνδα. Στὸ σημεῖο αὐτὸ πολλὰς ἐλπίδες ἐγέννησε ἡ σχετικὴ ἐγκύκλιος τοῦ Ἐπιμελητοῦ Παιδείας ποὺ συνιστᾷ στοὺς ἐκπαιδευτικοὺς νὰ ἐπιμεληθοῦν τὴν ἐπιμόρφωσι και τῶν μεγάλων.

Οἱ συγκεντρώσεις τῶν «Φάρων» βοηθοῦν ἀκόμη σὲ μιὰ ἀνύψωσι τοῦ ἐπιπέδου τῆς κοινωνικῆς συναστροφῆς, πρῶγμα τὸ ὁποῖον τόσο πολὺν χρειάζεται σήμερα ὁ κόσμος ποὺ ὑποφέρει ἀπὸ μοναξιά, ἔλλειψι φιλίας και ἀληθινῆς ἀγάπης. Ὁ τομεὺς αὐτὸς περιλαμβάνει διαλέξεις, προβολὰς μορφωτικῶν φιλμς, μαθήματα γιὰ ἀναλαβή-

τους.

Τὰ Μορφωτικὰ θέματα ἀναπτύσσονται ἀπὸ ἰατροὺς, δικηγόρους, ἐκπαιδευτικοὺς, ἄνδρες και γυναῖκες. Ἀναφέρονται α) στὰ σύγχρονα προβλήματα τῆς οἰκογενείας, τῆς γυναίκας και τοῦ κοριτικοῦ, β) στὰ προβλήματα ἀγωγῆς τῶν παιδιῶν, γ) ἐφαρμογῆς τῆς χριστιανικῆς κοσμοθεωρίας, δ) τῆς καλῆς συνεργασίας, ε) τῆς ὑγείας, στ) ἱστορίας, ζ) ἐκλαϊκευμένης ἐπιστήμης, η) ὡς και σὲ θέματα με πρακτικὰς γνώσεις.

Ἐφ' ὅσον ὑπάρχει δυνατότης καλὸν εἶναι στὸ τέλος τῆς συγκεντρώσεως νὰ δίδεται μιὰ περίληψις τῆς ὁμιλίας.

Ἐκτὸς ἀπὸ τὶς ὁμιλίες αὐτὲς ἡμποροῦν ν' ἀναπτυχθοῦν θέματα με εὐρύτερο περιεχόμενον σὲ συνέχειες, ὅπως τὸ θέμα «Ἀγωγή τοῦ Πολίτου» και ἡ σειρά τῶν ψυχολογικῶν προβλημάτων τοῦ παιδιοῦ, τοῦ ἐφήβου, τῆς γυναίκας ἀπὸ τὶς ἐκδόσεις τοῦ Ἰνστιτοῦτοῦ Ἱατρικῆς Ψυχολογίας και Ψυχικῆς Ἑγχεινῆς.

Εἶναι γνωστὴ ἡ ἀνάγκη νὰ δοθῆ στὸν λαὸ μας ἡ εὐκαιρία νὰ μάθῃ μερικὰ πρᾶγματα γύρω ἀπὸ τὴν ὀργάνωσι και τὴ διοίκησι τῆς χώρας, νὰ μάθῃ ποῖα εἶναι τὰ δικαιοῦματα και τὰ καθήκοντα τοῦ πολίτου, νὰ κινηθῆ τὸ ἐνδιαφέρον του γιὰ τὸ σύνολο και τὰ κοινωνικά προβλήματα τῆς ἐποχῆς, γιὰτὶ μόνον ἔτσι θά ἀποκτήσῃ πλήρη ἐθνικὴ συνείδησι και παράλληλα με τὴν καλλιέργεια τῶν ἠθικῶν δυνάμεων θά γίνῃ ἕνας ἄριστος πολίτης ἐνὸς ἐλευθέρου και πολιτισμένου Κράτους.

Ἐνδεικτικῶς ἀναφέρονται μερικὰ ἀπὸ τὰ θέματα ἀγωγῆς τοῦ Πολίτου.

1. Ἡ Κοινωνικὴ Ζωὴ (ἡ κοινωνία και τὰ μέλη της, ἡ ἀνάγκη νὰ ὑφίσταται Κράτος και οἱ μορφές του, ὁ πολίτης, τὰ δικαιώματα και αἱ ὑποχρεώσεις του).

2. Παράγοντες ποὺ βοηθοῦν στὴν ἀγαθὴ διαβίωσι (Ἑγχεινὴ τῆς πόλεως, ἡ πνευματικὴ ζωὴ στὴν κοινωνία, ἡ προστασία τῆς κοινωνίας, ἐκπαιδεύσεις).

3. Ὁ μηχανισμὸς τοῦ Κράτους (πολιτικά κόμματα και ἐκλογές, πῶς καταρτίζονται οἱ νόμοι, Ἐπιμελητοῦ και ἀρμοδιότητες ἐκάστου, τὰ δικαστήρια τῆς χώρας, τοπικὴ αὐτοδιοίκησις).

4. Ζητήματα οἰκονομολογικά (χρῆμα,

πίστις, πώς έχει έσοδα τὸ Κράτος).

5. Οικονομικά και Βιοτεχνικά προβλήματα (Έργασια, Βιομηχανία, Ὀργάνωσις ἐπιχειρήσεων, διατήρησις τοῦ ἐθνικοῦ πλούτου).

6. Κοινωνικά προβλήματα (τὰ βάρη τοῦ Κράτους, ἡ ζωὴ στὴν ὑπαίθρο, βιοποριστικὴ ἐργασία, προσπάθειαι βελτιώσεως, ἡ Πατριδα μας).

Χαρακτηριστικὴ εἶναι ἡ προθυμία καὶ ἡ δίψα τῶν ἀνθρώπων αὐτῶν ποὺ λαχταροῦν ν' ἀκούσουν κάτι ποὺ νὰ ἱκανοποιῆ τις βαθύτερες ψυχικὲς καὶ πνευματικὲς τῶν ἀνάγκες. Ἐνας ἀριθμὸς ἀπὸ 100-150 ἄτομα εἶναι οἱ τακτικοὶ ἀκροαταὶ στὶς συγκεντρώσεις αὐτὲς κάθε «Φάρου» καὶ καμμιά φορά φθάνουν τοὺς 200-250. Ἡ σύνθεσις τοῦ ἀκροατηρίου ποικίλλει. Οἱ πρὸ συμπαθητικοὶ τύποι εἶναι οἱ ἀπλοϊκὲς γυναῖκες τοῦ συνοικισμοῦ, στὴν πραγματικότητά οἱ ἡρωϊκὲς μητέρες τῶν 7-9 παιδιῶν, ποὺ μὲ τις ἀπλὲς ρόμπες τοὺς ἔρχονται μὲ συστολὴ γιὰ νὰ παρακολουθήσουν τὴν συνάντησι.

Οἱ ὁμιλίαι δὲν εἶναι μίαι ἀπλῆ ἔκθεσις γνώσεων, ἀλλὰ προσπάθειαι νὰ δοθῆ μίαι οὐσιαστικὴ βοήθεια στὴν ἀντιμετώπισι προβλημάτων π.χ. τοῦ ἐπιτυχημένου γάμου, τῆς οικογενείας, τῆς ἀτομικῆς προκοπῆς.

Ἡ ἀπήχησις τῶν συγκεντρώσεων αὐτῶν εἶναι ἄμεση καὶ μεγάλη, ὅπως φαίνεται καὶ ἀπὸ τὸ ἐξῆς περιστατικόν:

Μία Κυριακὴ στὸ «Φάρο» ἡ συνεργάτις μας ἠρώτησε τὴν διπλανή της κυρία τοῦ συνοικισμοῦ τί ἐντυπώσεις ἔχει ἀπὸ τις συγκεντρώσεις. Ἐκείνη ἀντὶ ἀπαντήσεως ἄρχισε νὰ κλαίῃ. Ἡ συνεργάτις μας ἦλθε σὲ δύσκολη θέσι, καὶ τῆς εἶπε ὅτι λυπεῖται ποὺ τὴν ἔκανε νὰ πονέσῃ. Τότε ἐκείνη σκουπίζοντας τὰ δάκρυά της εἶπε ὅτι δὲν εἶναι αὐτὰ δάκρυα λύπης ἀλλὰ χαράς. «Λίγες Κυριακὲς πρὶν», ἄρχισε νὰ διηγῆται, «ἕνα ἀπόγευμα εἶχα τσακωθῆ μὲ τὸν ἄνδρα μου καὶ τὴν κουνιάδα μου καὶ ἐτοίμαζα τὰ πράγματά μου γιὰ νὰ φύγω ὅταν ἦλθε μίαι γειτόνισσα γνωστὴ νὰ μὲ πάρῃ στὸ «Φάρο». Μὲ βρῆκε ἀναστατωμένη καὶ μὲ ρώτησε τί συνέβη. Τῆς τὰ εἶπα ὅλα, ἀκόμη καὶ τὴν σκέψι μου ν' αὐτοκτονήσω. Στὴν ἐπιμονὴ της ὑπεχώρησα καὶ σὲ λίγο φύγαμε μαζὺ γιὰ τὸ «Φάρο». Ἐκεῖ ἔτυχε αὐτὴ τὴν ἡμέρα ἕνας δικηγόρος νὰ μιλήῃ ἐπάνω στὸ διαζύγιο μὲ τὴν πειστικότητά, τόσο πόνο γιὰ τις διαλυμένους οικογένειαι καὶ τὸ δράμα τοὺς ποὺ τις περισσότερες φορὲς αἰτία τοὺς εἶναι οἱ μικροε-

γωῖσμοι.

Σὰν δροσιὰ ἐπεφταν τὰ λόγια αὐτὰ στὴν ψυχὴ μου, καὶ ὅταν τελείωσε εἶχα ξεχάσει τὴν ἀπόφασιν νὰ ἐγκαταλείψω τὸν ἄνδρα μου. Ἐπῆρα τὸ δρόμο γιὰ τὸ σπίτι μου κλαίοντας. Ἐκεῖνο τὸ βράδυ ἔφτιαξα τὸ πιὸ καλὸ φαγητό. Ὑποδέχθηκα τοὺς δικούς μου μ' ἕνα θερμὸ χαμόγελο ποὺ διέλυσε τις παραξηγήσεις καὶ ἐστήριξε τὴν οικογενειακὴ μου εὐτυχία».

Γ' Ψυχαγωγία.

Παράλληλα μὲ τὴν μόρφωσι ἡ ἀνάγκη γιὰ λίγη ψυχαγωγία, προβάλλει ἐπιτακτικὴ γι' αὐτοὺς τοὺς κατοίκους τῶν συνοικισμῶν, ποὺ τὰ βάρη τῆς ζωῆς πιέζουν τόσο τὴν ψυχὴ τους. Ἡ καλὴ ψυχαγωγία εἶναι σήμερα ἕνα μεγάλο θέμα καὶ πρόβλημα γιὰ τὴν ἑλληνικὴν οἰκογένεια, ἰδίως στὶς λαϊκότερες τάξεις, ὅπου τὸ προχειρότερο εἶδος ψυχαγωγίας εἶναι ὁ κινηματογράφος, καὶ δυστυχῶς σπανιότατα ὁ καλὸς κινηματογράφος. Ἀλλὰ ἀκόμη πολλὲς φορὲς ἡ χαρὰ ἀναζητεῖται καὶ σὲ ἠθικῶς ὑποπτές διασκεδάσεις. Γι' αὐτὸ οἱ «Φάροι» προσφέρουν σὲ κάθε συγκεντρωσί λίγη ψυχαγωγία μὲ ὥραιαις κινηματογραφικὲς ταινίαις μορφωτικοῦ καὶ ψυχαγωγικοῦ περιεχομένου, ποὺ χορηγεῖ ἡ Ἀμερικανικὴ Ἀποστολή, ἡ Καναδικὴ Πρεσβεία καὶ ἡ Γεωγραφικὴ Ἑταιρεία Στρατοῦ.

Οἱ «Φάροι» οργανώνουν ἀκόμη ἐπ' εὐκαιρίαις ἑορτῶν καὶ ἐπετείων λαϊκὲς συγκεντρώσεις μὲ εὐρύτερη συμμετοχὴ τῶν κατοίκων (1.500-2.000 ἄτομα) ἐν συνεργασίαι μὲ τις τοπικὲς Ἀρχὲς καὶ ἄλλους παρόντας. Ἡμπορεῖ ἀκόμη ὁ «Φάρος» νὰ προσφέρῃ λίγη καλὴ μουσικὴ ἀπὸ ἐκλεκτοὺς δίσκους ἢ χορωδίας νέων.

Στὸν τομέα τῆς ψυχαγωγίας τῶν παιδιῶν πολλὰ προσφέρουν μίαι καλὴ δανειστικὴ βιβλιοθήκη, ἕνα ὀργανωμένο παιγνίδι, ἐκδρομὲς, κούνιαι, καὶ ἄλλα παιγνίδια ποὺ τοποθετοῦνται στὸ προαύλιον τοῦ σχολείου, ἡ μουσικὴ, ἕνας καλὸς κινηματογράφος, κουνιοθέατρο, διάφορα σκέτες καὶ θεατρικὲς παραστάσεις. Γιὰ τὰ τελευταῖα μπορεῖ νὰ ζητηθῆ ἀπὸ Σχολεῖα καὶ ἰδρύματα, τὰ ὁποῖα διοργανώνουν παιδικὲς θεατρικὲς παραστάσεις ἢ κουνιοθέατρο (Ἑθνικὴ Παιδικὴ Σκηνή—Ὀμιλος Ψυχαγωγίας τοῦ Παιδιοῦ) νὰ δώσουν μίαι παρά-

στασι και στους «Φάρους» για τα παιδιά των Συνοικισμών. Επίσης η οργάνωση κατασκηνώσεων υπάρχει στο πρόγραμμα των «Φάρων» και στον τομέα αυτόν πολλά ήμπορεί να προσφέρει το Σώμα Έλλήνων Προσκόπων καθώς και το Σώμα Έλληνιδων Όδηγών.

Οι άνθρωποι αυτοί των συνοικισμών στην τόσο ταλαιπωρημένη εποχή μας δεν έχουν ανάγκη μόνο από το φως που θα τους καθοδηγήσει, αλλά και από την ζεστασιά της αγάπης και του ενδιαφέροντος που θα τους ξεκουράσει.

Δ'. Κοινωνική δράσις.

1. Πρόνοια.

Η κοινωνική πρόνοια στους «Φάρους» στηρίζεται στις αρχές της προνοίας του «Έλληνικού Φωτός» που αποβλέπουν και στην πνευματική αντιμετώπιση των υλικών αναγκών, και μάλιστα ξεχωριστά για κάθε άτομο. Δεν δίδεται μόνο μία υλική βοήθεια αλλά και μία πνευματική ανύψωση και ψυχική τόνωση, ή όποια υποβοηθεί το άτομο που έπληγη από την αθλιότητα να άτανεύρη τον έαυτόν του, να δημιουργήσει στην ζωή του και να συμβάλη στην κοινωνία στην όποίαν ανήκει. Με αυτόν τον τρόπο επιτυγχάνεται βοήθεια ουσιαστική και αντιμετωπίζεται ή δυστυχία στη ρίζα της. Με τις έπιμελείς έπισκέψεις των έπισκεπτριών στα σπίτια βοηθείται όλόκληρος ή οικογένεια, διαπιστώνεται και θεραπεύεται ή πραγματική δυστυχία.

Η άσκηση της προνοίας ανάλογα με κάθε συγκεκριμένη άτομική περίπτωση, εκτός ότι είναι δικαία και αποτελεσματική στην εφαρμογή της, παρουσιάζει και το πλεονέκτημα ότι ταιριάζει στην πνευματική αποστολή του ή της κοινωνικής εργατιδος. Ένω αντίθετως ή όμαδική βοήθεια είτε με τη μορφή του συσσιτίου είτε ως διανομή ειδών παρουσιάζει πολλά μειονεκτήματα, χωρίς αυτό να σημαίνει ότι πρέπει να εγκαταλειφθή, αλλά να μελετηθή καλύτερα.

Οί κοινωνικοί εργατάι στους «Φάρους» έχουν ν' αντιμετωπίσουν ένα πλήθος προβλημάτων στον τομέα της Προνοίας. Για την πραγματική έξακρίβωση δεν στηρίζον-

ται σε καταστάσεις άπορίας ή έξωτερικές συνθήκες ζωής αλλά επάνω στην δική τους αντίληψη με τις συχνές έπισκέψεις στα σπίτια των οικογενειών αυτών που γίνονται με τρόπο φυσικό ύστερα από μιá γνωριμία στον «Φάρο». Η εργασία αυτή της «έξακρίβωσης» είναι αρκετά δύσκολη, άλλ' άναγκαία προκειμένου να ανακουφισθή ή πραγματική δυστυχία και να μη ένθαρρύνεται ο παρασιτισμός και ή ύποκρισία.

«Μην περιμένης να έλθη ή δυστυχία σε σένα», γράφει ένας κοινωνικός εργατής, «τήγαινε να την βρης έσύ».

Τα προβλήματα στους συνοικισμούς είναι πολλά και μεγάλα και χρειάζεται σαφής γνώσις και πολλή δουλειά κυρίως για να θέσει κανείς σε κίνηση κρατικές ύπηρεσίες, ιδιωτικούς οργανισμούς, ώστε όλων αι δυνάμεις να συντονισθούν για ένα εύτυχές αποτέλεσμα.

Μερικά από τα σπουδαιότερα προβλήματα είναι ή εργασία, το πρόβλημα της στέγης, ή άρρώστεια, τα οικογενειακά ζητήματα, ή συνεργασία κ.ά.

α) Έργασις.

Η έλλειψις εργασιίας είναι ένα δξν πρόβλημα που αντιμετωπίζουν σήμερα πολλές οικογένειες. Άλλά εκεί που ή έξεύρεσις εργασιίας παρουσιάζει μεγαλύτερη δυσκολία είναι οί περιπτώσεις όπου ή μητέρα πρέπει να εργασθή, είτε γιατί ο σύζυγός της την έχει εγκαταλείψει είτε γιατί είναι άρρωστος και συνήθως στο Σανατόριο. Το πρόβλημα αυτό εμφανίζεται δξύτερο στις πολυμελείς οικογένειες όπου είναι άνάγκη, όχι μόνο για λόγους οικονομικούς αλλά καθαρά ψυχολογικούς και κοινωνικούς, να εργασθούν και τα μεγαλύτερα παιδιά της οικογενείας.

Μέσα στον εύρύτερο σκοπό της άγωγής ανήκει και ή ένθάρρυνσις της οικογενείας για μιá αυτοβοήθεια. Είναι ζήτημα ζωτικό για τον λαό μας ή ανάπτυξις της χ ε ι ρ ο τ ε χ ν ί α ς και ο ι κ ο τ ε χ ν ί α ς τόσο για λόγους ψυχολογικούς όσο και ένισχύσεως του εισοδήματος. Είναι μάλιστα ο καλύτερος και άξιοπρεπέστερος τρόπος να ένισχυθούν οί άπορώτερες οικογένειες με την έξασφάλισι ενός βοηθητικού εισοδήματος από την καλή χρησιμοποίησι του

ελεύθερου χρόνου. Ἀκόμη και τὸ ἀνάπηρο μέλος τῆς οἰκογενείας μπορεῖ νὰ προσφέρῃ ὑπηρεσίες ἀνακτῶντας ἔτσι τὸ ἠθικόν του και τὸ αἶσθημα τῆς κοινωνικῆς χρησιμοποίησης.

Ἡδη μία μικρὴ ἀπαρχὴ εἶναι ἐνθαρρυντικὴ. Θὰ χρειασθῆ ὅμως οἱ συνεργάται τῶν «Φάρων» νὰ ἐνδιαφεροῦν ζωηρά, νὰ ἐνθαρρύνουν και νὰ προπαγανδίσουν τὴν ἰδέα αὐτή. Νὰ ἐξασφαλίσουν στὴν ἀρχὴ μιὰ μικρὴ ὑλικὴ και τεχνικὴ βοήθεια και νὰ συνεργασθοῦν στενά μετὰ κέντρα Προνοίας τοῦ Ὑπουργείου, ὅπου λειτουργοῦν πρατήρια πωλήσεως τέτοιων εἰδῶν. Θὰ χρειασθῆ ἀκόμη νὰ γίνῃ ἐιδικὴ διδασκαλία και νὰ ὀργανωθοῦν τοπικὲς ἐκθέσεις προϊόντων χειροτεχνίας. Ἀνεξάρτητα ἀπὸ τὴν ἐμπορικὴ πλευρὰ ἡ ἐργασία αὐτὴ ἀποτελεῖ τὴν καλύτερὴν χρησιμοποίησιν τοῦ ἐλευθέρου χρόνου, ἐνῶ συγχρόνως εἶναι μιὰ μόρφωσις, ἀνάπτυξις τῆς λαϊκῆς τέχνης και καλὴ ὀργάνωσις τοῦ νοικοκυριοῦ τῆς ἰδίας τῆς οἰκογενείας.

β) Τὸ πρόβλημα τῆς στέρξης.

Ἐνα ἄλλο ὀξὺ πρόβλημα ποῦ ἀντιμετωπίζουν οἱ οἰκογένειες αὐτὲς εἶναι ἡ ἔλλειψις ἀνθρωπίνης στέρξης, πρόβλημα ποῦ συνδέεται μετὰ πολλὰ ἄλλα θέματα κοινωνικά, ἠθικά, ὑγείας, ἀνατροφῆς τῶν παιδιῶν. Ὅπου ὑπάρχει πνεῦμα νοικοκυρωσύνης ἢ κατὰστασις τοῦ δωματίου (ἐνὸς δωματίου ποῦ στεγάζει 8-10 πολλὰς φορὲς ἄτομα) εἶναι ἀνεκτὴ, ὅπου ὅμως αὐτὴ λείπει ἢ δυσοσμία και ἡ ἀθλιότης εἶναι φανερὴ. Ἡ φτώχεια ποῦ ζαλιζει, παραλύει σ' αὐτοὺς τοὺς ἀνθρώπους κάθε διάθεσι, και ἡ ἔλλειψις ἀγωγῆς δὲν βοηθεῖ καθόλου σὲ κάποια ἔστω στοιχειώδη βελτίωσι τῆς κατοικίας τους. Καὶ αὐτὸ τὸ ἄσπρισμα θὰ χρειασθῆ πολλὰς φορὲς νὰ τὸ συστήσουν και νὰ βοηθήσουν ἀρχίζοντας ἀπὸ τὰ πιὸ ἀπλᾶ και αὐτονόητα πράγματα.

Βασικὸ ἔργο ἀνυψώσεως τῶν οἰκογενειῶν αὐτῶν ποῦ ζοῦν σὲ ξύλινα παραπήγματα εἶναι ἡ κατάργησις των και ἡ ἀνθρωπινὴ ἐγκατάστασις, πρᾶγμα ποῦ θὰ συντελέσῃ στὴν πρόληψιν και ἀναχαίτισιν τόσων ἐπιβλαβῶν συνηθειῶν και ψυχικῶν τραυμάτων, τὰ ὁποῖα γεννᾷ ἡ ἔλλειψις μιᾶς καλῆς οἰκογενειακῆς ἐστίας. Μετὰ τὴν σημε-

ρινὲς συνθήκες ὀξύτητος, ποῦ παρουσιάζει τὸ πρόβλημα τῆς στέρξης στὴν πατρίδα μας, μετὰ τὴν προσφυγικὴν τρῶγλιν ποῦ ὑπάρχουν ἀκόμη και τὴν ἀδυναμία μιᾶς ἀνεκτῆς ἔστω στεγασέως τῶν ἀπορωτέρων τάξεων, παρὰ τὴν κρατικὴν προσπάθειαν, τὸ χρέος τῆς ἰδιωτικῆς πρωτοβουλίας παραμένει πάντοτε μεγάλο.

γ) Διὰ φορὲς ἐξυπηρέτησις.

Πολλὰς οἰκογένειες στοὺς συνοικισμοὺς ἔχουν ἀκόμη ἀνάγκη ἀπὸ διάφορες ἐξυπηρέτησις, γιατί ἡ φτώχεια και ἡ ἀγραμματοσύνη δὲν βοηθοῦν στὴν ἀντιμετώπισιν και τῶν πιὸ ἀπλῶν ἀκόμη πραγμάτων. Θὰ χρειασθῆ νὰ γίνον ἐνέργειες γιὰ τὴν ἐκδοσὴ συντάξεων, ἐφεδρικῶν ἐπιδομάτων, πιστοποιητικῶν, βεβαιώσεων ἀστυνομίας, ληξιαρχικῶν πράξεων, γιὰ τὴν χορήγησιν βοηθημάτων και ὀργανικῶν ἐπιδομάτων, ὡς και ἐγγραφῆς τῶν παιδιῶν στὰ Μητρώα τῶν Δήμων και τὰ Σχολεῖα. Νὰ γίνον ἐπίσης τακτοποιήσις βιβλιοθηκῶν τοῦ Ι.Κ.Α. και νὰ ἐκδοθοῦν βιβλίρια ἀσθενείας. Ἐκτὸς αὐτῶν νὰ βρεθῆ τρόπος νὰ ἰκανοποιηθοῦν ἄμεσες και ἐπείγουσες ὑλικὲς ἀνάγκες.

Πολλὰς ἐνέργειες και ὅπου ἦτο δυνατόν, ὕστερα ἀπὸ σχετικὲς ὀδηγίαις ἀνετέθησαν στοὺς ἴδιους τοὺς ἐνδιαφερομένους γιὰ νὰ μὴν καλλιεργηθῆ τὸ κακὸ πνεῦμα τοῦ παρασιτισμοῦ.

Ὅλη αὐτὴ ἡ βοήθεια δίδεται σύμφωνα μετὰ τὴν ἀρχὴν ποῦ ἐξετέθησαν ἤδη. Ἐκεῖνο ὅμως ποῦ ἔχει ἰδιαιτέρην ἀξίαν εἶναι ἡ ἀγάπη και ἡ στοργὴ ποῦ συνοδεύει ὅλη αὐτὴ τὴν ὑλικὴν βοήθειαν και ποῦ δίδει στὸν βοηθούμενον τὴν δυνατότητα νὰ βοηθήσῃ ὁ ἴδιος τὸν ἑαυτό του.

Τὸ ἐνδιαφέρον αὐτὸ συγκινεῖ τοὺς πιὸ εὐπόρους ἀπὸ τὴν γειτονίαν ποῦ προθυμοποιοῦνται στὸ τέλος νὰ βοηθήσουν κι' αὐτοί. Ἀλλὰ τὸ συγκινητικώτερον εἶναι ὅτι ὑπάρχουν φτωχὰ σπιτία ποῦ μοιράζον τὸ φαγητὸ τους μετὰ τὸν γείτονα. Εἶναι ἐκπληκτικὸ τὸ πὼς μεταξὺ τῶν φτωχῶν ὑπάρχει τόσο μεγάλη γενναϊοδωρία και πνεῦμα θυσίας ποῦ ντροπιάζει πολλοὺς εὐπορωτέρους.

Σπουδαιότερον ἴσως ἀπὸ τὴν φροντίδα αὐτῆς εἶναι τὸ γεγονός, ὅτι καλλιεργεῖται ἕνας στενὸς σύνδεσμος ἀνάμεσα στοὺς κοι-

ωνικούς εργατές και στις οικογένειες που βοηθούνται. Αναπτύσσονται κάθε ημέρα νέοι δεσμοί φιλίας, εμπιστοσύνης και αμοιβαίας αγάπης, που βοηθούν σιγά-σιγά να ανεβή το επίπεδο της ζωής τους.

δ) Οικογενειακά προβλήματα.

Σημαντική εργασία επίσης γίνεται στις οικογένειες με τα πολλά ήθικα και κοινωνικά προβλήματα που γεννιούνται μέσα σε τέτοιες συνθήκες αθλιότητας. Είναι γνωστό σήμερα ποιά διάβρωση έχει ύποστη ή σημερινή ελληνική οικογένεια από την επίδραση της υλιστικής κοσμοθεωρίας. Ο άνδρας, το παιδί, ή γυναίκα, ή κόρη, σε πολλές περιπτώσεις έχουν χάσει τον προσανατολισμό τους και χρειάζονται πολλές προσπάθειες για να βρουν τον δρόμο τους. Γίνονται προσπάθειες για την αντιμετώπιση των ήθικων προβλημάτων που είναι τις πιο πολλές φορές και η αιτία της αθλιότητας και της δυστυχίας. Αστεφάνωτοι γονείς και τα παιδιά τους θύματα διαλελυμένων σπιτιών είναι συχνές περιπτώσεις που αντιμετωπίζονται με στοργή και αγάπη.

Μια άλλη πληγή αθλιότητας και μιζερίας είναι η έλλειψη οικογενειακής γαλήνης. Η αποκατάστασις της μέσα στην οικογένεια είναι μια μεγάλη προσφορά, που η αξία της δεν μπορεί εύκολα να εκτιμηθεί, ενώ ταυτοχρόνως είναι άπαρχη να λυθούν και πολλά άλλα προβλήματα.

Το άκλόουθο περιστατικό είναι εικόνα παρμένη από την πραγματικότητα, είναι μια μικρή ιστορία, ιστορία πόνου αλλά και νίκης:

Μέσα σ' ένα δωμάτιο—παράγκα του συνουκισμού που δεν την έπληραζε κανείς ούτε από απόσταση, ή κοινωνική εργάτις γνώρισε μια νεαρή μητέρα ηλικίας μόλις 22 ετών με δύο παιδιά. Ο σύζυγός της την έχει εγκαταλείψει μέσα σ' αυτό το δωμάτιο που μόλις άνοιγες την πόρτα μια φρικτή μυρωδιά σου έκοβε την αναπνοή. Η πρώτη δουλειά της κοινωνικής εργάτιδος ήταν να εξασφαλίσω στην άσθενή μητέρα της φάρμακα, εϊδη ιματισμού στα παιδιά και συγχρόνως προσωρινή δουλειά στην ίδια. Το άλλο βήμα ήταν να πλησιάση τον σύζυγο. Μέσα σε λίγες ημέρες έπέτυχε να τον συναντήση. Στην αρχή δεν ήθελε ν' ακούση τίποτε, αλλά τὸ ἐνδιαφέρον μιάς ξένης για τὰ παιδιά του τὸν συνεκίνη-

σε και τοῦ ξύπνησε μέσα του κάποιο ἀνθρώπινο αἶσθημα. Ἐκτοτε ἐδέχθηκε νὰ πηγαίη κάθε Κυριακὴ σπῆτι τοῦ ἑως ἔτου λυθῆ ἡ διαφορά τους, καὶ μάλιστα τὴν τελευταία φορὰ ἀγόρασε ρούχα στὴ γυναίκα του καὶ τὰ παιδιὰ του. Ἡ πιὸ ὄμως συγκινητικὴ στιγμὴ ἦταν, ὅταν μιὰ Κυριακὴ τὸ νεαρὸ αὐτὸ ζευγάρι μὲ τὴν κοινωνικὴν ἐργάτιδα μαζί πῆγαν στὴν συγκέντρωσι τοῦ «Φάρου». Ἡ περίπτωσις αὐτὴ ἔχει κουράσει κάπως, ἀλλὰ ἡ κοινωνικὴ ἐργάτις πού παρακολουθεῖ τὴν οικογένεια βλέπει σιγά-σιγά νὰ γυρῆ ἡ οικογενειακὴ γαλήνη, πού εἶχε διώξει ὁ ἐγωισμὸς μὲ τὸν ἄστοχο χειρισμὸ τῶν πραγμάτων. Καὶ μαζί τους αἰσθάνεται καὶ μοιράζεται τὴς χαρὲς καὶ τὴς λύπες στὴν προσπάθεια γιὰ ἓνα εὐτυχὲς ἀποτέλεσμα.

ε) Ἡθικὴ κρίσις.

Χρειάζεται ἀκόμη ἡ Πρόνοια νὰ ἐπεκταθῆ ἀνάμεσα στοὺς παραστρατημένους γιὰ νὰ δοθῆ μιὰ ἀνακούφισις στοὺς ἀπόκληρους αὐτοὺς τῆς ζωῆς, νὰ ἀνοιχθοῦν νέοι ὁρίζοντες καὶ νὰ ἐλκυσθοῦν καὶ ἀπὸ ἐκείνη τὴν κατηγορίαν τῶν ἀνθρώπων ἐργάτες τοῦ Φωτός. Εἶναι γνωστὸ τί ἔχουν ἐπιτύχει στὸν τομέα αὐτὸ ὁ Στρατὸς τῆς Σωτηρίας στὴν Ἀγγλία ὅπου πρώην μέθυσοι καὶ ἐγκληματῆαι εἶναι τώρα ἐνεργὰ μέλη τῆς Ὄργανώσεως.

Παρ' ὅλες τὴς δυσκολίες πού παρουσιάζει μιὰ τέτοια λεπτὴ ἐργασία οἱ κοινωνικοὶ ἐργάται τῶν «Φάρων» ἔκαναν μιὰ ἀπαρχή. Ἐβοήθησαν ὥστε ἄγνωστοι κόσμοι καὶ ἄγνωστα αἰσθήματα νὰ φωτίσουν καὶ νὰ ζεστάνουν τὴς παγωμένες ἀπὸ τὴν ἠθικὴ πῶρσι καρδιές. Ἡ ἀγάπη, ἡ στοργικὴ παρακολούθησις τῆς ζωῆς τους εἶναι κάτι πού διαποτίζει τὴ ζωὴ αὐτῶν τῶν ἀνθρώπων σὲ ὅλες τῆς ἐκδηλώσεις τους καὶ ἀλλάζει κακὲς καταστάσεις καὶ δημιουργεῖ ἀνθρώπους.

«Ἐνα φῶς χύθηκε μέσα μου ἀπὸ τότε πού σὰς ἐγνώρισα» ἔλεγε στὴς συνεργάτιδες τοῦ «Φάρου» μιὰ μητέρα μὲ δυὸ ἐξώγαμα παιδιά. Μιὰ τραγικὴ ὑπαρξις πού ζοῦσε μέσα στὴν περιφρόνησι τῆς κοινωνίας, χωρὶς σκοπὸ, χωρὶς προορισμὸ στὴ ζωὴ, ἀγριεμένη ἀπὸ τὴν πείνα καὶ τὴν ἐξαθλίωσι. Ἐνας κλειστὸς καὶ δύσκολος χαρακτήρας πού δὲν τὴν συγκινοῦσε τίποτε ἄλλο ἀπὸ μιὰ κτηνώδη ζωὴ. Αὐτὴ τὴν γυναίκα τὴν ἐκέρδισαν μὲ τὴν ἀγάπην τους οἱ κριεῖς. Τὴν ἀγάπην πού ἔφει τὶ θὰ πῆ θυσία, πού δὲν λογαριάζει κόπο καὶ χρόνον, πού κα-

ταδέχεται να καθίση μέσα στην παράγκα, να βοηθήση στην απόλυμανσί της, πού είναι πρόθυμη να δώση λίγα ρουχαλάκια στα παιδιά, πού συγκινεί την γειτονιά με τὸ δράμα αὐτὸ ὥστε νὰ ἀναλάβῃ τὴν συντήρησι τῶν παιδιῶν. Καὶ ὅλο αὐτὸ τὸ εὐκρινές ἐνδιαφέρον, ἐκτὸς ἀπὸ τὴν ὑλικὴ βοήθεια, ἔνα θερμὸ σφύξιμο τοῦ χεριοῦ, ἔνα ἀδελφικὸ ἀγκάλιασμα δὲν τὴν ἀφίνουν ἀσυγκίνητη. Καὶ μιὰ μέρα μέσα σὲ δάκρυα διηγείται ὀλόκληρη τὴν ζωὴ της. Ἡ ἀγάπη εἶχε νικήσει καὶ ἔνα ἀκόμη θαῦμα εἶχε γίνει σ' αὐτὴ τὴν ψυχρὴ καὶ σκληρὴ γυναίκα. Ὁ πάγος πού σκέπαζε ἔνα ἄθλιο παρελθὸν εἶχε σπάσει.

«Σὲ κάθε ἀνθρώπινη καρδιά ὑπάρχουν θαμμένα αἰσθήματα πού μόνο ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ μπορεῖ νὰ ξεσηκώσῃ». Αὐτὸ ἔγινε ἀπὸ τὴ στιγμή πού τῆς μίλησε ἡ χριστιανικὴ ἀγάπη. Καὶ ἡ παραστρατημένη αὐτὴ γυναίκα πού ζούσε σὰν τὸ κυνηγημένο πουλὶ μέσα στὴν ἀνθρώπινη κοινωνία, βρίσκει τὸ δρόμο της. Γίνεται νέος ἄνθρωπος καὶ ἀντὶ νὰ ἀφήσῃ τὸν ἑαυτὸ της ν' ἀποκτηθῇ ψυχικὰ, ἐπιστρατεύει ὅτι ἀνώτερο ἔχει μέσα της καὶ ἀγωνίζεται. Σιγά-σιγὰ ἀποκαθίσταται ἡ ἐσωτερικὴ γαλήνη καὶ χαρὰ ἐκεῖ πού δὲν ὑπῆρχε παρὰ ἔνα αἶσθημα ἀθλιότητος. Ὑπάρχουν καὶ ἄλλα πολλὰ περιστατικά πού ὁ χώρος δὲν ἐπιτρέπει νὰ ἐκτεθοῦν ὅλα καὶ πού βλέπει κανεὶς τὴ δίψα γιὰ λίγη στοργὴ καὶ ἀγάπη.

Οἱ συνεργάται τῶν «Φάρων» ἐγνώρισαν ἔτσι οἰκογένειες μὲ ποικίλα προβλήματα ὑλικά, ψυχικά καὶ πνευματικά στὴ λύσι τῶν ὁποίων προσεπάθησαν νὰ βοηθήσουν. Ἄνθρωποι πονεμένοι, βασανισμένοι, ἄνθρωποι πού πίστευαν ὅτι δὲν τοὺς θυμόταν κανεὶς πιά, ἔτριβαν τὰ μάτια τους ἀπὸ ἐκπληξι καὶ συγκίνησι γι' αὐτὸ πού ἔβλεπαν.

Οἱ συνεργάται τῶν «Φάρων» συναναστράφηκαν τὸ πλῆθος, ἐγνώρισαν τὰ ὀνόματά τους, ἔκαναν πολλοὺς νὰ χαροῦν. Ὅσοι τοὺς γνώρισαν ἐνοιώθαν πιὸ ἀσφαλεῖς, πιὸ δυνατοί, ἔπληραν νέες δυνάμεις καὶ αὐτοπεποιθήσι γιὰ τὸν ἀγῶνα τῆς ζωῆς καὶ ὅλοι τοὺς ἀγάπησαν γιατί ἔφεραν μιὰ ἀκτίνα φωτὸς στὴ ζωὴ τους. Μέσα σὲ λίγους μῆνες ἔμαθαν τοὺς δρόμους τῶν συνοικισμῶν κυρίες πού γιὰ πρώτη φορὰ τοὺς γνώριζαν, μῆχαν στὴ ζωὴ αὐτῶν τῶν ἀνθρώπων ὄχι σὰν ξένοι μὰ σὰν δικοὶ τους ἄνθρωποι. Φρόντισαν νὰ τοὺς γνωρίσουν ἀπὸ κοντά, νὰ συνεργασθοῦν μαζύ τους, νὰ βροῦν τοὺς τόσους καὶ τόσους δυστυχεῖς καὶ νὰ τοὺς βοηθήσουν. Ἐτσι δὲν ἐδίστασαν νὰ ἐπισκεφθοῦν τίς πιὸ ἀνθυγιεινές καὶ ἐλκεϊνές παράγκες μόνο καὶ μόνο γιὰ νὰ

βοηθήσουν μιὰ ψυχὴ, νὰ φροντίσουν γιὰ τὴν ἀνάρρωσι κάποιου ἀσθενοῦς, νὰ συγκεντρώσουν ἔνα ποσὸν γιὰ τὸ νοῦκι, νὰ βοηθήσουν νὰ βροῖ ἡ οἰκογένεια ἔνα καλύτερο προσανατολισμὸ στὴ ζωὴ, πού θὰ λύσῃ καὶ ἀπλουστεύσῃ τὰ προβλήματά της καὶ τίς δυσκολίες της.

Ἐπῆρξαν βέβαια καὶ περιπτώσεις πού συνήντησαν ἀντιδράσεις. Γιὰ ἀπάντησι στὴν εὐγενικὴ προσφορὰ νὰ βοηθήσουν, πήραν μιὰ ἄρνησι, ἔνα εἰρωνικὸ χαμόγελο καὶ ἄλλοι κύτταξαν νὰ ἐκμεταλλεθοῦν τὴν καλωσύνη τους. Μὰ ὕστερα ἀπὸ λίγους μῆνες ἦσαν πάρα πολλοὶ οἱ ἄνθρωποι πού δὲν ἤξεραν κυριολεκτικὰ πῶς νὰ δεῖξουν τὴν εὐγνωμοσύνη τους, τὴν ἀγάπη τους, τὴν ἀδολγὴ στοργὴ τους πρὸς τοὺς συνεργάτας τῶν «Φάρων». Ὅλες τους οἱ ἐκδηλώσεις ἔδειχαν τὴν βαθεῖα ἐντύπωσι τῶν ἀνθρώπων αὐτῶν πού ἄλλαξαν ἐντελῶς στάσι καὶ συναισθήματα ὕστερα ἀπὸ μιὰ τόσο στενὴ γνωριμία γιὰ νὰ ἐκδηλώσουν στὸ τέλος ἐλεύθερα ἐκεῖνο πού ἐνοιώθαν.

Ἡ ἐργασία αὐτὴ τῆς Προνοίας εἶναι πολὺ εὐρύτερη ἀπὸ μιὰ ἀπλὴ φιλανθρωπία, εἶναι ἔνα ψυχικὸ δυνάμωμα τοῦ λαοῦ μας χωρὶς τὸ ὅποιο καμιά ὑλικὴ παροχὴ δὲν μπορεῖ νὰ δώσῃ οὐσιαστικὴ βοήθεια. Εἶναι ἀκόμη λεπτὴ καὶ δύσκολη ἐργασία, γιατί οἱ κοινωνικοὶ ἐργάται στοὺς «Φάρους» θὰ βρεθοῦν στὴν ἀνάγκη νὰ ἔλθουν σὲ ἐπαφὴ μὲ μιὰ πρωτοφανῆ ἠθικὴ, ψυχικὴ καὶ ὑλικὴ ἀθλιότητα πολλὰς φορὲς, ὅπου ὁ ἀλκοολισμὸς, ἡ ἐγκληματικότης, ἡ διαφθορά, ἡ μητρικὴ καὶ πατρικὴ ἀστοργία ἀπέναντι τῶν παιδιῶν ἀπαιτοῦν κατάλληλο πνευματικὸ ὄπλισμὸ, γιὰ τὸν ὁποῖο πολλὰ ἔχουν γραφῆ στὶς «Ἀκτίνες» καὶ τὸ βιβλίον «Στὴν Ἐπιμελεία τῆς Ἀγάπης» ἀλλὰ καὶ μόλις πρὸ ὀλίγου εἰς τὸ καινούργιο περιοδικὸ μας «Ὁ Κόσμος τῆς Ἑλληνίδος».

2. Κοινωνικὴ Ὑγιεινὴ.

Ἡ σκληρὴ ἐργασία, ὁ ὑποσιτισμὸς, ἡ ἀνθυγιεινὴ κατοικία ἔχουν κλονίσει τὴν ὑγεία σὲ πολλὰ ἀπὸ τὰ μέλη τῶν οἰκογενειῶν αὐτῶν. Γι' αὐτὸ τὸ λόγο μιὰ ἄλλη σημαντικὴ φροντίδα τῶν κοινωνικῶν ἐργασιῶν στοὺς «Φάρους» εἶναι ἡ νοσηλευτικὴ, ἰατρικὴ καὶ φαρμακευτικὴ περίθαλψις πού

παρέχεται στους ασθενείς των συνοικισμών. Γίνονται ιατρικές επισκέψεις από συνεργάτες ιατρούς του «Ελληνικού Φωτός» και από ιατρούς των συνοικισμών σε απόρους. Σε πολλές περιπτώσεις ή συνεργασία του ιατρού και του κοινωνικού εργάτου είναι στενή, γιατί σύμφωνα με την σύγχρονη αντίληψη της ιατρικής υπάρχουν ασθενείς που συνδέονται με προβλήματα που έχουν ανάγκη από μια κοινωνική έρευνα και βοήθεια και όπου το ιατρικό ιστορικό δεν είναι αρκετό για τη διάγνωση της.

Μία μορφή προνοίας, ή καλύτερα, κατ'έξοχήν πρόνοια, είναι ή πρόληψις. Γι' αυτό το λόγο μέσα στο πρόγραμμα των «Φάρων» περιλαμβάνεται και ή κοινωνική υγιεινή με τη μορφή της διαφωτίσεως κυρίως και της υποβοηθήσεως των κρατικών υπηρεσιών.

Σε πολλές περιπτώσεις παρατηρήθηκε πλήρης άγνοια υγιεινής προφυλάξεως, ενώ ή υγιεινή κατάστασις σε πολλές οικογένειες είναι κυριολεκτικά απελπιστική.

Είναι απαραίτητη μία κατάλληλη υγειονομική διαφώτισις, ή όποια πρέπει να οργανωθῆ σιγά-σιγά σε μεγαλύτερη κλίμακα ώστε στοιχειώδεις τουλάχιστον υγιειναι γνώσεις να γίνουν κτήμα του Κοινού. Βεβαίως θα χρειασθῆ χρόνος, επίβλεψις και επιμονή των συνεργατών για να γίνουν ώρισμένες υγιεινές αρχές καλές συνήθειες των οικογενειών, όπως το τακτικό άσπρισμα, ο αερισμός και άλλα.

Έν συνεργασία με την Ύπηρεσία Ύγειονομικής Διαφωτίσεως του Ύπουργείου Κοινωνικής Προνοίας θα χρειασθῆ να οργανωθούν Έκθέσεις Ύγείας, να διανεμηθούν φυλλάδια, να προβληθούν ταινίες, να γίνουν διαγωνισμοί για την βράβευσι των οικογενειών που έχουν ώραία προαύλια, περιποιημένα δωμάτια, εύπρεπεις κοινοχρήστους χώρους, ώστε να παρακινηθούν οι κάτοικοι σε μία υγιεινή διαβίωσι.

Είναι ζωτική ανάγκη να μάθουν μικροί και μεγάλοι στους συνοικισμούς πώς να διατηρήσουν και να βελτιώσουν την υγεία τους, ώστε να εξασφαλίσουν μεγαλύτερη ζωτικότητα και δύναμι που θα τους χαρίσῃ εὐτυχία άτομική και οικογενειακή.

3. Γραφείο πληροφοριών και συμβουλών για τους κατοίκους.

Μέσα στο «Φάρο» λειτουργεί μιὰ ή δύο μέρες την εβδομάδα ένα ειδικό γραφείο που παρέχει στους κατοίκους του συνοικισμού ή της περιφερείας χρήσιμες πληροφορίες.

Ένδεικτικά αναφέρονται μερικὲς κατηγορίες.

1) Πληροφορίες για διάφορες κρατικές υπηρεσίες (άρμοδιότητες και εὐθύνη κάθε υπηρεσίας, ἡμέρες και ὥρες λειτουργίας, διεύθυνσις και τηλέφωνον, υπεύθυνοι υπάλληλοι κλπ.).

2) Πληροφορίες για τὰ διάφορα Κέντρα Προνοίας και Περιθάλψεως (Νοσοκομεία, Παιδική Στέγη, Δημοτικά Ιατρεία, Πρεβαντόρια, κατασκηνώσεις).

3) Πληροφορίες για τὰ δικαιώματα που παρέχει τὸ Ι.Κ.Α. στους ἠσφαλισμένους του (ἀσθένεια, ἀνεργία, ἀτύχημα, σύνταξις, θάνατος, ἄλλες ἐξυπηρετήσεις).

4) Πληροφορίες για τὲς διάφορες παιδικὲς ὁργανώσεις (Κατηχητικά, Πρόσκοποι, Ὀδηγοί, Ἐρυθρὸς Σταυρὸς Νεότητος, Ἐξοχαί ΠΙΚΠΑ, Ὑπουργ. Προνοίας, Παιδείας κλπ.).

Οἱ πληροφορίες αὐτὲς (καὶ ἄλλες ἀκόμη) εἶναι για τοὺς κατοίκους πολλὲς φορές ζωτικῆς σημασίας. Ἐπειδὴ δὲ ἀφοροῦν ὀλόκληρες ὁμάδες προσώπων (ἀνεξάρτητα ἀπὸ τὲς εἰδικὲς συνθήκες ἐκάστου) μποροῦν νὰ τυπωθούν. Ἴσως νὰ χρειασθῆ δίπλα στὲς γενικὲς πληροφορίες νὰ προστεθούν καὶ εἰδικὲς πληροφορίες για τὲς ὑπηρεσίες, ἰδρύματα, ὁργανώσεις κλπ. που λειτουργοῦν στὴν κάθε περιοχῆ.

Μὲ τὴν πάροδο τοῦ χρόνου καὶ τὴν καλλιέργεια γνωριμιῶν τὸ Γραφείο αὐτὸ μπορεῖ νὰ γίνῃ ἕνας συμβουλευτικὸς σταθμὸς, ὅπου θὰ μποροῦν κατάλληλοι συνεργάται τοῦ «Φάρου», εἰδικοί ἐπιστήμονες, νὰ δίδου συμβουλὲς καὶ κατευθύνσεις σε διάφορα θέματα. Π.χ.

1) Συμβουλὲς ἰατρικὲς.

2) Συμβουλὲς για τὴν υγιεινὴ τοῦ σώματος καὶ τῆς ψυχῆς.

3) Συμβουλὲς νομικὲς (Συμβάσεις, ἐνοικιοστάσιο, μνηύσεις, δικαστικοὶ ἀγῶνες

συμβιβασμοί, κληρονομίες, διαφορές κλπ.).

4) Συμβουλές για ύποθέσεις της Έφορείας, Άγορανομίας, Άστυνομίας.

5) Συμβουλές στον τομέα της ψυχαγωγίας (Θεάματα, άθλητισμός, έκδρομές, μουσική, χορός κλπ.).

6) Συμβουλές σέ μορφωτικά θέματα (Βιβλία, Ξένες γλώσσες, Εκπαιδευσις, επαγγελματική εκπαίδευσις).

7) Συμβουλές σέ οικογενειακά προβλήματα (άνατροφή παιδιών, διαχειρίσις, ζητήματα με συγγενείς, διαζύγια κλπ.).

8) Συμβουλές στους νέους (έλεύθερες ώρες τους, έξωσχολικές οργανώσεις, τó ύψαιθο, έκδρομές, επαγγελματικός προσανατολισμός, σχέσις τών φύλων, Στρατός).

9) Ειδικές συμβουλές για τίς κοπέλλες και τίς γυναίκες.

Είναί βέβαια φανερό ότι ή έπιτυχία ένός τέτοιου Σταθμού θά έξαρτηθί από τούς ειδικούς συμβούλους, οί όποιοί με τόν κατατοπισμό τους επάνω στα προβλήματα και τίς λύσεις τους άφ' ένός και τó ζωντανό τους παράδειγμα άφ' έτέρου και τήν άγάπη στο λαό μας θά δώσουν ζωή σ' αύτήν τήν ύπόθεσι.

Σέ περιπτώσεις όπου έκτός από τίς συμβουλές, συντρέχει και ή άνάγκη μιás έξυπρητήςως, τότε έπιλαμβάνεται τó κλιμάκιο Πρόνοιας κυριών και ένεργεί κατά τρόπον πού έξετέθη άνωτέρω.

4. Όμαδική κοινωνική εργασία και κοινοτική δράσις.

Ένα άλλο θέμα, ίσως τó δυσκολότερο για μās τούς Έλληνας, είναι ή συνεργασία, ή όποία θά βρηί τήν καλύτερη εκδήλωσί της στήν όμαδική κοινωνική εργασία και τήν κοινοτική δράσι. Θά είναι έξαιρετική συμβολή στήν έθνική ζωή τού τόπου μας ή προσπάθεια νά καλλιεργηθί εις τούς «Φάρους» αύτó τó πνεύμα τής ένότητας. Όλοι γνωρίζομε τί εκόστισε και τί κοστίζει στο Έθνος μας ή έλλειψις τής ένότητας αύτής. Γι' αύτó γίνεται μιá προσπάθεια στους «Φάρους» νά καλλιεργηθί μεταξύ τών κατοίκων τού συνοικισμού τó πνεύμα τής άλληλεγγύης και συνεργασίας, τó πνεύμα τής κοινότητας, πού θά τούς βοηθήσει και θά τούς τονώσει τήν άνάγκη για

μιá κοινή δράσι μέσα στο συνοικισμό, ώστε νά φροντίσουν και νά ενδιαφερθούν οί ίδιοι για τόσα και τόσα ζητήματα τους, όπως οί συνεταιρισμοί, ή περιποιήσις κοινοχρήστων χώρων, ή διαρρύθμισις χώρου για τά παιχνίδια τών παιδιών, ή βοήθεια τού φτωχού γείτονος για τήν βελτίωσι τού σπιτιού του κ. ά.

Αύτή ή κοινοφελής δράσις θά τραβήξει πολλούς από τó καφενείο και τά τυχερά παιχνίδια και δέν θά βοηθήσει μόνον τή ζωή τής κοινότητας αλλά θά δώσει και στον ένκεντριμένο από τίς τελευταίες έθνικές περιπέτειες Έλληνα βαθειά ψυχική ίκανοποίησι. Δυστυχώς οί δυσκολίες τής ζωής και ή έλλειψις καταλλήλου άγωγής δέν βοηθούν στήν καλλιέργεια αύτου τού πνεύματος και θά χρειασθί άκόμη πολús κόπος και χρόνος. Θά χρειασθί οί «Φάρου» για τόν σκοπό αύτó νά άξιοποιήσουν πολλούς τοπικούς παράγοντας, νά άνεύρουν και νά αναδείξουν πρόσωπα με ήγετικά προσόντα, νά έξασφαλίσουν τήν συνεργασία τους και νά ένθαρρύνουν κάθε τοπική προσπάθεια. Θά ήμπορούσαν νά οργανωθούν άκόμη εκθέσεις, νά δοθούν βραβεία, νά διευκολυνθούν φτωχές νέες, νά χρησιμοποιηθούν οί έλεύθερες ώρες από τίς γυναίκες τού συνοικισμού και νά διατεθί ένα μέρος για κοινοφελή δράσι π.χ. για νά ράψουν τίς στολές τής προσκοπικής όμάδος τής γειτονιάς, νά επιδιορθώσουν ώρισμένα δωρηθέντα είδη ήματισμού για τούς άπόρους κ. ά.

Μία άλλη σημαντική βοήθεια στή ζωή τού συνοικισμού θά άποτελέσει ή καλή όργάνωσις «Έβδομάδων» π.χ. φιλίας, κοινής δράσεως, ύγείας, υμέρας, καλού έντύπου κ. ά. Ό «Φάρους» έτσι γίνεται ένα άληθινó κέντρο πολιτισμού πού εμπνέει και βοηθεί στις καθημερινές εκδηλώσεις τής ζωής τών κατοίκων και τίς έπηρεάζει στο άγαθó. Δίδει άκόμη τά θεμέλια τής χριστιανικής πίστεως και τής έλληνικής παραδόσεως στή ζωή τού άτόμου, τής οικογενείας και τής κοινότητας, ώστε νά δημιουργηθί μιá υγιής κοινωνική ζωή μέσα στους συνοικισμούς.

Αύτή τή βοήθεια ήμπορεί και πρέπει νά προσφέρουν οί «Φάρου». Κανείς δέν άμφισβητεί ότι μπορούσε νά γίνουν πολλά

ἀκόμη και καλύτερα. Κανείς δὲν ἰσχυρίζεται ὅτι δὲν ἔχει ἀνάγκη ἢ ἐργασία ἀπὸ μιᾶ ἀκόμη πῶς συστηματικῆ ὀργάνωσι. Ἄλλὰ ἢ ἐργασία αὐτὴ δὲν εἶναι παρὰ ἓνα ξεκίνημα πὸς χρειάζεται νὰ γίνουιν πολλὰ ἀκόμη και σὲ μεγαλύτερη ἔκτασι. Θὰ χρειασθῆ ἀκόμη νὰ δώσουιν πολλοὶ και τὴ δικὴ τους συμβολὴ και ἄς εἶναι βέβαιοι, ὅτι, ἐκτὸς ἀπὸ τὴ χαρὰ πὸς θὰ γεμίσουιν οἱ ἴδιοι, ἢ προσφορὰ τους αὐτὴ θὰ ἀποτελέσῃ και τὴν καλύτερη ἀπάντησι στὴ φωνὴ τῆς πατρίδος και τῶν καιρῶν μας.

Χρειάζονται κοινωνικοὶ ἐργάται πὸς νὰ εἶναι σὲ θέσι νὰ βοηθήσουιν μὲ τὴν ψυχικὴ και πνευματικὴ τους καλλιέργεια και νὰ χρησιμοποιήσουιν ὅπως πρέπει τὰ ὑλικά μέσα.

Τέτοιους ἐργάτες χρειάζονται πολλοὺς οἱ «Φάροι», μὲ τὴν ὥραία και δύσκολη ἀποστολὴ τους και ζητοῦν ἀνθρώπους ζων-

τανούς, μὲ καρδιά, πὸς θὰ ξεσηκώσουιν και ἄλλους, ἀκόμη και ὀργανισμοὺς και κεφάλαια γιὰ νὰ βοηθήσουιν στὰ προβλήματα τῶν κατοίκων τοῦ συνοικισμοῦ ἢ τοῦ χωριοῦ. Ἡ ἐργασία αὐτὴ μέχρι σήμερα ἔδειξε ὅτι ὁ ἑλληνικὸς λαὸς εἶναι λαὸς ἀνώτερος, μὲ ψυχικὸ σθένος ὑπέροχο, ἄξιος γιὰ κάθε θυσία. Μόνον ζητεῖ εἰλικρινῆ ἀγάπη, ἐγκάρδιο ἐνδιαφέρον, ὀρθὴ κατεύθυνσι γιὰ νὰ ἀντιμετωπίσῃ τίς τεράστιες και προβληματικὲς δυσκολίες τῆς ἐποχῆς μας. Ἄς ἐλπίζωμε ὅτι ὅλοι οἱ συνεργάται τῶν «Φάρων» πὸς ἐργάσθηκαίν τόσο πρόθυμα, και ὅσοι θὰ συνεργασθοῦν στὸ μέλλον, θὰ βοηθήσουιν μὲ τὴν πείρα τους και τὴν ἀγάπη τους, ὥστε ὅλος ὁ λαὸς μας νὰ βρῆ τὸ ἀληθινὸ νόημα τῆς ζωῆς, τὴν εὐτυχία και τὴ χαρὰ πὸς τόσο ποθεῖ.

Κ. Ι. ΚΩΝΣΤΑΝΤΟΠΟΥΛΟΣ

«Ω ΕΥΤΥΧΙΑ»

Εἴμ' ἀδερφός Σου Κύριε!..., και πῶς νὰ τ' ἀρνηθῶ;
Κάθε δικό μου ὄμορφο, πλέρια μὲ Σένα μοιάζει!...
"Όταν κοιτῶ τὰ μάτια μου, στὰ μάτια Σὲ κοιτῶ,
Κι' ὅταν γελῶ, στὰ χεῖλη Σου ἢ αὐγὴ γλυκοχαράζει!...

"Όταν ἀκόμα στέκομαι μπροστά Σου, μιὰ στοργὴ
ποιότερη κι' ἀπὸ τ' ἀδερφοῦ γροικῶ νὰ μὲ κυκλώνῃ,
και μέσα στὴν οὐράνια τῆς προσευχῆς σιγῆ,
νοιώθω μί' ἀγάπη ἀνείπωτη τοὺς δυὸ νὰ μᾶς ἐνῶνῃ!...

Σ' ἂν ἄνοιξη Σ' αἰσθάνομαι, και σ' ἂν καλοκαιριὰ
γεμάτη ἀέρα δροσερό!... ὀλόγλυκες ὀπῶρες,
κι' ὅταν χτυπάῃ μου ἀργά, χαρούμενα ἢ καρδιά,
θαρρῶ πὸς μοῦδωσες Ἐσύ, ἀπ' τίς δικιές Σου ὄρες!...

—³Ω εὐτυχία ἀνείπωτη!... ἀνθρώπινη καρδιά,
νᾶχης Πατέρα, κι' ἀδερφὸ τὸν Πλάστη τὸ δικό Σου!...
³Ω πόσο Κύριε ἀγαπᾶς τὰ πλάσματά Σου πιά,
ἀφοῦ τὸ φῶς τοὺς χάρισες π' ἔχεις στὸ μέτωπό Σου!...

ΝΙΚΟΣ Β. ΚΑΜΒΥΣΗΣ

ΚΟΙΝΟΤΙΚΟΙ ΙΑΤΡΟΙ

Τὰ χωριά μας δὲν ἔχουν ἰατρούς. Ὁ ἄνεμος τῆς ἀστυφιλίας παρέσυρε δυστυχῶς καὶ αὐτοὺς πρὸς τὰς Ἀθήνας καὶ τὰ μεγάλα ἀστικά κέντρα τῆς χώρας. Εἰς ἑκτασίαν 50 ἕως 100 χωριῶν μὲν ἀναλογεῖ ἕνας ἰατρός, καὶ αὐτὸς εὐρίσκεται εἰς τὴν μακρονήν πόλιν τῆς Ἐπαρχίας καὶ δὲν ἐπαρκεῖ δι' ὅλην τὴν περιφέρειαν. Ἔτσι οἱ ἀγρόται μας, πού τροφοδοτοῦν μὲ τόσους ἰατροὺς τὴν κοινωνίαν μας, μένουں χωρὶς ἰατρικὴν περίθαλψιν. Εἰς τὴν ἐπαρχίαν Τριφυλλίας π.χ. προπολεμικῶς ἦσαν 50 ἰατροί, σήμερα ὑπάρχουν μὲν 20. Εἰς τὴν ἐπαρχίαν Ὀλυμπίας προπολεμικῶς ἦσαν 23 ἰατροὶ καὶ σήμερα εἶναι μόνον 14. Εἰς ὁλόκληρον τὴν ἐπαρχίαν Γρεβενῶν μὲ 117 χωριά ὑπάρχουν μόνον 4 ἰατροί. Εἰς τὴν ἐπαρχίαν Πωγωνίου ὑπάρχουν μόνον 2 ἰατροί. Εἰς τὴν ἐπαρχίαν Κονίτισης ὑπάρχουν μόνον 5 ἰατροί. Σχολίατροι δὲν ὑπάρχουν. Εἰς ὁλόκληρον τὴν Ἐκπαιδευτικὴν περιφέρειαν Ἡπείρου ὑπάρχει μόνον ἕνας σχολίατρος.

Οἱ ἰατροὶ μας συγκεντρωμένοι εἰς τὰς Ἀθήνας καὶ τὰς μεγαλοπόλεις, προτιμοῦν νὰ εἶναι ὑπάλληλοι εἰς ἕνα Νοσοκομεῖο, ἐργαζόμενοι 3-4 ὥρες τὴν ἡμέραν ἐκεῖ, νομίζοντες ὅτι ἔτσι ἐκπληρῶνουν τὸ ὑψηλὸν καὶ ἱερὸν καθῆκον των πρὸς τὸν λαὸν μας. Ἐκατοντάδες ἄλλαι ἰατρῶν φυτοζωοῦν καὶ χάνονται εἰς τὴν Ἀθήνα χωρὶς πελατεία, χωρὶς ἀσθενεῖς, χωρὶς συνεχῆ ἰατρικὴν παρακολούθησιν τοῦ πάσχοντος.

Κατ' ἐπίσημον ἀνακοίνωσιν τοῦ Προέδρου τοῦ Ἰατρικοῦ Συλλόγου Ἀθηνῶν ἐκ τῶν 8.000 ἰατρῶν πού ὑπάρχουν εἰς ὅλην τὴν χώραν, 4.000 εἶναι εἰς τὴν περιοχὴν Ἀθηνῶν καὶ οἱ ἄλλοι 4.000 εὐρίσκονται εἰς τὴν ὑπαίθρου διὰ τὰ 6½ ἑκατομύρια πληθυσμοῦ.

Καὶ ἐνῶ ὑπάρχει τέτοια πληθώρα ἰατρῶν εἰς τὰς πόλεις, τοῦναντίον εἰς τὰ χωριά μας οἱ ἰατροὶ εἶναι κάτι τὸ σπάνιον, τὸ ἐξαιρετικόν, τὸ πολύτιμον. Διὰ τί ὁμοῦ

αὐτὸ τὸ κακόν; Δὲν ὑπάρχει ἐκεῖ λαός; Δὲν εἶναι ἐκεῖ Πατρίς; Δὲν ἐγεννήθησαν ἐκεῖ ἰατροί; Διὰ τί αὕτη ἡ ἀγνωμοσύνη;...

Αὐτὰ εἶναι τὰ ἐρωτήματα πού πρέπει ἡ συνειδήσις κάθε πατριώτου νὰ θέσῃ σοβαρῶς καὶ νὰ ζητήσῃ ὀπωσδήποτε τὴν λύσιν.

Δὲν εἶναι δυνατόν πλέον νὰ γίνῃ ἀνεκτὴ ἡ τακτικὴ τῆς ἐνισχύσεως τῆς ἀστυφιλίας διὰ τῆς ἐκδηλώσεως πάσης εὐνοίας καὶ πάσης περιθάλψεως εἰς τοὺς κατοίκους τῶν πόλεων. Ἡ ὑγιεινὴ πρόνοια τῆς ἐπαρχίας εἶναι πρωταρχικὸν καθῆκον τοῦ Κράτους. Πρέπει ἡ Ἰατρικὴ Ἐπιστήμη νὰ πλησιάσῃ τὸ χωριό, τὴν αὐλὴν τοῦ ἀγρότου.

Οἱ ἰατροὶ ἂς θεωρήσουν ὅτι ἔχουν ὄχι μόνον εὐγενὲς λειτουργήματα, ἀλλ' ὅτι ἔχουν καὶ ἔθνικὴν ἀποστολήν. Καλοῦνται νὰ προνοήσουν διὰ τὴν ὑγείαν τοῦ λαοῦ μας. Καὶ λαὸς δὲν εἶναι μόνον εἰς τὶς συνοικίαις τῶν Ἀθηνῶν. Πρῶτα-πρῶτα εἶναι εἰς τὰ χωριά μας.

Ἀλλοίμονον εἰς τὸ Ἔθνος μας ἂν ἐξακολουθοῦμεν νὰ βλέπωμεν ἀδιάφοροι τὴν ἐκρίζωσιν καὶ ἐγκατάλειψιν τῶν χωριῶν μας ἀπὸ τοὺς ἀγρότας διὰ νὰ πλησιάσουν αὐτοὶ τὴν ἐπιστήμην εἰς τὰς πόλεις. Καὶ ἡ ἐπιστήμη ἐκεῖνη πού πρέπει νὰ προβαδίζῃ τῶν ἄλλων ἐπιστημῶν καὶ πάσης ἄλλης κρατικῆς προστασίας καὶ στοργῆς εἶναι ἡ Ἰατρικὴ. Ὁ ἰατρός ἐκπληρῶνει ἱερὸν ἔργον, ἔργον ἡμιθέου. Παρεμβάλλεται μεταξύ ζωῆς καὶ θανάτου διὰ νὰ νικηθῇ ὁ θάνατος καὶ νὰ νικήσῃ ἡ ζωὴ. Περισσότερον ἀπὸ κάθε ἄλλην ἐποχὴν ἡ ἐπαρχία ἔχει ἀνάγκην τοῦ ἰατροῦ. Εἶναι τόσα τὰ δεινὰ πού ὑποφέρουν τὰ χωριά μας, ὥστε ἡ προληπτικὴ ὑγιεινὴ τοῦ λαοῦ μας πρέπει νὰ θεωρηθῇ πρωταρχικὸν καθῆκον τοῦ Κράτους. Πῶς ὁμως θὰ πραγματοποιηθῇ αὐτὸ τὸ καθῆκον; Εἶναι φανερόν ὅτι χωρὶς κρατικὴ ἐπέμβασις τὸ πρόβλημα τῆς ὑγείας τῆς ὑπαίθρου εἰς τὸ ζήτημα αὐτὸ δὲν λύεται.

Ὁ ἰατρός προσφέρει εἰς τὴν κοινωνίαν καὶ εἰς τὴν Πατρίδα ὑπηρεσίαν ἐξ ἴσου

ἀπαραίτητον μὲ τὴν ὑπηρεσίαν τῆς Παιδείας, τῆς Ἀστυνομίας, τῆς Δικαιοσύνης. Ὅπως ἡ ὀργανωμένη κοινωνία ἔχει ἀνάγκη ἀπὸ συνεχῆ καὶ κανονικὴν λειτουργίαν τῶν ἀνωτέρω Δημοσίων Ὑπηρεσιῶν, ἔχει ἐπίσης ἀνάγκη ἀπὸ μίαν συνεχῆ ἰατρικὴν περίθαλψιν. Διὰ τ.χ. εἶναι ὑποχρεωτικὴ μόνον ἡ Παιδεία τόσον ἀπὸ μέρους τῶν πολιτῶν ὅσον καὶ ἀπὸ μέρους τοῦ Κράτους, ποὺ πληρώνει τὸν παιδαγωγὸν καὶ τὸν ὑποχρεώνει νὰ μένη καὶ εἰς τὸ μικρότερον καὶ μακρυνὸν χωριό; Μήπως καὶ ἡ ὑγεία τῶν πολιτῶν δὲν εἶναι ἀπαραίτητη καὶ μάλιστα προϋποθέσις τῆς παιδείας; Δὲν χρειάζονται οἱ ἀγρόται ὑγιεινὴν ἐπίβλησιν καὶ πρόνοιαν;

Ἡ Δημοσία ὑγιεινὴ μέχρι τώρα εἶναι κυρίως ὑγιεινὴ τῶν μεγαλοπόλεων. Πρέπει ὅμως νὰ περιλάβη πλέον καὶ τὰ χωριά μας. Ὁ θεσμὸς τῶν Κοινοτικῶν ἰατρῶν πρέπει νὰ γίνῃ νόμος καὶ πραγματικότης εἰς τὴν χώραν μας. Κάθε Κοινότης ἢ Σύνδεσμος Κοινοτήτων πρέπει νὰ ἔχη τὸν μόνιμον ἰατρόν. Τὴν ἱκανοποιητικὴν ἀμοιβὴν τοῦ Κοινοτικοῦ ἰατροῦ καὶ κάθε εὐκολίαν, θὰ ἀναλάβη ἡ Κοινότης ἢ αἱ Κοινότητες ὅπου θὰ ἐργάζεται. Κάθε Κοινότης θὰ ἀναλαμβάνη τὴν πληρωμὴν τῆς ἀμοιβῆς τοῦ ἰατροῦ ἐγγράφουσα ἀνάλογον κονδύλιον εἰς τὸν προϋπολογισμόν, ἀναλόγως τῆς δυνατότητος τῶν χωρικῶν καὶ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν μελῶν τῆς οἰκογενείας κάθε χωρικοῦ. Ἡ ἀμοιβὴ τοῦ ἰατροῦ θὰ εἶναι παγία καὶ καθωρισμένη εἰς χρῆμα. Θὰ καταβάλλεται δὲ μηνιαίως ἀπὸ τὸ Κοινοτικὸν Ταμεῖον εἰς τὸν Κοινοτικὸν ἰατρόν.

Οἱ ἀγρόται εὐχαρίστως προσφέρουν ἐκ τῶν προτέρων ἀνάλογον εισφορὰν ἢ φορολογίαν, ἐφ' ὅσον θὰ γνωρίζουν θετικῶς ὅτι ὁ ἰατρός δι' ὅλον τὸν χρόνον θὰ εἶναι εἰς τὴν διάθεσίν του, σύμβουλος καὶ σωτήρ. Ἐὰν τὸ συγκεντρούμενον ποσὸν δὲν ἀρκέσῃ, τότε, ἐν ἀνάγκῃ, νὰ συμπληρώνη τὸ ἀπαιτούμενον ποσὸν τὸ ἴδιον τὸ Κράτος ἀπὸ τὸν Κρατικὸν προϋπολογισμόν. Ἡ ἐκ τῶν προτέρων πληρωμὴ τοῦ ἰατροῦ θὰ ὑψώσῃ τὴν θέσιν τῆς Ἰατρικῆς Ἐπιστήμης εἰς τὴν ὑπόληψιν τῆς Κοινωνίας. Ὁ ἀνθρωπισμὸς καὶ τὸ ἔργον τοῦ ἰατροῦ δὲν πρέπει νὰ ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν ὕλικὴν δύναμιν τῶν

ἀσθενῶν εἰς ὠρισμένην ἐποχὴν τοῦ ἔτους. Ἐπίσης ἡ προπληρωμὴ τοῦ ἰατροῦ ἀπὸ τὸ Κοινοτικὸν Ταμεῖον ἐξασφαλίζει καὶ τοὺς ἀγρότας ἀπὸ συνήθη ἀδυναμίαν πληρωμῆς τῶν ἀναγκῶν τῶν κατὰ τοὺς χειμερινούς μῆνας καὶ τοὺς μῆνας τῆς ἀνοξίσεως, ὁπότε λόγῳ τῆς ἐλαττώσεως τῶν τροφίμων καὶ τοῦ ψυχρῆς τῆς ἐποχῆς εἶναι περισσότερον ἐκτεθειμένοι εἰς ἀσθενείας.

Ὁ Κοινοτικὸς ἰατρός θὰ ἀναλάβη τὴν ἰατρικὴν περίθαλψιν ὅλων τῶν κατοίκων τῆς Κοινότητος. Ἡ συνεργασία εἰς τὸ χωριὸ τοῦ ἰατροῦ μὲ τὸν δάσκαλον ἡμπορεῖ νὰ φέρῃ σημαντικὴν ἀνοδοὺν στὴν εὐτυχησμένην ζωὴν τῶν χωρικῶν. Ἡ ὑγιεινὴ μὲ τὴν Παιδείαν θὰ φέρουν τὴν ἀρμονικὴν ἀνάπτυξιν τοῦ σώματος καὶ τῆς ψυχῆς καὶ ἔτσι θὰ ἰδοῦν καλύτερας ἡμέρας τὰ χωριά μας.

Ἡ κυρία ὅμως, ἀποστολὴ τοῦ Κοινοτικοῦ ἰατροῦ θὰ εἶναι ἡ πρόνοια διὰ τὴν ὑγιεινὴν τῶν ἀγροτῶν. Θὰ ἐπισκέπτεται τακτικὰ τὰ οἰκήματα τῶν ἀγροτῶν, θὰ ἐξετάσῃ τὴν ὑγιεινὴν τῶν καταστάσεων, τοὺς δόρους διαβιώσεως καὶ διατροφῆς τῶν μελῶν τῆς οἰκογενείας των. Θὰ προλαμβάνη ἐπιδημίας καὶ μεταδόσεις νόσων, κυρίως διὰ διαφωτιστικῶν ὁμιλιῶν εἰς τοὺς χωρικοὺς. Θὰ ἀναπτύξῃ στοιχειῶδες πρόγραμμα ἀτομικῆς ὑγιεινῆς, ποὺ τόσον εἶναι ἀπαραίτητον ἐκεῖ... Θὰ ἀσπῆ τὸ προληπτικὸν αὐτὸ ἔργον κατὰ τῆς ἀσθενείας συμβουλευῶν τοὺς ἀγρότας εἰς τόσα ἰατρικὰ ζητήματα, διὰ τὰ ὁποῖα γίνονται ἀνακοινώσεις εἰς τὴν Ἀκαδημίαν καὶ τὰς ἑταιρείας καὶ σπουδαία μελέται, ὄχι ὅμως ἐφαρμογὴ εἰς τὰ χωριά μας. Ἔτσι οἱ Κοινοτικοὶ ἰατροὶ θὰ γίνουν πραγματικοὶ φρουροὶ τῆς ὑγείας τῶν ἀγροτῶν καὶ θεμελιωταὶ τῆς ρώμης καὶ τῆς ἀλκῆς τῆς Νέας Ἑλληνικῆς Γενεᾶς. Τὸ θέμα τῆς ἰατρικῆς περιθάλψεως τῆς ὑπαίθρου ρυθμίζεται ριζικῶς διὰ τοῦ ὑπ' ἀριθμ. 2592 τῆς 17 Σεπτεμβρίου 1958 Ν. Α. «περὶ ὀργανώσεως τῆς ἰατρικῆς ἀντιλήψεως».

Ἐλπίζομεν ὅτι μὲ τὰ πρὸς ἐκτέλεσιν αὐτοῦ ἐκδοθησόμενα Βασιλικά Διατάγματα θὰ ἀφεθῆ εὐρὴ περιθώριον ἀμοιβῆς τῶν Κοινοτικῶν ἰατρῶν ἀπὸ τοὺς Δήμους καὶ τὰς Κοινότητας. Ὁ ἰατρός πρέπει νὰ ἀμεί-

βεται καλῶς διὰ τὰ ἔχη ὅλα τὰ μέσα ἐπιτυχοῦς ἐφαρμογῆς τῆς ἐπιστήμης του. Ὄταν ἐπαρξῆ τὸ Κοινοτικὸν Ταμεῖον, πρέπει ἡ Νομαρχία νὰ ἐγκρίνῃ ἱκανοποιητικὴν ἀμοιβήν. Ὄταν, δὲ, δὲν ἐπαρξῆ τότε θὰ δύναται νὰ ἐνισχύσῃ τὰς πτωχὰς Κοινότητες τὸ Δημόσιον Ταμεῖον, ὅπως προβλέπει ὁ ἀνωτέρω Νόμος.

Θὰ χρειασθῆ, ὅμως, νὰ γίνῃ συνείδησις

τῆς εὐθύνης καὶ τῆς ἐθνικῆς ἀποστολῆς τῶν ἐπιστημόνων ἰατρῶν, οἱ ὅποιοι ἔχουν συγκεντρωθῆ εἰς τὴν πρωτεύουσαν καὶ τὰς μεγαλοπόλεις. Τὸ χρέος των ἀπέναντι τῆς Πατρίδος εἶναι βαρὺ! Καλοῦνται νὰ ἀφήσουν τὰς πόλεις καὶ νὰ ἐκπληρώσουν τὴν θητεῖαν των εἰς τὸ Ἑλληνικὸ Χωριό.

ΚΟΣΜΑΣ ΑΝΤΩΝΟΠΟΥΛΟΣ

Ἐπαρχος Κονίτσης

ΑΠΟ ΤΑΣ ΚΙΝΗΣΕΙΣ ΤΟΥ ΑΙΩΝΟΣ ΜΑΣ

Ἡ Ἀμερικὴ ἔχει προκαλέσει τὴν συμπάθειαν ὅλου τοῦ κόσμου μὲ τὰ γνωστὰ εὐεργετικὰ σχέδια βοηθείας ὅπως τὸ σχέδιον Marshall, τὸ Four Point (διὰ τὰς ἠποανεπτυγμένας χώρας) κλπ.

Πολὺ ὀλίγα ὅμως εἶναι γνωστὰ διὰ τὰ πνευματικὰ σχέδια βοηθείας τῆς Ἀμερικῆς. Ἀφορμὴν διὰ τὴν διαπίστωσιν αὐτὴν μᾶς δίνει ἓνα μικρὸ φυλλάδιον μὲ τὸν τίτλον «Κοινωνία Partner» (ὁ Ἐταῖρος τῆς Κοινωνίας). Εἶναι δὲ «Κοινωνία» ἓνας χριστιανικὸς Σύλλογος εἰς τὴν Ἀμερικὴν μὲ σκοπὸν α) νὰ «ξυπνήσῃ» τὴν Ἀμερικὴν ἐνώπιον των ἀναγκῶν πού ἔχουν οἱ ἄνθρωποι ἀπ' ἄκρου εἰς ἄκρον τῆς γῆς, β) νὰ στρατολογήσῃ ἄνδρες καὶ γυναῖκες μὲ θάρρος, ἀπόφασιν καὶ πίστιν εἰς τὸν Θεὸν διὰ νὰ ἀναλάβουν προγράμματα βοηθείας εἰς τὸ ἔξωτερικόν, γ) νὰ ἐκπαιδεύσῃ πνευματικῶς καὶ πρακτικῶς ἐργάτας μὲ μαχητικὴν διάθεσιν πού θὰ χρησιμεύσουν ὡς στελέχη τῆς ἐργασίας αὐτῆς καὶ δ) νὰ στηρίξῃ μὲ τὴν προσευχὴν καὶ τὴν ἀλληλογραφίαν τὴν ἐργασίαν αὐτὴν εἰς ὅλα τὰ μέρη τοῦ κόσμου.

Ἐνα ἀπὸ τὰ ἐπιτεύγματα τῆς «Κοινωνίας» εἶναι καὶ μία σειρά ραδιοφωνικῶν ἐκπομπῶν, ἡ ὁποία πρόκειται ν' ἀρχίσῃ ἀπὸ 200 ραδιοσταθμοὺς τῆς Ἀμερικῆς καὶ πού εἶναι γνωστὴ ὑπὸ τὸ σύνθημα «Ξύπνα Ἀμερικὴ»—America Awake. (Ἡ λέξις Awake δὲν ἔχει ἐδῶ μόνον τὴν κυριολεκτικὴν τῆς σημασίαν, εἶναι συνάμα καὶ τ' ἀρχικὰ ἐνὸς ἄλλου συνθήματος:

America's War of Amazing Kindness Everywhere, δηλ. «Ὁ θαυμαστὸς πόλεμος τῆς ἀγάπης πού διεξάγει παντοῦ ἡ Ἀμερικὴ»).

Ἡ σειρά αὐτὴ τῶν ραδιοφωνικῶν ἐκπομπῶν ἀναλαμβάνει κυρίως νὰ παρουσιάσῃ τὴν δρᾶσιν 50 περίπου ὀργανώσεων—ὀργανώσεων, θὰ ἐλέγαμεν, ἀγάπης—αἱ ὁποῖαι ἀσχολοῦνται μὲ πάσης φύσεως ἐργασίαν κοινωνικῆς ἀλληλεγγύης.

Ὅμιληταὶ θὰ εἶναι διάφοροι ἐξέχουσαι προσωπικότητες εἰς τὴν Ἀμερικὴν καὶ ἀλλοθῶ, ὅπως ὁ διεθνoῦς φήμης ἱεραπόστολος καὶ πρόεδρος τῆς «Κοινωνίας» δόκτωρ Frank Laubach, ὁ πρεσβευτῆς τοῦ Λιβάνου εἰς τὰς Ἡν. Πολιτείας δόκτωρ Κ. Μαλί, ὁ διευθυντῆς γεωργικῶν προγραμμάτων τοῦ σχεδίου Four Point κ. Horace Holmes καὶ ἡ κ. Florence Reynolds διευθύντρια πληροφοριῶν τοῦ Ὄργανισμοῦ Τροφῶν καὶ Γεωργίας τῶν Ἡνωμένων Ἐθνῶν (FAO).

Μὲ ὀλίγας λέξεις ἡ «Κοινωνία» ἐπεδόθη εἰς ἐξόρμησιν διὰ νὰ «ξυπνήσῃ» μέσα εἰς κάθε Ἀμερικανὸν τὸν πόθον τοῦ νὰ φανῆ ὄχι μόνον ὕλικῶς ἀλλὰ καὶ πνευματικῶς χρήσιμος πρὸς τοὺς συνανθρώπους του.

Δὲν ἔχομεν παρὰ νὰ εὐχρηθῶμεν ὅπως ἡ προσπάθεια αὐτὴ μαζὺ μὲ τόσας ἄλλας τοῦ εἶδους τῆς, ἀποθῆ ἢ ἀπαρξῆ ἐνὸς πνευματικοῦ σχεδίου Marshall πού τόσο ἔχει ἀνάγκην ἢ ἀνθρωπότης.

Γ. Α. ΠΕΡΗΣ

Η ΠΟΙΗΣΙΣ ΚΑΙ ΤΑ ΕΙΔΩΛΑ

Α.

Ἐγκαίτε κατὰ τὴν κρισιωτέραν στιγμήν τῆς ποιητικῆς του κυοφορίας, εἰς τὴν ἔξοδον ἐπάνω καὶ εἰς τὴν κάθαρσιν τῆς ὑψηλῆς ἐνατενίσεως, μᾶς ἐβεβαίωνε ὅτι «ὄλα τὰ παροδικὰ εἶναι μόνον σύμβολα».

Ἡ βεβαίωσις αὐτὴ προερχομένη ἀπὸ ἑνα ἄνθρωπον, ἀγαπήσαντα μέχρι παροξυσμοῦ τὴν ζωὴν, ἀποκτᾷ ἰδιαιτέραν σημασίαν διὰ τὴν ἐποχὴν μας, ἣ ὁποία ἐξήτησε νὰ εὕρῃ εἰς τὸ παροδικόν, ἕνα βαθύτερον καὶ μονιμώτερον ἰδανικόν, πέραν τοῦ ἀπλοῦ συμβόλου.

Ἡμπορεῖ, βεβαίως, ἡ ἱστορία αὐτὴ νὰ ἤρchiσε τὴν ἐποχὴν τοῦ Ραμῶ καὶ τοῦ Ταλμά, καὶ δυνατὸν νὰ ἀνέπαυσε πρὸς στιγμήν ἀπογοητευμένας περικοκοφόρους κεφαλὰς, ἀναπτυσσομένη ὅμως ἔλαβε ἀπροσδοκῆτους διαστάσεις, τὰς ὁποίας οἱ ἀγαθοὶ φιλόσοφοι τῆς Ἐγκυκλοπαιδείας δὲν ἦσαν εἰς θέσιν νὰ προβλέψουν. «Ὅ,τι κάποτε ἦτο σέμνρον βῆμα πρὸς τὴν «πρόοδον καὶ τὸν ἀνθρωπισμόν», ἔγινεν αἰφνης ἄλμα τεράστιον εἰς τὸ ἱστορικὸν κενόν, ἀπὸ τὸ ὁποῖον ἀνεδύθησαν συγκλονιστικαὶ φυσιογνωμίαι καὶ μακάβρια αἵματοχυσίαι.

Ἐρμηνεῖαι ἐδόθησαν πολλαί. Ἐχει καὶ ἡ καταστροφή τούς θεωρητικούς της. Καὶ τόσον ἐφευρετικούς. Οἱ τελευταῖοι αὐτοὶ κατόρθωσαν νὰ δικαιολογήσουν τὸν θάνατον ἑκατομμυρίων ἀνθρώπων, ἐν ὀνόματι τῆς ζωῆς. Τὴν ἀφάνταστον δυστυχίαν ἠπεύρων, ἐν ὀνόματι τῆς εὐδαιμονίας. Καὶ μὲ τραγούδια ἐλευθερίας, ὠδήγησαν λαοὺς εἰς δουλείαν πρωτοφανῆ.

Ἡ μεγαλύτερα καὶ παραδοξότερα χίμαιρα ἐδυνάστευσεν ἀνθρώπους, ἀποφασισμένους ν' ἀπαλλαγῶν ὀριστικῶς ἀπὸ κάθε χίμαιραν.

Ἄς κοιταχτοῦμε κατὰματα. Εἶμεθα εἰδωλολάτραι! Ὅχι περισσότερο, βεβαίως, ἀπὸ τὸν πρόγονόν μας τῆς λιθίνης ἐποχῆς, ἀλλὰ τῆς ἰδίας περίπου ποιότητος. Ἡ γῆ εἶναι πλατεῖα καὶ ὠραία πρὸ πολλοῦ ὁ αἰ-

ὼν εὔρον ἐδῶ τὴν «μένουσαν πόλιν του».

Ἐπεκτείνωμεν διαρκῶς τὰς δυνατότητας τῆς ζωῆς, ἀπηλλάγημεν ἀπὸ ὀχληρὰς ἠθικὰς δοκιμασίας, καὶ εἰς τὴν θέσιν τῆς μεταφυσικῆς εὐαισθησίας, ἐφύτρωσε διὰ πολλοὺς τὸ βάνανσον καὶ ἠλίθιον γέλοιο τῆς αὐταρκειάς.

Νὰ τὸ κρῦψωμεν; Διατί καὶ ἀπὸ ποῖον; Εἶμεθα καὶ ἡμεῖς σάν τοὺς ἀνθρώπους.

«Ποὺ φοβοῦνται τὴν εὐλογία τοῦ Θεοῦ, τὴν μοναξιά τῆς νύχτας τοῦ Θεοῦ, τὴν ἐγκατάλειψιν ποὺ ζητᾷ, τὴν στέρησιν ποὺ ἐπιβάλλει.

Ποὺ φοβοῦνται τὴν ἀδικία τῶν ἀνθρώπων λιγώτερο ἀπὸ τὴν δικαιοσύνην τοῦ Θεοῦ.

Ποὺ φοβοῦνται τὸ χέρι στὸ παράθυρον, τὴ φωτιά στὴν καλαμένα στέγη, τὴ γροθιά στὴν ταβέρα, τὸ σπρώξιμο στὸ κανάλι.

Λιγώτερο ἀπὸ ὅσο φοβοῦνται γιὰ τὴν ἀγάπη τοῦ Θεοῦ».

Κάποτε ἡ τραγωδία παραχωρεῖ τὴν θέσιν της εἰς τὴν κωμικὴν γκριμάτσα. Οἱ ἀπόγονοι τοῦ Αὔγουστίνου, τοῦ Πασκάλ, τοῦ Δοστογιέφσκι, οἱ ἀνθρώποι ποὺ ἐφειδωλεύοντο καὶ μίαν ἔστω λέξιν σεβασμοῦ διὰ τὸν Ἐσταυρωμένον, οἱ ἴδιοι σπαρακτικῶς ἐπεκαλοῦντο τὴν Ἀφροδίτην καὶ τὸν Ὅσιριν, τὸν Πάνα καὶ τὸν Μολώχ. Εἰς τὸν τόπον μας μάλιστα ἐλέγοντο παραδοξότερα πράγματα:

«Θεε, καὶ δὲ σὲ πίστεψα, μηδὲ τὸ φόβου σου εἶχα,

Γυναίκα, ἐσὲ φοβήθηκα, πίστεψα ἐσὲ, γυναίκα!»

Θὰ σταματήσωμεν εἰς τὴν ποίησιν. Εἶναι ὁ πλέον εὐαίσθητος δέκτης τῆς ἀνθρωπίνης ἀγωνίας.

Δι' αὐτὴν δὲν ὑπάρχουν μυστικὰ καὶ σύνορα. Ἡ ποίησις δὲν λησιμονεῖ «εἴτε προφητεῖαι καταργηθήσονται, εἴτε γλώσσα παύσονται».

Συνεχίζει, ὅ,τι κληρονομεῖ. Εὐστοχάτατα παρετήρει ὁ κριτικὸς ὅτι «δὲν ὑπάρχει

παρθενογένεσις εἰς τὴν τέχνην». Πουθενὰ ἢ σχέσις ἀπογόνων πρὸς τοὺς προγόνους δὲν εἶναι τόσον ἐμφανής. Καὶ πουθενὰ οἱ μεγάλοι πυρετοὶ ποὺ διέβρωσαν τὴν ἀνθρωπίνην εὐαισθησίαν, δὲν ἄφησαν τόσον ἀνεξάλειπτα ἴχνη. Μπορεῖ, βεβαίως, κάποτε ὁ ἄνθρωπος νὰ ἐλάτρευσε τὸν κερανόν, ἀλλ' ἐν τῷ μεταξὺ ἐμεγάλωσε ἀπεριόριστα «ἀναγγέλλον τὰ ἀληθινά».

Ἄς μὴ ἀπατόμεθα. Ἀπὸ τὸν Κάλυμταν ἕως τὸν Ἅγιον Αὐγουστίνον δὲν μεσολαβεῖ μόνον ἓνα βῆμα...

Ἡ ποίησις εἶναι ἓνας δρόμος, ποὺ ὀδηγεῖ μόνον ἐμπρός. Αὐτὸ φανεροῦται περισσότερο, ὅταν παρακολουθήσωμεν τὴν ἐξέλιξιν τῆς τεχνικῆς: «Ὅ,τι σήμερον εἶναι εὐκόλον καὶ δι' ἓνα μαθητὴν γυμνασίου, κάποτε ἦτο ὑπόθεσις τοῦ Αἰσχύλου, τοῦ Δάντη, τοῦ Μίλτωνος.

Εἰς τὴν συνειδήσιν ποιητοῦ διὰ πρῶτην φοράν—κατὰ τίνα τρόπον—ἐνικήθη διὰ λογαριασμὸν τοῦ Δυτικοῦ μας πολιτισμοῦ, τὸ εἶδωλον. Ἀλήθεια, πόσον ὀλιγότερον εἰδωλωλότρησεν, ἀπὸ πολλοὺς συγχρόνους μας, ἦτο ὁ Μαιονίδης, ὅταν ἀπεκάλει τὸν Δία «πατέρα ἀνδρῶν τε Θεῶν τε»...

Ἡ μεγάλη ποίησις εἰς ὅλας τὰς ἐποχὰς παρηκολούθει τὸν ὀδυνηρὸν ἀγῶνα τῆς ἀνθρωπίνης συνειδήσεως ἐναντίον τῶν φαντασμάτων τοῦ ἐρέβους, ποὺ ἄγριον καὶ σκοτεινὸν διὰ τοῦ προπατορικοῦ ἁμαρτήματος εἰσῆλθεν εἰς τὴν κοίτην τῆς Ἱστορίας. Καὶ εἶναι ἡ ποίησις ποὺ ἐξωρᾶσε τὴν χαινούσαν καὶ διαρκῶς αἰμορροοῦσαν πληγὴν εἰς ὅλην τὴν μακαβρίαν ἔκτασίν της. Ἀπὸ τὴν «μέλαιναν καὶ τελείαν ἀράν» τῶν Λαβδακιδῶν, ἕως τὸ παραλήρημα τοῦ Πέερ Γκόντ, καὶ ἀκόμη...

Ὁ Κάρολος Μπωντελαίρ, ποὺ κατὰ ἡξευρε δι' αὐτὸ, τόσον ἐπιγραμματικὰ τραγουδᾷ εἰς τοὺς «Φάρους» του αὐτὸν τὸν τεράστιον λυγμόν, ποὺ ἡ μιά γενεὰ τὸν παραδίδει εἰς τὴν ἄλλην καὶ μεγαλύτερος ὀλοὸν ξειψυχὰ εἰς τὰς ὄχθας τῆς αἰωνιότητος.

Διατί, λοιπόν, ἠττήθη ὁ ποιητής; Διατί παρεδόθη εἰς τὴν διάκρισιν τῆς ἐποχῆς; Ἄς μὴ τοῦ ζητᾶμε περισσότερα ἀπὸ ὅ,τι ἠμπορεῖ νὰ δώσῃ. Διότι καὶ ὅταν ποζᾶσῃ ὡς ἦρος, σπανίως εἶναι πολεμιστής.

Τὰ ὄπλα τῆς ἐποχῆς ἦσαν ἀκαταμάχητα: ἡ χίμαιρα καὶ ἡ δεισιδαιμονία. Καὶ ἡ μόδα εἶναι ἡ ἀδυναμία τοῦ ποιητοῦ...

Μόνος ἔσυρε τὴν αὐλαίαν καλύπτων τοὺς ὀρίζοντας ποὺ ἐστάθησαν τῶν ὑψηλῶν συλλήψεων αἱ πηγαί. Καὶ ἔγινε τὸ ἀνθρώπινον γεγονός, τὸ πολὺ ἀνθρώπινον, μοναδικὴ μέριμνα τοῦ στίχου. Ἡ ἱστορία, εἰς τὸ ἔξῃς εἶναι γνωστή.

Μ' ἀλαλαγμοὺς θοιὰμβου ἀνεκαλύφθη ἡ «ζωή». Ἀλλά—καὶ ἐνῶ δὲν εἶχε τελειώσει ἀκόμη ἡ ἐορτή—ἐκορέσθη τὸ «μὴ ἔχον ἐλπίδα» κύτταρον. Ὁ διονυσιακὸς βρυχηθμὸς ταχέως παρεχώρησε τὴν θέσιν του εἰς τὸν κοπετὸν τῆς ἀπελπισίας.

Ἐπῆρχε ἀκόμη ποίησις εἰς τὸν Βεράρεν ὅταν ἔψαλε τὴν μηχανήν. Καὶ πῶς μακριά, εἰς τὸν Νέον Κόσμον, ὑπῆρχε ποίησις εἰς τὰ θορυβώδη ἐμβατήρια τοῦ Οὐίτμαν. Ἀμφότεροι ἦσαν ἐνθουσιώδεις καὶ ἄγνοι. Ἐδῶ ὅμως τὰ δύο αὐτὰ πράγματα, ἤρχισαν νὰ θεωροῦνται ἀπαράδεκτα. Ἄς μὴ προχωρήσωμεν εἰς αὐτό. Πολὺ σοβαρὸν πρᾶγμα ἡ χαρὰ (Σενέκας), ὅταν ἔχῃς ἱστορίαν. Καὶ ὅταν ἡ ἀρχὴ της φωτίζεται ἀπὸ τὸν Ὁρθρον τῆς Πεντηκοστῆς...

Τὸ 1922 ὁ Ἑλλιοτ μὲ τὴν «Ἐρμητὴ Χώρα» σκίζει τὸ προσωπεῖον. Πρόγονος ἄμεσος ὁ Ρίλκε ἐπολιτογράφει τοὺς πόλιτας της:

«... οἱ περιπλανώμενοι, αὐτοὶ λίγο πῶς πρόσκαιροι καὶ ἀπὸ μᾶς ἀκόμα, ποὺ ἀπὸ νωρῆς σπρώχνοντάς τους τοὺς συστρέφει μιά γιὰ ποιῶν—γιὰ ποιῶν τὴ χάρι ποτὲς εὐτυχησμένη θέλησι;»

Ὁ Βαλερί δὲν εἶναι διόλου αἰσιόδοξος διὰ τὸ μέλλον των—«εἶναι μιά ὀνηρία». Ἡ ἀντίφασις καὶ ἡ δεισιδαιμονία ἔχουν πλήρως ἀναμετρήσει τὰς διαστάσεις των. Διακρίνεις ἀμέσως τὰ χαρακτηριστικὰ των εἰς τὰ συνοφρονωμένα μέτωπα. Δὲν ἀμφισβητοῦμεν, βεβαίως, τὴν δυσκολίαν τοῦ ἔργου των. Πρέπει νὰ δώσωμεν ὄνομα εἰς πράγματα ποὺ εἶναι γνωστὰ καὶ εἰς τὰ μικρὰ παιδιὰ.

Ὁ εἰδωλωλότρησ φοβεῖται⁽¹⁾ καὶ πλα-

(1) Ἡ πλαδαρότης εἰς τὴν σκέψιν, εἶναι ὁμογάλακτος ἀδελφὴ τοῦ πλατασμοῦ εἰς τὸν

τυάζει. Φοβεῖται τὴν κυριολεξίαν. Ὁ Wyncham Lewis γράφει ἐνδιαφέροντα πρᾶγματα δι' αὐτὸν τὸν «τρόμον τῆς λέξεως». Τώρα τὸ ξεύρομεν. Ὁ τρόμος αὐτὸς εἶναι ἡ ἀσφαλεστέρα ἀφετηρία διὰ τὴν ἐκκίνησιν καὶ τὴν σταδιοδρομίαν τῆς ἀπεράντου φλυαρίας πού ἐξεπήγασε ἀπὸ τὰς ὑπερφάνους καρδίας τῶν ποιητῶν μας. Ὅταν ἀρνησῶσι τὴν Χάριν καὶ τὴν Υἱοθεσίαν τοῦ Μυστικοῦ Δείπνου, πρέπει νὰ εἶσαι ἔτοιμος διὰ πολλά...

Πόσον ἄγχος, ἀλήθεια, καὶ πόση κατήφεια, εἰς τοὺς τόπους ὅπου ὁ Ζαρατούστρα ἀνήγγειλε κάποτε χαρούμενος τὸν θάνατον τοῦ Θεοῦ. Ἄλλὰ καὶ πόση αὐταρέσκεια, πόση σκληρότης. Ὅσοι ἐτόλμησαν τότε νὰ εἰποῦν ὅτι ἡ εἰδωλολατρεία δὲν εἶναι ὑγιεινὸν κλίμα διὰ τὴν ποίησιν, ἐλιθολογήθησαν.

Οἱ χρυσοὶ μόσχοι δὲν ἔλειψαν μέσα εἰς τὴν ἔρημον—τοὺς γεννᾶ, τοὺς τρέφει, τοὺς πολλαπλασιάζει. Καὶ ἡ μορφῆ; Διὰ τ' ὄνομα τοῦ Θεοῦ, ποῖος ἐνδιαφέρεται δι' αὐτήν; Ὁμιλοῦμεν διὰ τὴν ποίησιν πού εἶχε φυλακισθῆ εἰς ἓνα ἀσφικτικώτατον χῶρον.

«Κι' εἶν' ἐκεῖ τὸ ἀκάθαρτο πνεῦμα πού

λόγον. Διὰ τὴν πρώτην ἀποκαλυπτικώτατα ὁμιλεῖ ὁ Μπερδιάγφ εἰς τὸ «Περὶ τοῦ Προορισμοῦ τοῦ ἀνθρώπου» δοκιμίου του: «Ἡ πλαδαρότης χαρακτηρίζει τὸν κόσμον τοῦτον, ὁ ὁποῖος, εὐχαριστημένος ἀπὸ τὴν ἴδιαν του κατὰστασιν, ἐλησμόνησεν ὀριστικῶς ὅτι ὑπάρχει ἓνας ἄλλος... Εἰς τὸ βασιλεῖον τῆς πλαδαρότητος τὸ πᾶν εἶναι εὐκόλον, ἀλλ' ἡ εὐκολία αὕτη προκύπτει ἀπὸ τὴν ἄρνησιν παντὸς ἀγῶνος ὑπὲρ τοῦ ὑπερτάτου ὄντος... Δυστυχῶς ὁ πολιτισμὸς δύναται εὐκόλως νὰ γεννήσῃ μίαν πλαδαρότητα, μίαν κατωτέραν ἱκανοποίησιν, νὰ φονεύσῃ τὴν πρωτοτυπίαν καὶ τὴν ἀτομικότητα ἀποσπῶν αὐτὰς ἀπὸ τὰς πηγὰς τῆς ζωῆς... Ἡ πλαδαρότης περιλαμβάνει μίαν ἀπειρον ἐπανάληψιν καὶ μίαν ἀπειρον ὁμοιομορφίαν. Ἐκτιμήσεις συνδεδεμέναι πρότερον εἰς τὸ βάθος τῆς ζωῆς, δύναται νὰ γίνουσι ἐπιφανειακά, ὅπως ἐπιφανειακῆ, ἀνούσιος δύναται νὰ γίνῃ ἡ κλίσις πρὸς τὸ παράδοξον ἢ τὰς ἠθικὰς καὶ αἰσθητικὰς κρίσεις, αἱ ὅσαι κατανοοῦν κοινοὶ τόποι καὶ ἐπαναλαμβανονται ἀδιακόπως, ἱκανοποιημένα διότι ἐξελλίσσονται εἰς ἓνα φαῦλον κύκλον». Ν. Μπερδιάγφ: Περὶ τοῦ Προορισμοῦ τοῦ ἀνθρώπου, μεταφρασθὲν ἐκ τῆς Γαλλικῆς ὑπὸ Μητροπολίτου Σάμου Εἰρήναίου, Ἀθήναι 1950, σ. 51.

γεμίξει τοὺς ἔρημους τόπους κι' ὅλα τὰ κοίφια πρᾶγματα».

Ἐν τῷ μεταξὺ συνεπληρώθη ἡ διάσπασις τῆς μορφῆς. Τὸ παράδοξον καὶ τὸ ἐξωφρενικὸν εἶναι ἀπαιτητικώτατοι σύντροφοι. Τὰ λεξικά καὶ αἱ διάλεκτοι δὲν εἶναι εἰς θέσιν νὰ ἱκανοποιοῦν τὰς φοβερὰς ἀπαιτήσεις των. Εἶναι ἓνα εἶδος εἰδωλολατρίας τὸ νὰ ζητᾶς ἀπὸ τὰ ἐξωτερικὰ ποιητικὰ σχήματα—στίχον, μέτρον, ρίμα, λέξιν ἀκόμη—ὅ,τι δὲν εἶσαι εἰς θέσιν σὶ νὰ τοὺς δώσης. Καὶ εἶναι καλολογικὴ δεισιδαιμονία πρώτου μεγέθους, ἡ ἄρνησις τῆς μουσικῆς ἐν ὀνόματι τῆς ὑποβολῆς.

Ὁ ἐλεύθερος ἄνθρωπος τῆς νέας τέχνης, ἀποκαλύπτεται δέσμιος εἰς τὰς πλέον ἐξεζητημένας προλήψεις, εἰς τοὺς συνταρακτικώτερος φόβους. Μὴ ἀναμένετε ὅμως νὰ σᾶς τὸ ὁμολογήσῃ. Εἰς κάθε ἓνα ἀπὸ τοὺς καλλιτέχνους αὐτοὺς ἀναλογεῖ μία προσωπίς.

Καιρὸς πλέον νὰ λεχθῇ: Τὰ ἀγκίσματα δὲν εἶναι κινήσις, διότι τὸ μαθηματικῶς ὑπολογισμένον μειδίαμα δὲν εἶναι γέλιο. καὶ διότι ἡ ἀναρθρὸς κραυγὴ δὲν ἔχει καμμίαν σχέσιν μετὸν λόγον.

Ὁ θρήνος—αὐταὶ αἱ μεγάλαι ἀναπνοαὶ τῆς φαντασίας—ἐθεωρήθη κακόν. Ὁ σύγχρονος ποιητὴς δὲν εἶναι πλέον ὁ «σπάταλος τῶν θρήνων», ὅπως τὸν ἐγνωρίσαμεν τὸν χεμιῶνα μόλις τοῦ 1912 εἰς τὸ μοναχικὸν ἀνάκτορον τοῦ Duino. Δὲν καταδέχεται νὰ ὑποβληθῇ εἰς τὸν κόπον αὐτόν. Ἀπλῶς, μορφάζει.

Καὶ εἰς τὸν σχηματισμὸν αὐτοῦ τοῦ μορφασμοῦ συμβάλλουν τὰ παραδοξότερα πρᾶγματα. Συνήθως, εἰς τὸν ἄνευ πατριδος καὶ προγόνων ποιητῆν, ἡ Ἀσία προσφέρει τὸν βουδιστικὸν πεσομισμὸν τῆς, ἡ Ἀφρικὴ τὴν δίψαν τῆς ἐρήμου, ὁ Βορρᾶς τὸν Ὑπεράνθρωπον, καὶ ἡ λατινικὴ Μεσόγειος τὴν αἰθάδειαν τοῦ καλοθρεμένου Ὁρατίου.

Ὁ ἄνθρωπος, ὅταν γίνῃ ἀναίσχυντος, σκέπτεται πολὺ τὴν ἀξιοπρέπειάν του. Ὁ ποιητὴς φλυαρεῖ ἀκατάσχετα, ὅταν δὲν ἔχῃ τίποτε νὰ εἰπῇ. Τότε ἐπιστρατεύονται σαρακτικαὶ κραυγαί, ὑπέραστροι θυμοὶ, καὶ λεγεῶνες αἱ λέξεις διὰ νὰ καλύψουν τὸ κενόν. Εἰς τὸν τόπον μας, εἰς αὐτὰς τὰς στιγμάς, λείπει τελείως ἀπὸ τοὺς ὁδηγούς

μας ἡ μετριοφροσύνη.

«Ἦ νότιη ἑλληνικὴ
 πού μὲ κοιτᾷ στὸ στόμα
 μόνο ἐκεῖνο βλέποντας
 καθὼς κοιτᾷ ἕνας ἄνθρωπος
 πού ἀνοίγουνε τὰ μάτια του στὸν ὄρθρο
 τὸν αὐγερινό».

Ὁ καλύτερος τρόπος διὰ νὰ μὴ σ' ἀ-
 κοῦθῃ ὁ ἄλλος εἶναι νὰ φωνάζῃς. Ἄλλὰ «ὁ
 πλησίον» δὲν ὑπάρχει πιά στὸν Κ' αἰῶνα.
 Τὸν ἐξηφάνισε ὁ «ἀλησμόνητος ΙΘ'». Ἐ-
 δῶ μάλιστα, εἰς τὴν Ἑλλάδα, τὸν ἐθάψα-
 μεν μὲ ὄλας τὰς τιμὰς εἰς τὴν Βιβλιοθή-
 κην Φέξη.

Καὶ παρέστημεν μάρτυρες συγκλονιστι-
 κῶν συλλήψεων. Ἦκούσαμεν ποιητὰς νὰ
 περιγράφουν τιτανομαχίας, Ὀδυσσεΐδας,
 καὶ ἄλλα ἡχηρὰ παρόμοια.

Οἱ loci desperati ἐπληθύνθησαν ὡς ὁ
 ἄμμος τῆς θαλάσσης, καὶ ἐνώπιον τοιοῦτου
 θορύβου, κινδυνεύομεν νὰ ἐκλάβωμεν καὶ
 τὸν Αἰσχύλον ποιητὴν sotto voce. Τὰ με-
 γάλα μηνύματα, τῶν ὁποίων ὄλοι ἦσαν φο-
 ρεῖς, τοὺς ἠμπόδιζαν νὰ χαροῦν τὴν αὐγὴν
 καὶ τὴν δύσιν, τὸ ἀνήριθμον γέλασμα τῆς
 θαλάσσης καὶ τὸ μοιρολόδι τοῦ νυκτερινοῦ
 ἀνέμου. Καὶ ὅμως ὁ κλασικὸς δὲν ἐντρέ-
 πτετο νὰ χαιρετᾷ τὸ φῶς...

«Ἄκτις ἀελίου, τὸ κάλλιτον
 ἐπατύλω φανέν...».

Ἡ ζωὴ, εἰς τὰς πολυχυμωτέρας τῆς ἐκ-
 ρήξεις, ἠναγκάσθη νὰ προσαρμοσθῇ εἰς
 τὰ καλοῦπια τῶν ἀτέγκτων δογματικῶν.
 Τί περίεργον! Οἱ φανατικοὶ αὐτοὶ βιταλι-
 σταὶ εἶναι πού ἔνιωσαν τὸ ἐγκεφαλικώτατον
 σύνθημα, «ἡ τέχνη διὰ τὴν τέχνην». Ἀκό-
 μη καὶ τὸ παρελθὸν ἠρμηνεύθη μὲ τὸ σο-
 φὸν δόγμα. Διὰ τὴν τέχνην, λοιπόν, ἔспа-
 ρασσε ὁ Προμηθεύς, διὰ τὴν τέχνην ἐφλέ-
 χθη εἰς τὰς φλόγας τῆς Κολάσεως ὁ Δάν-
 της, διὰ τὴν τέχνην ἠνοίχθη ἡ ψυχὴ τῶν
 Καραμαζώφ. Τοῦλάχιστον ὁ Ρεμπώ ἦτο
 εἰλικρινής: «Σκλάβοι μὴ βρίζετε τὴν ζω-
 ῆν!» Ἀλλοίμονον! Ἡ ζωὴ τοῦ ἀνθρώπου
 εἶναι γεγονόςὸς πολὺ μεγαλύτερον ἀπ' ὅτι
 προέβλεψαν οἱ ἀλχημισταί. Ἀρχίζει εἰς
 τὴν σκέψιν τοῦ Θεοῦ πρὶν ἀπὸ τὴν μνήμην,
 ἀπλοῦται ἀσφύζουσα καὶ πέραν τῆς δικαι-
 οδοσίας τοῦ κυττάρου, λυτροῦται εἰς τὴν
 ἀγκάλην τῆς αἰωνιότητος, ἀσχέτως τῆς λή-

θης.

Δὲν εἶναι λοιπὸν παράδοξον τὸ ὅτι ἐξε-
 χεῖλισε καὶ ἔσπασε τὰ καλοῦπια τῶν προ-
 φητῶν, οὔτε τὸ ὅτι ἀνέτρεψε τὰς προβλέ-
 ψεις τῶν σαρκαστῶν τῆς.

Καὶ ὁ δρόμος τῆς ἐπιστροφῆς ἦτο ὀδυ-
 νηρός. Ἦσαν ὅμως γενναῖοι ὅσοι τὸν ἐβά-
 δισαν. Καὶ ἦτο πολὺπλοκος. Διὰ τὸν Κλων-
 τὲλ ἔσταμάτα εἰς τὴν εἴσοδον τοῦ Ναοῦ
 τῆς Παναγίας. Χειμωνιάτικοι ἔσπερινοί,
 ὄπου:

«Ἦ Θεέ μου, ξαναθυμᾶμαι κεῖνα τὰ σκο-
 τάδια, ὅπου βρισκόμαστε οἱ δυὸ ὁ ἕνας ἀν-
 τίκρου στὸν ἄλλο, κεῖνα τὰ σκοτεινὰ χειμω-
 νιάτικ' ἀπογεύματα στὴν Παναγία.

Ἐγὼ ὀλομόναχος, κατάχαμα, φωτίζον-
 τας τὴν ὄψιν τοῦ μεγάλου μπρούτζινου
 Χριστοῦ, μ' ἕνα κερὶ τῶν εἰκοσιπέντε λε-
 πτῶν...».

Τὸ μεγάλο χριστιανικὸν παρελθόν, σπαρ-
 μένο σπάταλα μὲ τάφους μαρτύρων, ὁμολο-
 γητῶν καὶ ἀγίων, ἐβοήθησε ἄνδρας σὰν
 τὸν Πηγκύ, τὸν Ἐλλιότ, τὸν Παπίνι, νὰ
 πασχίσουν διὰ τὴν Σύνθεσιν καὶ τὴν Μορ-
 φήν, μέσα εἰς ἕνα εἰδωλολάτρη κόσμον
 τοῦ ὁποίου ἦτο ἡ διάσπασις ἢ εὐτυχεστέρα
 ὦρα του.

Καὶ ἡ ἔρημος ἐδίδαξε τοὺς Μακαρισμοὺς
 εἰς τὸν Ἐρονέστον Ψυχάρη. Αὐτὴ ἡ μα-
 κρὰ καὶ ἐπίπονος πορεία μᾶς δίδει, τώρα,
 τὸ δικαίωμα τῆς κριτικῆς τῶν ἀμέσων προ-
 γόνων τοῦ πολιτισμοῦ τῶν ἡμερῶν μας.

Ὁ Νίτσε ἐκρημνίζε, ἐν ὀνόματι τοῦ μί-
 σους πρὸς τὰ εἰδωλα. Διὰ τῶν ἀπογόνων
 του—εἴτε πίθηκοι ἦσαν αὐτοί, εἴτε ἄγγε-
 λοι,—ἀπεκαλύφθη ἡ ἀληθινὴ του φυσιο-
 γνομία ἦτο ἕνας εἰδωλολάτρης.

Καὶ εἰς τὸ τεράστιον κενὸν πὸς τὴν κραυ-
 γὴ τοῦ Ζαζατούστρα ἠνοιξε, δὲν ἐπρόλαβε
 νὰ ἐγκατασταθῇ ἡ ἐλευθερία. Ἐφύτρωσαν
 μυριάδες τὰ εἰδωλα.

Καὶ ἔμειναν αὐτοὶ «οἱ μὴ ἔχοντες ἐλπί-
 दा». Ἀκροβάται τοῦ Πάμπλο Πικάσο. Μ-
 πορεῖ νὰ μὴ εἶναι τόσον σπουδαῖοι ὅσον
 ὁ τραγικὸς καὶ θορυβώδης πατέρας των,
 εἶναι ὅμως τέκνα τοῦ Θεοῦ. Καὶ ἔχουν κά-
 θε δικαίωμα ἐπὶ τῆς Διαθήκης: «Καὶ παρ'
 αὐτοῖς ἐλευσόμεθα καὶ μονὴν παρ' αὐτοῖς
 ποιήσομεν».

(Συνεχίζεται)

N. I. KAPMIPHS

Η ΜΗΤΕΡΑ ΣΤΗ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΟΙΗΣΗ

Α'.

“Όλοι μας είμαστε παιδιά κάποιας μητέρας, σήμερα ζωντανής ή νεκρής. Και γι' αυτό όλοι μας έχουμε άμεση—και τόσο συγκινητική—πολλές φορές—πειρά της μεγάλης μητρικής καρδιάς της. Η αγάπη της και το μητρικό φίλτρο της θα παραμένουν πάντοτε το πιο δυνατό και ειλικρινές αίσθημα που μπορεί ο άνθρωπος να αισθανθῆ. Η αυτοθυσία και η αυταπάτη της φθάνουν σε δυσθεώρητα ύψη. Η μητρική αγάπη είναι πραγματικά το απόλυτο της αγάπης. Οί θλιβερές εξαιρέσεις θλιβερών μητέρων, που έπνιξαν και στραγγάλισαν μέσα τους την θεία πνοή της στοργής, δεν αμαυρώνουν καθόλου την πιο ευγενική και όμορφη πραγματικότητα που λέγεται: Μητρική Αγάπη!

Η Μητέρα λοιπόν—ή μεγάλη αυτή Μορφή για την ζωή κάθε ανθρώπου—έγινε και θέμα ποιητικό και έμπνευσις στους προικισμένους από την φύσι με το θείο της ποιήσεως δώρο, σ' εκείνους που έχουν, κατά τόν Κάλθο, «του Ἀπόλλωνος τὰ χρυσὰ δῶρα».

Και ἂν για τόν κάθε κοινό θνητό ή μητέρα είναι το πρόσωπο το πιο πολύ αγαπητό και σεβαστό, το πρόσωπο που έμπνέει ὅ,τι μεγάλο και ὠραίο, για τόν ποιητή γίνεται Ἰδέα και Σύμβολο. Και ἂν ὁ πρώτος, που δέν έχει το χάρισμα του καλάμου και του λόγου, εκφράζει με λίγες μόνον λέξεις—μέ ἓνα «ἄχ, μάνα μου»—τά συναισθήματα που τόν πλημμυρίζουν στη σκέψη μόνο της Μητέρας, της μάνας του, ὁ δεύτερος ἀφίνει ὅλο το λυρισμόν του και την πνοή του και την ποιητική του δεινότητα να συλλάβουν την Μητέρα. Μᾶς προσφέρει ἔτσι ὅ,τι ἐμεῖς οἱ ἄλλοι δέν μπορούμε να εκφράσωμε. Μιλᾷ ἢ καλύτερα τραγουδᾷ και για μᾶς. Τό θέμα του αυτό και ἂν ἀκόμα ἔχη τόνο καθαρά προσωπικό παύει ὅμως να είναι ἀποκλειστικά δικό του. Καί τοῦτο διότι ἡ Μητέρα εἶναι Μορφή και Ἰδέα.

Ἰδιαίτερα στην ἑλληνική οἰκογένεια ἡ μητέρα κατέχει θέσι τιμητική και ἡ ἀποστολή της εἶναι μεγάλη. Εἶναι βασίλισσα μεγαλόψυχη του σπιτιοῦ της. Τά παιδιά της τά περιβάλλει με μίαν ἀπέραντη στοργή και αγάπη. Τά προβλήματα τους δέν της εἶναι ξένα και ἀδιάφορα. Ἀντίθετα ἡ χαρά και ὁ πόνος τους, οἱ ἀνησυχίες και τά ὄνειρά τους, οἱ παλμοί της καρδιάς τους ἀποτελοῦν και ὑφαίνουν την δική της

ζωή και ὑπαρξι.

Αὐτήν την μητέρα ὕμνησε και τραγούδησε ὁ λαϊκός ποιητής με τόση ποιητική συγκίνησι και πνοή! «Σε κανενός ἄλλου ἔθνους τῆ δημοτική ποίησι δέν έχει ἡ Μάνα την ἐξαιρετική θέσι που της δίνει τό ἑλληνικό δημοτικό τραγοῦδι», γράφει ὁ Γ. Ἀθανασιάδης-Νόβας σέ εἰδική μελέτη του (1).

Ἐμᾶς θά μᾶς ἀπασχολήσῃ τό ἴδιο θέμα ἄλλά στους Νεοέλληνας ποιητάς, χωρίς βεβαίως τό ἄρθρο αὐτό να ἔχη την ἀξίωσι ἐξαντλητικής και ὀλοπλεύρου μελέτης.

Ἀκόμη ἐδῶ δέν πρόκειται να κάνωμε αισθητική ἀνάλυσι τῶν κειμένων. Δέν θά κρίνωμε τά ποιήματα αὐτά σάν μορφή, ἀλλά θά ἴδουμε περισσότερο την οὐσία, τό περιεχόμενο. Αὐτό θέλωμε να μᾶς συγκινήσῃ και να μᾶς ἀνεβάσῃ ψηλότερα. Τό ντύσιμο ἄς εἶναι, καμμιά φορά, και φτωχικό, ἀπλό και φτηνό. Μᾶς ἱκανοποιεῖ γιατί μ' αὐτό εἶναι ντυμένη ἡ πιο ἀγαπητή, ἡ πιο γλυκεῖα μορφή: ἡ μάνα! Αὐτά δέν σημαίνουν, φυσικά, ὅτι δέν δίνωμε σημασία στην μορφή και στην αισθητική ἀπόλαυσι. Κάθε ἄλλο!

Ἄλλωστε παρακάτω θά συναντήσωμε και ποιητικά ἀναστήματα που ἄφησαν πίσω τους ἀθάνατο ἔργο. Θά ἀπολαύσωμε λυρισμό ἀδελφωμένο με τό ειλικρινέστερο αἶσθημα της μητρικής αγάπης και της υἱικής ἀφοσίωσης, μουσικότητα στίχων και ἀρμονία στροφῶν.

Ἀλλά και οἱ φτωχότεροι στίχοι και οἱ ἄτεχνες στροφές ἄς μᾶς ξενίσουν. Πίσω ἀπ' αὐτά ἄς ἀντικρῶσωμε με δέος και σεβασμό την Μορφή της Μητέρας, που τίποτα δέν εἶναι ἱκανό να αμαυρώσῃ την λάμψι της και τό μεγαλεῖο της ψυχῆς της.

Ἀρχίζωμε με τούς Ἑπτανησίους ποιητάς, χωρίς να τηρηθῆ ἀπόλυτη χρονολογική προτεραιότης. Ἡ λύρα τους τραγούδησε ποικίλα θέματα—ἐπικά και λυρικά. Στους πιο πολλούς εὑρίσκειται και ἡ μητέρα εἴτε σάν αὐτοτελές ποιητικό θέμα, εἴτε σάν στοιχεῖο που παρεμβάλλεται σ' ἄλλα ποιήματά τους.

Ὁ ὕμνητής της Ἐλευθερίας Διονυσίος Σολωμός ἀσφαλῶς θά μᾶς ἔδινε ὑπέροχον ὕμνο στην Μητέρα, ἂν την πρα-

(1) Γ. Ἀθανασιάδη-Νόβα: «Ἡ μάνα στό δημοτικό τραγοῦδι», Ἑλληνική Δημιουργία, τόμος 1950, σελ. 737.

γματευόταν σάν ιδιαίτερο ποιητικό θέμα. Τρανή απόδειξεις ή «'Ελληνίδα μάνα», από τὰ Ιταλικά έργα του ποιητού. "Αν επιχειρούσε νά γράφει ἀπ' εὐθείας στήν μητρική του γλώσσα ποίημα μέ μοναδικό θέμα τήν μητέρα, σάν Μορφή καί 'Αξία, καί νά ἦταν—τό ποίημα αὐτό—ἀπαύγασμα τοῦ δικοῦ του ἐσωτερικοῦ κόσμου, θά μᾶς ἔδινε δίχως ἄλλο ἓνα ἀριστούργημα.

Δέν τό ἔκανε ὁμως αὐτό. Γιατί ἀράγε; Μία ἀπό τίς ὑποθέσεις, μέ κάποια βᾶσι, πού μπορεί νά κἀνη κανεῖς εἶναι ὅτι ἡ ἴδια ἡ μητέρα τοῦ ποιητοῦ τοῦ στάθηκε σ' αὐτό ἐμπόδιο.

Πρῶτα τήν ἀγαποῦσε πολύ τήν μητέρα του ὁ Σολωμός. Τό ἀκόλουθο ἀπόσπασμα μιᾶς ἐπιστολῆς του (πρὸ τῆς δικῆς) μᾶς τό δείχνει καθαρά: «Φιλτάτη Μητέρα, ἐπὶ τέλους ἔλαθα τό γράμμα σου. Τό ἔβρεξα μέ τὰ τρυφερώτερα δάκρυα. Ὁ χωρισμός δέν ἔκανε τίποτε ἄλλο παρά νά αὐξήσῃ περισσότερο τήν θέρμη τῶν αἰσθημάτων μου».

'Αλλά ἀργότερα ἡ οἰκογενειακή τραγωδία πού ξέσπασε, ἡ ἀποτροπὴ τοῦ ποιητοῦ πρὸς τήν γυναῖκα πού τὸν ἐγέννησε—ἐξ αἰτίας τῆς διαγωγῆς της—καί ἡ γνωστὴ θλιθερὴ δίκη μαζί της τὸν ἐστέρησαν μιᾶς πηγῆς ἐμπνεύσεως.

Παρ' ὅλα αὐτὰ δέν λείπει ἡ μητέρα ἀπὸ τήν ποιητικὴν του δημιουργία. Μόνον πού δέν μᾶς δίνει τῆς δικῆς του καρδιάς τοὺς παλμούς καί τὰ δικά του συναίσθηματα πρὸς τήν μητέρα του, πού τόσο πολύ τὸν πίκρανε καί τὸν τραυμάτισε ψυχικά.

Στὰ Ιταλικά ποίηματα τοῦ Σολωμοῦ ἀνήκει καί ἡ «'Ελληνίδα μάνα». Ὁ Γ. Καλοσογῶρος μᾶς ἔδωσε μιὰ πράγματι θαυμάσια μετάφρασι. Ὁ Σολωμός μόνον ἔνα στίχο ἔγραψε στὰ ἑλληνικά(2). Οἱ ὑπόλοιποι εἶναι στήν ἰταλικὴ γλώσσα. «'Η «'Ελληνίδα μάνα» εἶναι λυρικό ποίημα ὑψηλότερης ἐμπνευσης, πού θυμίζει τὰ ὀρειότερα κλέφτικα τραγούδια, χωρὶς ἄλλο δὲ εἶναι ἓνα ἀπὸ τὰ ὀρειότερα πού ὁ Σολωμός συνέλαβε κι' ἐτέλεσε μέ τελειότητα(3).

'Επίσης ὁ Καλοσογῶρος στὸν πρόλογο τῆς μεταφράσεώς του γράφει: «Στὴν «ἑλληνίδα μητέρα» ἔχουμε τὴ συνοπτικώτερη ποιητικὴ ἐρμηνεία τῆς θεωρίας τῶν «'Ελευθέρων Πολιορκημένων». Ὁ ποιητὴς τολμᾷ νά βάλῃ στὸ στόμα τῆς πονεμένης μεγαλόκαρδης μητέρας ὅλους τοὺς ὑψηλοὺς στοχασμοὺς τῆς ἠθικῆς καί ποιητικῆς θεωρίας του. Καί πῶς ἀγιάζεται σὸ

ἐθνικώτατο τοῦτο ποίημα ἡ γυναῖκα—μητέρα, πού, σάν ἄλλη Σπαρτιάτισσα μητέρα τοῦ Λεωνίδα ἡ κανενὸς τῶν Τριακοσίων τῆς Σπάρτης, δέν βλέπει καί δέν εὐχεται στὸ γλυκὺ βλαστάρη τῶν σπλάγχων της παρά τήν ἀληθινὴ ζωὴ τῆς δόξας καί τῆς τιμῆς, τήν ἀληθινὴ ζωὴ, πού δέν μπορεί νά προσβάλῃ παρά ἀπὸ τὸν θάνατο(4).

Πρόκειται γιὰ μιὰ νεαρὴ μητέρα, πού ἔχασε τὸν σύζυγό της στὸν πόλεμο καί νανουρίζει τὸ μονακρὶο παιδί της. Τὴν ἔχει κυριεύσει ἡ σκέψις νά μεγαλώσῃ τοῦτο τὸ μωρό, νά ζωσθῇ τὸ ἴδιο τὸ σπαθὶ τοῦ πατέρα του καί νά πολεμήσῃ τοὺς ἐχθρούς.

Σὲ ἀτμόσφαιρα ἡρωϊσμοῦ ζοῦμε καί μεῖς ὅταν ἔλθωμε σὲ ἐπαφὴ μέ τοὺς στίχους τοῦ ποίηματος:

«Κρέμεται τὸ σπαθὶ κοντὰ στὴν κόυνια σου, καλὸ μου, ἀλλὰ τὸ χέρι δέν εἶναι πού τῶσφιγγε στὴ νίκη».

Αὐτὸ τὸ ἀντίκρουσμα τοῦ σπαθιοῦ πού δέν ἔχει τῶρα πιά κύριο, κάνει τὴν μητέρα, τὴν βαθεῖα πονεμένη—γιὰ τὸν θάνατο τοῦ συζύγου της—ἀλλά καί ἀνδρεία καί μεγαλόψυχη συγχρόνως, νά σκέπτεται γιὰ τὸ παιδί της σάν πραγματικὴ ἡρωῖδα:

«ἀλλ' αὐτὸ τώρα πού κουνῶ τ' ἀμέριμνο κορμάκι αὔριο θά γίνῃ δύναμι, πού ὁ λογισμὸς κινᾷ καί στήθι ἀντρίκιο θά στηθῇ σὲ σαῖτες τῆς μοίρας».

Ὁ ἡρωϊκὸς τόνος τοῦ ποίηματος δέν εἶναι εἰς βάρος τῆς ἐκδηλώσεως τῶν μητρικῶν αἰσθημάτων. Κάθε ἄλλο! Ὁ ποιητὴς βάζει στὸ στόμα τῆς μητέρας τρυφερὰ καί γεμάτες ἀπὸ στοργὴ λέξεις ὅταν ἀπευθύνεται στὸ μικρὸ παιδί της: «Καλὸ μου», τὸ λέει στὴν ἀρχὴ καί «τῶν σπλάγχων μου γλυκὸ βλαστάρη», πρὸς τὸ τέλος τοῦ ποίηματος. Πιὸ ὁμορφος ὁμως καί πιὸ τρυφερός εἶναι τοῦτος ὁ στίχος:

«Τοῦ κόρφου σὺ, τῆς ἀγκαλιᾶς ἀγαπημένο βάρους».

Οὔτε πάλι ἡ βαθεῖα πρὸς τὸ παιδί της ἀγάπη σκιαζεῖ καί μικραίνει τὴν θερμὴ τῆς ἀγάπῃ πρὸς τὴν πατρίδα. Κυττάζοντας πότε τὸ σπαθὶ καί πότε τὰ μικρὰ τοῦ μωροῦ τῆς χέρια, τοῦ λέει:

«'Αλλὰ τὸ χέρι σου ζωστὸ πλιά στὸ λαϊμὸ μου γύρω δὲ θάναι τότε, ἀλλὰ σ' αὐτὸ τ' ὀλεθροφόρο ξίφος ...κι' ἐμπρὸς! σημαία καί σπαθί, ψυχὴ, ψυχὴ καί νίκη!»

Καί ὅταν τὸ μικρὸ παιδάκι σηκώνει «τ' ἀκριβὰ του βλέφαρα» καί γυρίζοντας πρὸς τὴν μητέρα του «ἀφίνει τὸ χαμογέλιο τῆς

(2) Ὁ ἑλληνικὸς στίχος: «Μακρὺς ὁ λάκος π' ἀνοίξε καί κλεῖ τὸν γίγαντά μου».

(3) Vingenzo Biagi: «Τὰ Ἰταλικά ποίηματα τοῦ Σολωμοῦ», Κ. Καροφύλα: «'Η ζωὴ καί τὸ ἔργο τοῦ Σολωμοῦ», σελ. 544.

(4) "Ενθ. ἀνωτ. σ. 545.

ματιᾶς νὰ λάμψη» τότε ἐκείνη μὲ φωνὴ πού πάλλεται ἀπὸ πατριωτικὴ συγκίνησι τοῦ λέει:

«Ἐλα σ' ἐμέ, τῶν σπλάγγων μου
γλυκὸ βλαστάρι' θέλω
γιὰ μιὰ στιγμή γοργά 'π' αὐτὸ τὸ
σπῆτι νὰ μακρύνω'
θέλω τὸ μέτωπο ὁ καπνὸς τῆς μά-
χης νὰ σοῦ 'γγίξῃ,
πλατιά τὸ στήθος σου, βαθιά, νὰ
πνίξῃ ὀλέθρου φλόγα».

Ἀπὸ τὴν ἀτμόσφαιρα τῶν πολεμικῶν κα-
πνῶν καὶ τοῦ πατριωτικοῦ ἐνθουσιασμοῦ
μεταφερόμεθα σ' ἓνα μελαγχολικὸ καὶ πέν-
θιμο περιβάλλον γιὰ νὰ συναντήσωμε καὶ
πάλι τὴν μητέρα.

Ὁ Σολωμὸς στὸ ἔργο του «Ὁ Λάμ-
προς»⁽⁵⁾, πού δυστυχῶς ἔμεινε ἀποσπα-
σματικὸ καὶ ἔχει χαρακτῆρα δραματικὸ,
βάζει στὸ στόμα τῆς Μαρίας, τῆς ἀτυχῆς
μητέρας, τὸ τραγοῦδι «ἡ τρελλὴ μάνα»⁽⁶⁾.
Τόνοι θλιβεροὶ καὶ λυπητεροὶ ἀντηχοῦν μέ-
σα στὴν «ξάστερη νύχτα» γιατί τώρα θὰ

«ἀκούσετε
μιὰν ἱστορία,
πού τὴν αἰσθάνονται
τὰ σωθικά».

Σ' ἓνα κοιμητήριο εἶναι ριζωμένα δύο
κυπαρίσσια καὶ κεῖ:

«Δυὸ ἀδελφία δύστυχα
κοιμοῦνται κάτω
τὸν ἀνεξύπνητον
ὕπνον θανάτου».

Τὸ χτύπημα ἦταν μεγάλο. Ἐνα ἀστρο-
πελέκι ἐκεῖ πού ἔπαιζαν ἔπεσε καὶ τὰ δυὸ
παιδιά σκοτώθηκαν. Γι' αὐτὸ «ἔχασε ἡ μά-
να τους τὰ λογικά».

Ἄγκαλιασμένα, ροδοστεφάνωτα καὶ
ἀσπροεντυμένα τὰ κατέβασαν στὴν στερ-
νὴ τους κατοικία. Καὶ ἡ δύστυχη μητέρα
ἐκεῖ σιμὰ τους θέλει νὰ εἶναι. Εἰκόνα τῆς
τραγικῆ καὶ θλιβερῆ μάς δίνει ὁ ποιητής.
Στὴν ἀρχή:

«Σκύφει, κυττάει,
γλυκολυπούμενη
χαμογελαί
κατὰ τὰ ἐντάφια
χόρτα πικρά».
Καὶ ὕστερα ἀπὸ λίγο:
«Κατὰ τὰ σύγνεφα
κατὰ τ' ἀστέρια,
τρεμομανιάζοντας
ρίχτει τὰ χέρια
καὶ κλαίει καὶ ρυάζεται
τρομαχτικά».

Ὁμοῦς «ἡ δύστυχη ξεφρενωμένη» καθὼς
εἶναι, ἀρπάζει τὰ σήμαντρα τῆς ἐκκλησί-
ας ἐκεῖ στὴν «ἄλλα τὴ μοναξιά». Μὲ τὴν

παρακάτω στροφή, πού τὴν ἐπαναλαμβάνει
ἀρκετὲς φορές ὁ ποιητής, μεταφερόμε-
θα καὶ μεις νοερά καὶ ζοῦμε τὸν μεγά-
λο πόνο τῆς τρελλῆς μάνας:

«Γκλάν, γκλάν τὰ σήμαντρα
τῆς ἐκκλησίας,
γκλάν, γκλάν, οἱ ἀντίλαλοι
τῆς ἐρημίας
ἀποκρινόντανε
φριχτὰ φριχτὰ».

Ἡ δυστυχισμένη εἶναι μητέρα καὶ νο-
μίζει ὅτι τὰ παιδιά της δὲν εἶναι πεθα-
μένα, ἀλλὰ κοιμοῦνται καὶ γι' αὐτὸ ρω-
τάει πικρά:

«Γιατί τινάζετε
πάνω τους χρώματα;
μὴ, μὴ σκεπάζετε
τὰ μικρὰ σώματα
πού ἀποκοιμήθηκαν
γλυκὰ, γλυκὰ».

Ὡρες ὀλόκληρες ἔμεινε ἐκεῖ ὥσπου
«δροσόβολη αὔρα ξυπνάει καί... μοσχοβο-
λάει ἀπὸ τὰ ἀρώματα τὰ αὐγερινά». Καὶ
τί ἔκανε ὡς τὴν αὐγὴ τὸ βλέπομε σὲ τού-
τη τὴν στροφή:

«Γκλάν, γκλάν, παράδερνε
μὲ τὰ γλωσσίδα,
κι' ἔματαρχιναι,
κι' ἔλεε τὰ ἴδια,
ὡς ὅπου ἐθράχιναι
θανατερά».

Καὶ ὕστερα:

«Μὲ λύπη ἐγκάρδια
ἔθεωροῦσε
ὅλα τὰ μνήματα,
καὶ τὰ μετροῦσε,
μὲ τ' ἀργὸ κίνημα
τῆς κεφαλῆς».

Γιὰ τὸ ποίημα αὐτὸ σημειώνουν οἱ βιο-
γράφοι τοῦ Σολωμοῦ ὅτι, ὅταν ὁ ἴδιος
τὸ τραγουδοῦσε, τὸ συνάδευε πάντοτε μὲ
δάκρυα.

Καὶ ἄλλην ὄψι τῆς μητέρας μάς δίνει
ὁ ποιητής. Στὸ μεγάλο ἔργο τῆς ζωῆς
του, στοὺς «Ἐλευθεροὺς Πολιορκημέ-
νους»⁽⁷⁾—πού δυστυχῶς καὶ αὐτὸ δὲν μάς
τὸ ἄφησε ὀλοκληρωμένο—καὶ στὸ β' σχε-
δίασμα⁽⁸⁾, μάς χαρακτηρίζει μὲ ἀδρές
γραμμὲς τὴν ἀνώδυμη ἠρωίδα μητέρα τοῦ
Μεσολογγιοῦ μὲ ὄλο τὸν βαθὺ μητρικὸ τῆς
πόνο:

«Ἄκρα τοῦ τάφου σιωπὴ στὸν κάμ-
πο βασιλεύει'
λαλεῖ πουλί, παίρνει σπειρί, κι' ἡ
μὰνα τὸ ζηλεύει».

Σ' ἓνα καὶ μόνον στίχο κατώρθωσε ὁ ποι-
ητής νὰ μάς ζωντανέψῃ τὴν μητρικὴ σπο-
γὴ καὶ τὴν ματωμένη ἀπὸ τὸν μεγάλο πό-

(5) Κ. Καιροφύλα: «Ἡ ζωὴ καὶ τὸ ἔρ-
γο τοῦ Σολωμοῦ», σ. 327.

(6) Ἐνθ. ἀνωτ. σ. 345.

(7) Κ. Καιροφύλα: «Ἡ ζωὴ καὶ τὸ ἔρ-
γο τοῦ Σολωμοῦ», σ. 221.

(8) Ἐνθ. ἀνωτ. σ. 236.

νο, μητρικὴ καρδιά. Τραγικὴ, τραγικωτάτη ἢ θέσις τῆς μάνας πού νοιώθει ἐντελῶς ἀνίκανο τὸν ἐαυτὸ της—λόγω τῶν σκληρῶν συνθηκῶν τῆς πολιορκίας—νά βοηθήσῃ τὸ παιδί της. Γι' αὐτὸ—μὴ μπορῶντας νά κἀνῃ καὶ τίποτε ἄλλο—ζηλεύει τὸ πουλι πού ἔχει ἔστω καὶ ἕνα σπειρὶ σταριού, ἐνῶ αὐτὴ δὲν ἔχει οὔτε αὐτὸ γιὰ τὸ σπλάγχνο της.

Ἐδῶ τὰ σκηνικά, πού παίζεται καὶ ξετυλίγεται ἡ τραγωδία, εἶναι ἡ πείνα, ἡ ἀφόρητὴ καὶ τρομερὴ καὶ θανατηφόρα πείνα καὶ μόνον αὐτή:

«Τὰ μάτια ἡ πείνα ἐμαύρισε· στὰ μάτια ἡ μάνα μνέει».

Λένε τόσο πολλὰ οἱ τελευταῖες λέξεις τῆς δυνατῆς αὐτῆς στροφῆς, ὥστε κάθε σχόλιο περιττεύει!

Στὸ ποιητικὸν ἔργο τοῦ ἄλλου μεγάλου Ἑπιταφίου, τοῦ Ἄνδρέα Κάλθου, θὰ συναντήσωμε τὴν μητέρα καὶ εἰδικώτερα τὴν δική του μητέρα.

Ἄτυχος καὶ ὁ Κάλθος στὴν οἰκογενειακὴ του ζωὴ. Τὸ διαζύγιο τῶν γονέων του καὶ ἡ ἀπομάκρυνσί του ἀπὸ τὴν μητέρα του ἐπέδρασαν στὸν χαρακτήρα καὶ στὴν λεπτή του ψυχὴ. Ἀπὸ τὴν μικρὴ του ἡλικία ὁ ποιητὴς—δέκα χρονῶν παιδί—στερήθηκε τὴν μητρικὴ στοργὴ καὶ τίς φροντίδες της. Ἀπὸ τότε δὲν συνήνησε πιά τὴν μητέρα του καὶ δὲν τὴν εἶδε οὔτε καὶ νεκρὴ ἀκόμα. Ἀλλὰ ἐπίσης χαρακτηριστικὴ, γιὰ τὰ αἰσθήματα τῆς μητέρας στὸ πρόωρα δυστυχισμένο καὶ ξενιτεμένο της παιδί, εἶναι ἡ πληροφορία ὅτι «γέροντες συγγενεῖς τῆς μητρὸς τοῦ ποιητοῦ μᾶς ἐπεβεβαίωσαν ὅτι αὐτὴ πάντα ἐνεθυμεῖτο τὸν ἔξυπνον Ἄνδρέαν καὶ ἔκλαιε»⁽⁹⁾.

Παρ' ὅλη ὅμως τὴν στέρῃσι αὐτῆ—ἴσως καὶ ἐξ αἰτίας της—ἀγαποῦσε σφοδρὰ, ἀγαποῦσε μὲ βαθεῖα ἀφοσίωσι τὴν μητέρα του ὁ ποιητὴς. Ζωντανὴ πάντα τοῦ ἔμμενε ἡ μνήμη της. Γι' αὐτὸ ἐνῶ ἀπὸ τὴν ποιητικὴ του δημιουργία—πού εἶναι ἕνας ὕμνος στὴν ιδέα τῆς Ἀρετῆς καὶ στὴν Πατρίδα—λείπει ἐντελῶς ἡ γυναικεῖα μορφή, μία μόνο φορὰ κάνει μία μοναδικὴ ἐξαιρέσι γιὰ μία μόνο γυναίκα. Καὶ ἡ γυναίκα αὐτὴ δὲν εἶναι οὔτε ἡ σύζυγός του, πού τὴν ἀρπαξε ὁ θάνατος, οὔτε ἡ μικρὴ του κόρη, ἀγγελουδί πού πέταξε στὸν οὐρανό. Ἀλλὰ εἶναι ἡ μητέρα του! Σ' αὐτὴν «δέκα ὀλόκληρα χρόνια μετὰ τὸν θάνατό της ἀφιερῶνε μιά ἀπ' τῆς λυρικώτερες ᾠδές του καὶ ἀσφαλῶς τὴν λυρικώτερον, στὴν ὁποία ἀφίνει νὰ ξεχειλίσῃ ὀλόκληρη ἡ ἀφοσίωσι κι' ἡ ἀγάπη του πρὸς αὐτήν»⁽¹⁰⁾.

(9) Τὴν πληροφορία αὐτὴ τὴν δίδει ὁ Σπ. Δὲ Βιάζης.

(10) Γ. Θ. Ζώρα: «Ἄνδρέας Κάλθος», Νέα

Στὴν ᾠδὴ του «εἰς θάνατον»⁽¹¹⁾, ἐπιθυμῶντας ὁ ποιητὴς νὰ πληροφορηθῇ γιὰ τὴν μετὰ θάνατον ζωὴ, φαντάζεται τὴν μητέρα του νὰ μιλή μαζύ του ἐκεῖ πού «κοιμῶνται τῶν ἀγίων τὰ λείψανα» καὶ δὲν ταραάζεται «ἡ ἱερὰ ἀνάμνησις τῶν τεθνημένων».

Στὸ πρῶτο ἀντίκρουσμα μητέρας καὶ γιοῦ ἀκούγονται, ἀπὸ τὸ στόμα τῆς πρώτης, λέξεις γεμάτες ἀπὸ στοργὴ καὶ τρυφερότητα:

ὦ τέκνον μου, ὦ τέκνον μου ἀγαπητόν μου σπλάγχχον».

Τοῦ ἀπευθύνει μὲ τόσο συγκινητικὴ ἀγάπη τῆς συμβουλῆς της:

Ἐπαῦσε τὰ δάκρυα. Ἐσούχασε τὸ πάθος τῆς καρδιάς σου...μειδιάσον, χαίρου».

Πρέπει νὰ εἶναι ἡσυχὴ ἡ καρδιά τοῦ ποιητοῦ, τὸ παιδιοῦ της, γιὰ νὰ ἀκούσῃ τὰ μετὰ θάνατον. Στὴν ᾠδὴ αὐτὴ ἔχομε κάπως χειροπιαστὴ τὴν θρησκευτικὴ πίστι τοῦ Κάλθου, πού ὅπως φαίνεται τοῦ τὴν ἐνέπνευσε, στὰ λίγα χρόνια πού ἔμεινον μαζύ, ἡ ἀπλὴ καὶ ἐνάρετὴ μητέρα του. Ἄς μὴ θεωρηθῇ λοιπὸν τυχαῖο τὸ γεγονός ὅτι στὸ ἴδιο ποίημα πού μὲ τόση θερμῆ—ὅπως θὰ ἰδοῦμε—μιλάει γιὰ τὴν μητέρα του, μᾶς ἀφίνει νὰ ἰδοῦμε ἀρκετὰ τὸν κόσμον τῶν μεταφυσικῶν του ἀντιλήψεων.

Καταλληλότερον πρόσωπο, νὰ μιλήσῃ γιὰ τὴν ἄλλη ζωὴ στὸν ποιητὴ, δὲν ὑπάρχει ἄλλο ἀπὸ τὴν μητέρα του:

«Τί κλαίεις; τὴν κατάστασι ἀγνοεῖς τῆς ψυχῆς μου· καὶ εἰς τοῦτο τὸ μνημα τὸ σῶμα μου ἀναπαύεται ἀπὸ τοὺς κόπους».

Ἐδῶ ἡμεῖς οἱ νεκροὶ παντοτεινὴν εἰρήνην ἀπολαύσαμεν· ἀφοβοὶ ἄλλοι...».

Πόσο σωστὴ θέσι παίρνει στὴν παρακάτω στροφῆ τὸ πρόβλημα τῆς ζωῆς καὶ τοῦ θανάτου:

«Τὸ πνεῦμα ὁπὸ μ' ἐμφύχωνε τοῦ Θεοῦ ἦτον φύσημα, καὶ εἰς τὸν Θεὸν ἀνέβη, γῆ τὸ κορμὶ μου, κι' ἔπεσεν ἐδῶ εἰς τὸν λάκκον».

Τὴ ἀνέλπιστὴ χαρὰ γιὰ τὸν ποιητὴ αὐτὴ ἡ συζήτησι μὲ τὴν νεκρὴν μητέρα του! Ἀλλὰ ἐξαφνικὰ ἀκούει: «μὲ τὴν εὐχὴ μου ὕπαγε... τέκνον μου χαίρε...».

Καὶ τότε ξεσπάει αὐτὸς σὲ μία ὑπέροχῃ κραυγῇ εὐχιστικῆς ἀφοσιώσεως καὶ ἀγάπης, χτυπάει τίς μουσικώτερες χορδές τῆς λύρας του καὶ μᾶς χαρίζει τόσο δυνατὴς καὶ γεμάτες ἀπὸ παλμὸ στοργῆς:

Ἐστία, Χριστοῦγεννα 1946, σελ. 10.

(11) ᾠδὴ γ'

«ὦ φωνή, ὦ μητέρα,
ὦ τῶν πρώτων μου χρόνων
σταθερὰ παρηγόρησις·
ὄμματ' ὅπου μ' ἐβρέχατε
μὲ γλυκὰ δάκρυα!
Καὶ σὺ στόμα ὅπου ἐφίλησα
τόσες φορές, μὲ τὴση
θερμωτάτην ἀγάπην...».

Ἐνισχυμένος ἀπὸ τὰ λόγια τῆς μητέρας
του βλέπει «τὸν θάνατον μὲ θάρρος» καὶ
δὲν τὸν φοβᾶται πιά:

«Τώρα τὰ χεῖλη μου
δύναται νὰ φιλήσουν
τοῦ θανάτου τὰ γόνατα·
νὰ στέψω τὸ κρανίον του
δύναμαι τώρα».

Καὶ συνεχίζει:

«... Ὑμνήσατε·
ὁ φοβερός ἐχθρός
ἔγινε φίλος».

Καὶ συμπιλιωτῆς ὑπῆρξε ἡ μητέρα του!

Στὴν ποίησι τοῦ ἐπίσης Ἑπτανησίου καὶ
ἐθνικοῦ μας ποιητοῦ, τοῦ Βαλαωρίτη,
δὲν θὰ συναντήσωμε τὴν μητέρα σὲ τὴση
ἔκτασι καὶ σὲ τόσο βάθος.

Δραστήριος, ἐνεργητικὸς καὶ θυελλώδης
δὲν ἄφησε ἴσως νὰ δημιουργηθῆ μέσα του
ἡ κατάλληλη, ἤρεμη καὶ ἀπλή, ἀτμόσφαι-
ρα πού θὰ τὸν βοηθοῦσε νὰ χαρίσῃ μερι-
κοὺς ὠραίους καὶ δυνατοὺς στίχους του
στὴν μητέρα. Ἐτοίμη ἡ μητέρα παραμερίζε-
ται χωρὶς ὅμως καὶ νὰ ἐξαφανίζεται ἐν-
τελῶς.

Ἀνάμεσα στὰ μικρὰ ποιήματά του, πού
δὲν κατατάσσονται σὲ καμμία ἀπὸ τίς με-
γάλες κατηγορίες τοῦ ἔργου του, εἶναι
καὶ τὸ «νάνι-νάνι»⁽¹²⁾. Καὶ ἀπὸ τὸν τίτλο
καταλασθαίνει κανεὶς ὅτι ἐδῶ θὰ κινήται
ἡ μητέρα. Γίνεται πάντα τόσο ἀπαλὴ καὶ
τρυφερὴ ἡ μάνα ὅταν νανουρίζῃ τὸ μικρὸ
τῆς παιδάκι. Ἀποκοιμίζει τὸ σπλάγχνο τῆς
καὶ πλάθει χίλια-δυὸ ὄνειρα γιὰ τὴν εὐ-
τυχία καὶ τὴν προκοπὴν του. Τούτη ὅμως
ἡ μάνα εἶναι φτωχὴ καὶ ἄμοιρη:

«Ἀγγελοκάματο παιδί,
πέσε στὴν ἀγκαλιά μου,
πέσε γλυκὰ νὰ κοιμηθῆς
δὲν ξεύρεις πῶς σπαράζουσε
τὰ μαῦρα σωθικά μου,
στὰ στήθια μου σὰν ἀπλωθῆς».

Καὶ ἀκολουθοῦν στίχοι πού φαίνεται ὅ-
λος ὁ πόνος καὶ ἡ δυστυχία τῆς «γυμνῆς
καὶ χιονισμένης» μάνας, ἀλλὰ καὶ ἡ ἀπέ-
ρρανη στοργὴ τῆς γιὰ τὸ φτωχὸ παιδί τῆς
πού δὲν νοιώθει τὴν θλίψιν τῆς μάνας του.

Πόση τρυφερότητα κλείνουν μέσα τους
οἱ παρακάτω στίχοι:

«Ἐλα νὰ σὲ κοιμίσουσε
στὴν ζέστη στ' ἀγκαλιάς μου

οἱ χτύποι τῆς καρδιάς μου».

Ποῦ ἄλλοῦ, σὲ τέτοιες μαῦρες καὶ ἀπελ-
πιστικὲς ὥρες, μπορεῖ νὰ καταφύγῃ ἡ πα-
νεμένη μάνα παρὰ στὴν γεμάτη συμπόνια
Μητέρα τῶν θλιμμένων;

«Νάξευρες πὸτ' ἐξύπνησε

σήμερα τὴν αὐγοῦλα
ἡ μαῦρη σου ἡ μανοῦλα!

Τὰ γόνατά μου ἐτρύπησαν δυὸ ὄ-
ρες πεσημένη
ἐμπρὸς εἰς τὴν Παρθένο μας... Ἐ-
σύ κι' αὐτὴ μοῦ μένει.

Ἐκλαψα μαῦρα δάκρυα—ὄχι γιὰ
μέ, παιδί μου.

Ἐτάχθηκα στὴ χάρι τῆς γιὰ σέ,
γλυκὸ πουλί μου.

Παρθένο μου! Παρθένο μου! Πάρε
μὲ νὰ μὴ φθάσω

νὰ ἰδῶ τὸ μαῦρο τ' ὄρφανὸ ἀχνὸ
καὶ πεινασμένον

στὰ μαραμμένα στήθια μου νὰ κλαίῃ
κρεμασμένο!».

Ἡ δυστυχία τῆς γυναίκας αὐτῆς εἶναι
μεγάλη. Γίνεται ὅμως μεγαλύτερη ἐπειδὴ
εἶναι μητέρα μὲ μωρὸ παιδάκι στὴν ἀγκα-
λιά.

«Εἶναι πικρὰ τὰ χεῖλη μου, φαρμά-
κ' εἶν' ἡ καρδιά μου,
ἀπὸ τὴ φτώχεια τρέμουνε τὰχαρὰ
κόκκαλά μου...

Ἐλα, παιδάκι μου, μὴ κλαῖς. Πέσε
νὰ σὲ κοιμίσω
καὶ νὰ σὲ νανουρίσω».

Καὶ ἐπακολουθεῖ τὸ «νανούρισμα» μὲ ἄ-
φθονο λυρισμὸ καταλήγοντας:

«Ἀποκοιμήθη τὸ μικρὸ, κι' ἡ μά-
να ἀποκοιμήθη

βαστώντας τὸ σφιχτά-σφιχτὰ στὰ
μητρικὰ τῆς στήθη».

Καὶ σὲ ἓνα ἀπὸ τὰ μεγάλοπνοα ποιή-
ματα τοῦ Βαλαωρίτη πού σφύζει ἀπὸ βα-
θεῖα ἀγάπη γιὰ τὴν Ἑλλάδα καὶ τοὺς ἡ-
ρωές τῆς, στὸν «Ἀθανάση Διάκο»⁽¹³⁾, θὰ
συναντήσωμε τὴν μητέρα. Στὴν συνάντησι
ὅμως αὐτὴ δὲν θὰ ἔλθωμε ἄμεσα σὲ ἐπα-
φὴ μαζὶ τῆς, ἀλλὰ θὰ ἰδοῦμε ζωντανὰ
τὴν ἐπίδρασί τῆς στὸν γυιὸ τῆς.

Ἦταν ἡ παραμονὴ τῆς μεγάλης θυσίας
τοῦ Διάκου καὶ ὁ ἥρωας τῆς Ἀλαμάνας
νοιώθει τὴν ἀνάγκη νὰ μιλήσῃ μὲ τὸν Θεὸ
του. Καὶ προσεύχεται. Ἐδῶ ἀκριβῶς ἐμφα-
νίζεται ἡ μητέρα του, πού στὰ μικρὰ χρό-
νια τοῦ παιδιοῦ τῆς στάθηκε τόσο φωτισμέ-
νη καὶ συνετὴ:

«Ὅταν ἡ μαῦρη μάνα μου, ἐμπρὸς
σὲ μιὰν εἰκόνα

Πλάστη μου, μ' ἐγονάτιζε μὲ σταυ-
ρωτὰ τὰ χέρια

(12) Ἄριστ. Βαλαωρίτου: Ἔργα, τόμ. α' (ποιήματα), σ. 215.

(13) Ἄρ. Βαλαωρίτου, ἔνθ. ἀνωτ. Ἀθανά-
σης Διάκος, ἄσμα πρώτον, ἡ παραμονή, σ. 401.

καὶ μῶλεγε νὰ δεθῶ γιὰ κειούς,
 πού τὸ χειμῶνα
 σὰ λύκοι ἐτρέχαν στὰ βουνά, μὲ
 χιόνια, μ' ἀγριοκαίρια.

Ἔστερα μῶλεγε κρυφὰ νὰ Σοῦ ζη-
 τῶ τὴ χάρι
 νὰ μ' ἀξιώσης μιά φορά ἕνα σπα-
 θὶ νὰ ζῶσω...

Ἐπανήσιος καὶ ὁ Γεράσιμος Μαρκορᾶς ἀφιερώνει ἕνα ποιήμα τοῦ στοῦ ἴδιο—τὸ μεγάλο καὶ ἀνεξάντλητο—θέμα: Ἡ «Μάνα» μὲ τὶς ἔξη στροφές της, συγκι-
 νεῖ μὲ τὴν ἀπλότητα, πού εἶναι γραμμέ-
 νη, μὲ τὴν ἡρεμία καὶ τὴν χάρι⁽¹⁴⁾.

Ἀρμονία γιὰ τὸν ποιητὴ δὲν εἶναι μό-
 νον ὁ μουσικὸς ρυθμὸς καὶ ἡ συμμετρία
 τῶν γραμμῶν. Οὐτὲ ἀκόμα λέξεις πού ἀν-
 τηχοῦν ὁμορφα καὶ μελωδικά. Εἶναι κάτι
 ἄλλο. Εἶναι ἡ Μάνα!

«Μάνα! δὲ βρίσκεται
 λέξι καμμία
 νῆξι στὸν ἦχο της
 τόση ἄρμονία.

Καὶ μὲ εὐλογη ἀπορία, πού δὲν ἐ-
 πιδέχεται ἀρνητικὴ ἀπάντησι, ρωτᾶει ὁ
 ποιητὴς:

«Σὰν ποῖος νὰ σ' ἄκουσε
 μὲ στῆθος κρῦο,
 ὄνομα Θεῖο;».

Στὶς ἐπόμενες στροφές σὲ ἀδρές, ἀλλὰ
 τόσο χαρακτηριστικές, γραμμὲς δίνει ὁ
 ποιητὴς μιά ζωντανὴ εἰκόνα τῶν φάσεων
 τῆς ζωῆς τοῦ ἀνθρώπου.

Ἡ πρώτη εἰκόνα: Τὸ πρῶτο ἀντίκρυ-
 σμα τῆς ζωῆς καὶ ἡ μάνα!

«Παιδὶ ἀπὸ σπάργανο
 ζωμένο ἀκόμα
 μὲ χάρι ἀνοίγοντας
 γλυκὰ τὸ στόμα
 γυρνᾶει στὸν ἄγγελο
 πού τ' ἀγκαλιάζει
 καὶ μάνα κράζει».

Ἡ δευτέρη εἰκόνα: Τὰ γεμάτα ἀπὸ χρυ-
 σὲς ἐλπίδες, ἀλλὰ καὶ φόβους, νεῖατα καὶ
 ἡ μάνα!

«Στὸν κόσμον τρέχοντας
 ὁ νέος διαβάτης
 πέφτει στ' ἀγνωρίστα
 βρόχια τοῦ ἀπάτης
 καὶ ἀναστενάζοντας
 Μάνα μου! λέει
 μάνα! καὶ κλαίει».

Ἡ τρίτη καὶ τέταρτη εἰκόνα: Οἱ ἄσπροι
 κρόταφοι, τὸ βαρὺ ἀργὸ βῆμα, ὁ θάνατος
 καὶ ἡ μάνα!

«Τῆς νεότητος φεύγουνε
 τ' ἄνθια κι' ἡ χάρι'
 τριγύρω σέρνεται

μὲ ἀργὸ ποδᾶρι
 ὡς πού στὴν κλίνη του
 σὰ βαρεμένος
 πέφτει ὁ καυμένος».

«Καί, πρὶν τὴν ὑστερη-
 πνοὴ του στελεῖ,
 ἀργὰ ταράζονται
 τὰ κρῦα τοῦ χεῖλι,
 καὶ μὲ τὸ—Μάνα μου!—
 πρώτη φωνή του
 πετᾷ ἡ ψυχὴ του».

Ἡ μάνα εἶναι τὸ πρῶτο ἀντίκρυσμα
 καὶ ἡ πρώτη λέξι τοῦ μωροῦ παιδιοῦ! Ἡ
 μάνα πάλι εἶναι ἡ τελευταία σκέφι καὶ
 ἡ τελευταία λέξι τοῦ μελλοθανάτου!

Τὶ πλούτος ἀνεκτίμητος κρύβεται πίσω
 ἀπὸ τὴν λέξι αὐτή.

Ἐκτὸς ἀπὸ τὸ ὁμορφο αὐτὸ ποίημα μᾶς
 χάρισε ὁ Μαρκορᾶς καὶ ἕνα ἄλλο, στοῦ ὁ-
 ποῖο τὸν ἐμπνέει ἡ παντοτεινὴ ἀπουσία
 τῆς μητέρας. «Ἀθῶοι φόβοι»⁽¹⁵⁾, τὸ τιλο-
 φορεῖ καὶ μᾶς δίνει ἕνα διάλογο ὄρφανοῦ,
 ἀπὸ μητέρα, μικροῦ παιδιοῦ μὲ τὸν πα-
 τέρα του.

Χωρὶς προλόγους καὶ πολλὰ λόγια ζη-
 τᾶει τὸ παιδὶ ἐκεῖνο πού θέλει καὶ ἐπιθυ-
 μεῖ:

Παιδί: Θέλω τὴ μάνα.

Πατέρας: Ἐπέταξε καὶ σ' ἄστρα
 πάει νὰ ζήση.

Καὶ συνεχίζεται ὁ θλιβερός, γιὰ τὸν πο-
 νεμένο πατέρα, διάλογος. Ἀπορεῖ τὸ παι-
 δι γιατί κι' αὐτοὶ οἱ δύο, πού ἔμειναν πί-
 σω, δὲν ἀπλώνουν τὶς φτεροῦγες τῆς ψυ-
 χῆς νὰ πετάξουν σιμὰ τῆς γιὰ νὰ μὴν εἶ-
 ναι μόνη ἡ μάνα του.

Πατέρας: Δὲν εἶναι μόνη' γύρω της
 φτεροκοποῦν ἄγγελοι. Στὸ ἄκουσμα τῆς
 τελευταίας αὐτῆς λέξεως μιά ἀκτίνα ἐλ-
 πίδος φωτίζει τὸ μικρὸ μυαλό του. Κάτι
 θυμάται:

Παιδί: Ἄν ἄγγελό της μ' ἔλεγε
 κοντὰ της θὰ μὲ θέλη. Ἀλλὰ ἡ ἀπάντησι
 τοῦ πατέρα ἔφερε τὸ μικρὸ ὄρφανὸ στὴν
 πραγματικότητα:

Πατέρας: Ὡ! δίχως κάλεσμα Θεοῦ
 ψηλά κανεὶς δὲν πάει. Κοιμήσου τώρα' ἡ-
 σάχασε.

Ἄλλὰ ποῖος θὰ τοῦ τραγουδᾷ τοῦ μι-
 κροῦ τώρα; «Ἐγὼ πουλάκι μου», λέει ὁ
 πατέρας του. «Ἐοὺ κλαῖς» εἶναι τοῦ γιοιοῦ
 τοῦ ἡ ἀπάντησι.

Κουρασμένο διπλά—ἀπὸ τὴν ὄρφανια
 καὶ τὸν διάλογο μὲ τὸν πατέρα του—γυ-
 ρίζει καὶ τοῦ λέει:

Παιδί: Νυστάζω. Ἀπὸ τὸ πλάγι μου
 καθόλου μὴ σπαράξῃς. Δὸς μου τὸ χέρι
 —σκιάζουμαι μήπως καὶ σὺ πετάξῃς.

Πόσο συγκινητικοὶ εἶναι οἱ φόβοι τοῦ
 μικροῦ ὄρφανοῦ!

(14) Γερ. Μαρκορᾶ, Μικρὰ ταξείδια, Ἄ-
 θῆναι 1898, σ. 43.

(15) Ἐνθ. ἀνωτ. σ. 139.

«Τὸ ποιητικὸ ἔργο τοῦ Ἰουλίου Τυπάλδου μοῦ φαίνεται σὰν ἕνας ναὸς λιτοῦ δωρικοῦ ρυθμοῦ ἀπὸ τὸν ὁποῖο ἀντηγεῖ μία μαγευτικὴ ἁρμονία» (16). Αὐτὸ ἀκριβῶς τὸ συναίσθημα ἔχει κανεὶς ὅταν διαβάσῃ καὶ τὸ ποίημα «τὸ παιδάκι καὶ ὁ χάρος» (17), τὸ ὁποῖον ἐνεπνεύσθη ἀπὸ τὸν Gōthe. Μόνο μίαν ἀλλαγὴν στὰ πρόσωπα ἐπιφέρει ὁ Τυπάλδος. «Ἐνῶ δηλαδὴ εἰς τὸ ἔργον τοῦ Gōthe τὴν θέσιν τοῦ ἀνισχύρου προστάτου τοῦ παιδὸς κατέχει ὁ πατὴρ, εἰς τοῦ Τυπάλδου τὴν ποιήσιν ὄλην τὴν τρυφερότητα τὴν ἐπιζητουμένην παρὰ τοῦ παιδὸς καὶ μὴ εὐρισκομένην εἰς τὴν ψυχρὰν καὶ φρικώδη μορφήν τοῦ χάρου ἀντιπροσωπεύει ἡ μήτηρ, ὁ μόνος γλυκύς καὶ παρήγορος σύντροφος τοῦ ἀνθρώπου» (18).

Σ' ἕνα ὁμορφο καὶ ἥσυχο εἰδυλλιακὸ περιβάλλον μᾶς μεταφέρει ἡ πρώτη στροφή:

«Παιδάκι ὀλόχαρο, ἀνθὸς Μαγιαῖο,
στὴν ἄκρῃ κάθεται τοῦ ποταμιοῦ.
Λουλουδί κόκκινο μέσα πετάει,
γέρνει στὰ κύματα καὶ τὸ τηράει».

Ἐκεῖ στὶς ὄχθες τοῦ ποταμοῦ, παίζοντας μὲ τὰ νερά του, νοιώθει τὸ παιδάκι ἀσφαλισμένο τὸν ἑαυτὸ του:

«Ἐγὼ στῆς μάνας μου τὴν ἀγκαλιὰ
κλεισμένο στέκομαι ὅλο χαρά».

Καὶ κεῖ πού ἀμέριμνο πῆγαινε νὰ πιάσῃ τὸ λουλουδί μέσα τὸ κύμα,

«...Αἰφνίδια ἀπ' τὰ νερά
γέρνοντας κάτασπρος βγαίνει μὲ
μιά.

Τᾶσπρα του γένεια τ' ἀθῶο τηράζει,
ἀλλὰ τὸ βλέμμα του τ' ἀνατριχιάζει».

Ἀρχίζει τώρα ἕνας διάλογος Χάρου καὶ παιδιοῦ. Καὶ ἀπὸ δῶ καὶ κάτω ἡ γλυκειὰ καὶ τρυφερὴ λέξι «μάννα» βγαίνει πολλές φορές ἀπὸ τὰ ἀθῶα παιδικὰ χεῖλη. Διαισθάνεται ἡ μικρὴ καρδιά του κάποιον κίνδυνον νὰ φτερουγίσῃ γύρω του καὶ ζητεῖ προστασίαν.

Χάρος: Αὐτοῦ τί κάθεσαι, μικρὸ παιδί;

Παιδί: Θάρθη ἡ μανοῦλα μου, τὴν καρτερῶ. Καὶ ὅταν ὁ Χάρος τοῦ λέει καὶ τοῦ τάξει:

«Ἐλα στὸν τόπο μου νὰ βρῆς στο-
λίδια,
τραγουδία ἀνήκουστα, λογίων παι-
γνίδια».

(16) Ἰούλιος Τυπάλδου, «ποιήματα» μετὰ βιογραφίας τοῦ ποιητοῦ ὑπὸ Μαρίνου Σιγούρου, Ἀθήνα 1916, σελ. 12.

(17) Ἐνθ. ἀνωτ. σελ. 24.

(18) Φαίδ. Μπουμπουλίδου, «Ἰούλιος Τυπάλδος», Ἑλλ. Δημιουργία, τόμ. 1950, σελ. 283.

πάλι τὸ ἴδιο, τὸ πολυαγαπημένο πρόσωπο ἐπικαλεῖται:

«Θάρθη ζητώντας με, κι' ἂν δὲν μὲ
πολύ ἢ μανοῦλα μου θὰ πικραθῇ».

Τὴν ἄλλη μέρα ἐξημέρωνε μεγάλη Γιορτή. Καὶ τὸ παιδάκι μὲ πόσῃ ἀφέλεια λέει:

Γιὰ τὰ Χριστούγεννα, γι' αὐριο
μὲ κάνει
ὀλάσπρο φόρεμα, μ' ἀνθούς στεφάνου».

Καὶ συνεχίζει:

«Γέρο, ἡ μανοῦλα μου μοῦ τραγου-
δάει,
μέσα στὸν κόρφο της μ' ἀποκοι-
μάει».

Χάρος: Καὶ μὲς τὸν κόρφο μου θὰ
κοιμηθῆς,
χωρὶς ὄνειρα ποτὲ νὰ ἰδῆς.

Παιδί: Τὴ νύχτα ἡ μάνα μου, ὅταν ξυ-
πνήσῃ,
γιὰ μέ, ζητώντας με, θὰ λαχταρήσῃ».

Καὶ καθὼς ἐξακολουθεῖ ἡ συζήτησι, κυττάζοντάς τον, τοῦ λέει τὸ παιδάκι:

«Χλωμὴ εἶναι ἡ ὄψη σου, τὸ βλέμμα
ἀργὸ γέρο σὲ σκιαζόμαί πού σὲ θωρῶ».

Πλησιάζει τὸ τέλος τῆς μικρῆς ζωῆς του. Καὶ τὸ παιδάκι νοιώθει ὅτι κάτι τὸ πικρὸ, τὸ θλιβερὸ θὰ τοῦ συμβῆ. Συγχρόνως ὁ μῶς αὐτὸ θὰ ἔχη καὶ ἄμεσο τραγικὸν ἀντίκτυπο καὶ στὴν μητέρα του. Ὁ στεναγμὸς θὰ τῆς γίνῃ πιά ὁ διαρκῆς σύντροφος τῆς ζωῆς της. Καὶ αὐτὸ τὸ αἰσθάνεται τὸ σπλάγχχο της, λίγο πρὶν ἀπὸ τὸν θάνατό του:

«Ἀκούω τῆς μάνας μου τὴν στε-
ναξιά».

Καὶ νὰ ζύγωσε, ἔφτασε ὁ αἰώνιος ὕπνος:

«Ὑπνος μὲ πλάκωσε, μάνα μου, ἐδῶ,
μάννα, στὸν κόρφο σου νὰ κοιμηθῶ».

Καὶ κοιμήθηκε. Ἐκλείσθη τὰ μάτια του στὴν γῆ γιὰ νὰ τ' ἀνοίξῃ στὸν οὐρανό:

Χορός (ψηλά):

«Ἀναγαλλιάσατε ἄστρα καὶ γῆς,
γεννιέται σήμερα ὁ Λυτρωτῆς».

Μία φωνή: Προσμείνετε, ἄγγελοι, τὸ
θεῖο τραγοῦδι

νὰ πῆ στὶς ἀγκάλες σας κι' ἄλλο
λαγυλοῦδι».

Τὴν ἴδια ὥρα κάτω στὴν πονεμένη γῆ:

«Ἡ μάνα ἡ ἄχαρη φθάνει μὲ μιά,
καὶ τὸ παιδάκι της ἀποζητᾷ
σὰν κρίνο βλέπει τὸ στάνθια γε-
μένο,

τὸ φιλεῖ τρέμοντας ἀποθαμένο».

Μία γλυκειὰ μελαγχολία καὶ γαλήνη κυριαρχεῖ σὲ τοῦτο τὸ ποίημα, πού εἶναι ἕνα τραγοῦδι τοῦ θανάτου. Δὲν ὑπάρχουν ἐδῶ κλάματα, θρήνοι καὶ γοερά μοιρολόγια.

Ποῖός, ἀπὸ παιδί ἄκόμα πού καθόταν

στά μαθητικά θρανία, δὲν θυμᾶται μὲ συγκίνησι τὸν ἑαυτό του νὰ ξεφυλλίξῃ τὰ σχολικά του ἀναγνωστικά γιὰ νὰ βρῆ καὶ νὰ διαβάσῃ τὴν «Μάνα» τοῦ Γ. Μαρτινέλη;

«Μάνα» κράζει τὸ παιδάκι
«μάννα» ὁ νιὸς καὶ «μάννα» ὁ γέρος
«μάννα» ἀκοῦς σὲ κάθε μέρος
ἄ! τί ὄνομα γλυκό».

Καὶ τὰ ὀκτὼ τετράστιχα τῆς «μάννας» γραμμένα μὲ ἀπλότητα καὶ πηγαῖο αἰσθημα κρύβουν μέσα τους τόσο ζωντανὴ καὶ ἀνάγλυφη τὴν πραγματικότητα!

Κάθε ἄνθρωπος—περαστικός διαβάτης σὲ τούτῃ τῇ γῇ—θὰ νιώσῃ καὶ θὰ γευθῆ καὶ χαρὰς καὶ πίκρες. Αἰσθάνεται ὅμως τὴν ἀνάγκη κάποιου ποῦ εἰλικρινᾶ νὰ συμμετέχη σ' αὐτά. Καὶ ποῖος ἀράγε εἶναι αὐτός;

«Τὴ χαρὰ σου καὶ τὴ λύπη
μὲ τὴν μάννα τὴ μοιράζεις»
μὲ τὴν γυναικὰ αὐτῆς ποῦ,
«ὄλα τ' ἀψηφάει
γιὰ τὸ τέκνο π' ἀγαπάει».

Καὶ εἶναι τόσο ἀπέραντη, ἀσύλληπτη γιὰ τὸ μικρὸ μας μυαλό, ἡ ἀγάπη τῆς ὥστε,

«κι' ἂν σκληρὸς ἐσὺ φαρμάκια
τὴν ποτίζεις τὴν καυμένη
πάντα ἡ μάννα σ' ἀπαντᾶει
μὲ δλόθερμα φιλιά».

Τί ἀντίθεσις! Φαρμάκια, «ὄξος καὶ χολή» ἀγνωμοσύνης ἀπὸ τὰ παιδιὰ.

Προδοκία καὶ λαχτάρια, δλόθερμα φιλιὰ εἶναι ἡ ἀπάντησις τῆς μάννας!

Μὲ ποιά λογικὴ μπορεῖ νὰ ἐξηγηθῆ αὐτό; Μὲ καμμία! Γιὰτί ἡ ἀγάπη ἡ μητρικὴ εἶναι «ὑπὲρ λόγου».

Βαρὺ καὶ σκληρὸ εἶναι τὸ χτύπημα ὅταν τὸ παιδί χάσῃ τὸν πατέρα του. Ἄλλῃ ἀτυμόσφαιρα τῶρα στὸ σπῆτι. Ἡ χήρα μητέρα μαυροτυμένη γιὰ ὅλη τῆς τὴν ζωὴ καὶ τὰ παιδιὰ χωρὶς προστάτη. Τὰ χεῖλη τους θὰ πάψουν πιά νὰ προφέρουν τὴν λέξι «πατέρα». Ἄλλὰ πῶς σκληρὸ καὶ πῶς πικρὸ εἶναι ὅταν τὰ παιδικὰ αὐτὰ χεῖλη δὲν θὰ ξαναποῦν τὸ «ὄνομα τὸ γλυκό», τὴν λέξι «μάννα»! Καὶ ὁ λαὸς τόσο σοφά λέγει: «ἀπὸ μάννα ὄρφανεύει τὸ παιδί».

Τὴν δυστυχία αὐτὴ τὴν βλέπομε καθαρὰ στὶς δύο τελευταῖες στροφές:

«Δυστυχὴς ὅποιος τὴν χάνει!

Ὁ καῦμός εἶναι μεγάλος.

Σάν τὴ μάννα δὲν εἶν' ἄλλος

εἰς τὸν κόσμον θησαυρός.

Κι' ὅποιος μάννα πλιά δὲν ἔχει

«μάννα» κράζει σ' ὄνειρό τους

πάντα «μάννα» στὸν καῦμό μου

εἶν' ὁ μόνος στεναγμός».

Ὁ Λορέντζος Μαβίλης, ποῦ ξέπεσε στὸν λόφο τοῦ Δρίσκου—ἐκεῖ στά

Ἡπειρωτικὰ χῶματα—γιὰ τὴν χώρα ἐκείνη ποῦ τόσο ἀγαποῦσε καὶ σ' ἓνα του σονέτο τὴν ὀνομάζει «Μάνα Ἑλλάδα», ἔχει καὶ ἄλλη μητέρα. Τὴν γυναικὰ ποῦ τοῦ χάρισε τὴν ζωὴ καὶ τὸν ἔφερε στὸ φῶς τῆς ἡμέρας. Εἰλικρινῆ ἀφοσίωσι καὶ βαθεῖα καὶ λεπτὴ στοργὴ ἔτρεφε ὁ ποιητὴς γιὰ τὴν μητέρα του. Καὶ ὅταν ἐκείνη πέφτῃ ἀρρώστη βαρεῖα στὸ ἐπιθανάτιο κρεβάτι ὁ γυιὸς τῆς τίς νύχτες δὲν κλείνει μάτι. Συμπάσχει καὶ συμπνεῖ καὶ ὑποφέρει μαζὺ τῆς. Ἡ κατάστασις αὐτῆ τῆς μητέρας του, ποῦ τὴ ζῆ καὶ ὁ ἴδιος, τὸν ἔχει συγκλονίσει ἐσωτερικά. Καὶ ἀπὸ τὸν κλονισμό αὐτὸ ξεπετάγεται στὴν ἐπιφάνεια, ἀπὸ τὴν ποιητικὴ τοῦ φλέβα, ἓνα σονέτο. Ἐνα σονέτο γεμάτο ἀπὸ τρυφερὴ υἱικὴ ἀγάπη ποῦ «τὸ ἐμπνεύστηκε μία ἀπὸ τίς βραδυὲς ποῦ ἀγρυπνοῦσε πλάι στὸ κρεβάτι τῆς μητέρας του ποῦ κείτονταν ἀρρώστη βαρεῖα»⁽¹⁹⁾.

Τὸ σονέτο αὐτὸ εἶναι τὸ «Ἀμίλητα»⁽²⁰⁾. Ἡ ὠχρὴ καὶ ἐξαντλημένη ὄψις τῆς «χρυσομάννας» του προκαλεῖ στὸν λεπτό ποιητὴ συναισθήματα πικρά:

«Χρυσομάννα, ἐμαράθηκα τὰ φύλλα
καὶ χεῖμῶνας πλακῶνει' σὲ θωράα
κατάματα μὲ τρόμου ἀνατριχίλα.
Καὶ σέναν' ἀλαφιάζεται τὸ πρᾶσ
ἄρρωστο ἀνάθλεμμά σου, σὰ νὰ ἐρώτα:

Θὰ χαροῦμε ἄλλην ἄνοιξι σὰν
πρώτα;»

Αἰσθάνεται ἀκόμη ὅτι «εἰς τοῦ πόνου τὴν πικροθάλασσα—ποῦ—ἀπλῶνεται γεμάτη δάκρυα κι' αἶμα» θὰ πλῆθι μετὰ τὸν θάνατό τῆς τὸ πλοῖο τῆς ζωῆς του.

Ἀπὸ τὸ παρακάτω ἀπόσπασμα μιᾶς ἐπιστολῆς του, πρὸς τὸν Κωνστ. Θεοτόκη, φαίνεται ὁ μεγάλος του πόνος γιὰ τὸν θάνατο τῆς μάννας του. Ἀκόμη ἐδῶ κάνει λόγο ὁ ποιητὴς γιὰ τὸ σονέτο «Ἀμίλητα»:

«Ὅσο γιὰ τὸν πόνο μου καὶ σεις ἐνοήσατε πολὺ καλὰ πῶς δὲν ἔχει παρηγοριά. Σὰς εἶχα πῆ τί ἦταν γιὰ μένα ἡ μητέρα μου. Μὲ τὸ σύστημα ζωῆς ποῦ ἀκολουθῶ αὐτὴ ἐστάθηκα γιὰ χρόνια τῶρα ἡ μόνη μου χαρὰ. Ὅταν τῆς ἐδιάβαζα ἢ ὅταν συνομιλοῦσα μαζὺ τῆς ἔλησμονοῦσα ὄλα ὅσα μου λείπουν καὶ ὄλα ὅσα μὲ πειράζουν». Καὶ συνεχίζει ὁ ποιητὴς καταλήγοντας ὅτι τοῦ στέλνει «ἓνα σονέτο ποῦ ἐσύνθεσα σιμὰ στὸ προσκέφαλό τῆς μιά νύχτα ἀπὸ τὲς φοβερὲς ποῦ ἀγρυπνοῦσαμε μαζὺ».

Ἡ μητέρα πέθανε καὶ ὁ γυιὸς τῆς τῆς ἀφιερώνει ἓνα σονέτο του τὴν «Ἀφιέρω-

(19) «Τὰ σονέττα τοῦ Μαβίλη» μὲ εἰσαγωγή καὶ πρόλογο Γερ. Σπαταλά, σελ. 30.

(20) Λ. Μαβίλη, «Τὰ ἔργα», σ. 31.

ση»⁽²¹⁾. Ἡ ἀνάγκη τῆς μητρικῆς παρουσίας καὶ ἡ συμβολὴ τῆς στῆν ποιητικῆ τοῦ δημιουργία τοῦ εἶναι ἔντονη καὶ ἀπαραίτητη. Γιὰ νὰ γίνουν τὰ συνέττα του λαμπερά, ζητάει τὴν εὐλογία τῆς μητέρας του:

«Πέτα, Ἀγάπη, στὰ οὐράνια καὶ
χαιρέτα
τὴ μάνα μου καὶ δείχτης τὰ φτω-
χὰ μου
τοῦτα τραγουδία κι' ἔπειτα ἐδῶ χά-
μου
βλογημένα ἀπὸ αὐτὴν ξανάφερέ τα.
Μ' ἔνα χαμόγελό τῆς χρύσωνέ τα
καὶ σὰν πετράδια δλόφωτα, σὰν ἀμ-
μου
χρυσοῦ κλωνιά χαρὲς καὶ βάσανά
μου
θὰ γυαλίουν μὲς τ' ἄτεχνα συνέ-
τα».

Τὶ μεγάλη, ἀλήθεια, δύναμι ἔχει τὸ μη-
τρικὸ χαμόγελο!

Ὁ ποιητὴς ποὺ εἶχε τὸν πόνο—καὶ μά-
λιστα στῆν τραγικῆ τοῦ μορφῆ, τὸν θά-
νατο—διαρκῆ σύντροφος τῆς ζωῆς του, ὁ
Γεώργιος Ζαλοκώστας, ὁ ὁποῖος
«εἰς μίαν ἡμέραν ἔθαψε πατέρα καὶ μη-
τέρα καὶ κατόπιν τὸν ἀδελφόν του ἐν συνε-
χείᾳ ἤρχισε νὰ θάπη τέκνα τὸ ὄλον ἐ-
πτὰ»⁽²²⁾, ἔκανε τὴν μητέρα, τὴν πονεμένη
μητέρα θέμα ποιητικῶ.

Κανένας ἀπὸ τοὺς ποιητὰς ποὺ ἔθαψαν
παιδιά—ἐκτός τοῦ Παλαμά—δὲν ἔγραψε μὲ
τόσον πόνο ποιήμα, ὅσον ὁ Ζαλοκώστας
τὸ γνωστὸ μας «ὁ βοριάς ποὺ τ' ἀρνάκια
παγώνει»⁽²³⁾.

Ὁ νεκρὸς γιὸς του ἦταν ἐκεῖνος ποὺ
χτύπησε μὴ χορδὴ τῆς τρυφερῆς του λύ-
ρας. «Τὸ μικρὸν τοῦτο καλλιτέχνημα, τὸ
πλήρες ἀφελείας καὶ πάθους, ἔγραψε κατὰ
τὸ 1848 εἰς τὸν θάνατον τοῦ τετάρτου υἱοῦ
τοῦ Χρήστου»⁽²⁴⁾. Καὶ δὲν εἶναι τοῦτο τὸ
μοναδικὸ ποίημα στὸ ὁποῖον ἀφίνει ὁ ποι-
ητὴς—πατέρας ὄλον τὸν βαθὺ πατρικὸ τοῦ
πόνο νὰ ξεχειλίση. Σεῖρὰ δλόκληρη ἀφιερ-
ώνει στὸν θάνατο τῶν πολυαγαπημένων
τοῦ παιδιῶν. Σὲ δύο ὅμως ἀπὸ αὐτὰ—στὰ
«ὁ βοριάς ποὺ τ' ἀρνάκια παγώνει» καὶ
«ἡ χαροκαμμένη»⁽²⁵⁾—μᾶς παρουσιάζει
τὴν βαθεῖα πονεμένη καὶ θλιμμένη μάνα.

Μὲ πόση πένθιμη διακριτικότητα καὶ λε-
πτότητα, ἀν καὶ ἐκφράζει τὰ δικά του,
τὰ πατρικὰ συναισθήματα ὁ ποιητὴς⁽²⁶⁾

δίνει τὴν θέσι τοῦ δύστυχου πρωταγωνι-
στοῦ στῆν μητέρα. Καὶ τὸ κάνει αὐτὸ ὁ
ποιητὴς γιατί νοιώθει πὼς ὁ πόνος καὶ ὁ
χάρος ποὺ σπαράζουν τὰ δικά του στήθια,
σπαράζουν περισσότερο τὴν γυναικα του,
τὴν μητέρα τῶν παιδιῶν του.

Σ' ἔνα πένθιμο καὶ θλιβερὸ περιβάλλον
μεταφερόμαστε μίαν ἄγρια χειμωνιάτικη
νύχτα ποὺ «εἰς τὴν στέγη ἔβογγοῦσε ὁ
βοριάς καὶ ψιλὸ ἔπεφτε χιόνι»:

«Μὲς στὸ σπίτι μιά χαροκαμένη,
μιά μητέρα ἀπὸ πόνους γεμάτη,
στοῦ παιδιοῦ τῆς τὴν κούνια σκυμ-
μένη
δέκα νύχτες δὲν ἔκλεινε μάτι».

Ἦταν καὶ ἡ ἀνάμνησις ἡ πικρὴ τῶν
ἄλλων πεθαμένων παιδιῶν τῆς ποὺ ἀνοι-
γαν πὸ βάθει τὴν πληγὴ στῆν καρδιά
τῆς μητέρας:

«Εἶχε τρία παιδιά πεθαμένα.
Ἀγγελοῦδια, λευκὰ σὰν τὸ κρίνο.
Κι' ἔνα μόνον τῆς ἔμεινε, ἔνα,
καὶ στὸν τάφο κοντὰ ἦτον κι' ἐκεί-
νο».

Μία εἰκόνα γεμάτη δάκρυα καὶ πόνο
εἶναι ἡ παρακάτω στροφή:

«Τὸ παιδί τῆς μὲ κλάμα ἔβογγοῦσε
ὡς νὰ ἐζήταε τὸ δόλιο βοήθεια,
κι' ἡ μητέρα σιμά τοῦ ἐθρηνοῦσε
μὲ λαχτάρια χτυπώντας τὰ στήθια».

Καὶ μέσα στῆν μεγάλη ὄδυνη καὶ στὸν
θρήνο τῆς μιά ἀστραπὴ ἐλπίδας φωτίζει
τὰ θολωμένα μάτια τῆς: ὁ γιατρός! Ἀλ-
λὰ τὴν ἐλπίδα τὴν συνοδεύει μιά ἀπέραν-
τη ἀγωνία:

«Τὸν γιατρὸ καθὼς εἶδε, ἐσηκώθη
σὰν τρελλῆ. Ὅλοι γύρω ἔσωπαίναν'
φλογεροὶ τῆς ψυχῆς τῆς οἱ πόθοι
μὲ τὰ λόγι' ἀπ' τὸ στόμα τῆς βγαί-
ναν».

Καὶ τὴν σιωπὴ αὐτὴ τὴν διακόπτουν—
σὰν ἄγριες καμτοικὲς στὸν ἀέρα—οἱ σπα-
ρακτικὲς ἰκεσίες τῆς στὸν γιατρὸ:

«ὦ, κακὸ ποὺ μ' εὗρηκε μεγάλο!
Τὸ παδί μου, γιατρέ, τὸ παιδί μου...
Ἔνα τῶχω, δὲν μ' ἔμεινε ἄλλο.
Ὅσῶ μὲ τοῦ, καὶ πάρ' τὴν ψυχὴ
μου».

Τραγικὴ εἰκόνα γεμάτη ἀπὸ τὸ μεγα-
λεῖο τῆς ἀπέραντης μητρικῆς ἀγάπης! Ὁ-
λος τῆς ὁ κόσμος, ὄλο τῆς τὸ ἐνδιαφέρον,
τὸ πᾶν γι' αὐτὴν εἶναι τὸ παιδί τῆς ποὺ
χαροπαλεύει. Δίνει καὶ τὴν ζωὴ τῆς ἀν-
τάλλαγμα στὸν χάρο! Πόσο δυνατὰ ἀλλὰ
καὶ ψυχολογημένα μᾶς παρουσιάζει ὁ ποι-
ητὴς τὴν μεγάλη καρδιά τῆς μάνας!

Ὁ γιατρός «μὲ τὰ μάτια σκυμμένα» στέ-
κεται βουβὸς καὶ ἀμίλητος. Στὸ τέλος ἀ-

(21) Ἔνθ. ἀνωτ. σ. 32.

(22) Π. Δημητρακοπούλου, Διαλέξεις περὶ
Ἑλληνικῶν ποιητῶν Φιλολ. Συλλόγου «Παρνασσός»,
τ. 2ος, σ. 16.

(23) Γ. Ζαλοκώστας, «Τὰ ἄπαντα», σ. 324.

(24) Σημειώσεις ὑπὸ τὰ στοιχεῖα Γ. Π. εἰς
τὸ ποίημα, ἔνθ. ἀνωτ. σ. 324.

(25) Ἔνθ. ἀνωτ. σελ. 327.

(26) Πρβλ. τὴν ε' στροφήν: «Τὰ γογγύ-

σματα ἐκεῖνα κι' οἱ θρήνοι/ἐπληγῶναν βαθεῖα
τὴν ψυχὴ μου./Σύντροφός μου ἡ ταλαίπωρος
ἐκείνη/ἄχ, καὶ τὸ ἄρρωστο ἦταν παιδί μου».

νοίγει τὸ στόμα του γιὰ νὰ δώσει κουρά-
γιο στὴν μητέρα: «Μὴ φοβάσαι, τῆς εἶπεν,
ἀκόμα». Ἄλλὰ καὶ ὁ ἴδιος δὲν πίστευε στὰ
λόγια του. Τσακισμένος καὶ αὐτὸς ἀπὸ
τὸν πόνο προσποιεῖται πὼς σκύβει νὰ ἴ-
δῃ τὸν σφυγμὸ τοῦ ἄρρωστου παιδιοῦ. Ἡ
πραγματικότης ὅμως ἦταν ὅτι,

«Ἔνα δάκρυ ἐπροσπάθαε νὰ κρῦψη
ποὺ κατέβ’ εἰς τ’ ὠχρὸ πρόσωπό
του».

Καὶ καταλήγει ὁ ποιητής:

«Ἡ μητέρα ποτὲ δακρυσμένο
τοῦ γιατροῦ νὰ μὴ νοιώσῃ τὸ μάτι,
ὅταν ἔχη βαρεῖα ξαπλωμένο
τὸ παιδί της σὲ πόνου κρεββάτι!».

Πόσο γνήσια εἰκόνα τῆς μητέρας μᾶς
δίνει ὁ ποιητὴς σὲ τοῦτο τὸ ποιήμα του.
Ἡ αὐτοθυσία καὶ ἡ αὐταπάρνησίς της εἴ-
ναι κάτι τὸ μεγαλειώδες, κάτι ποὺ ὁ χρό-
νος δὲν μπορεῖ νὰ ἐξαλείψῃ ἢ νὰ μειώ-
σῃ—γιατί ἄλλωστε ἐπαναλαμβάνεται ἡ ἀ-
γάπη της ἀδιάκοπα μέσα στὴν ἀέναντη ροὴ
τοῦ χρόνου.

Καὶ σὲ ἄλλο ποιήμα του «ἡ χαροκαμ-
μένη» τὴν ἴδια τραγικὴ εἰκόνα τῆς μητέ-
ρας—τῆς συζύγου του πάλι—μᾶς παρουσιάζ-
ει ὁ Ζαλοκώστας:

«Ὡσάν ὄνειρο βλέπω στὸ νοῦ μου
τές ἀχτίδες τῆς πρώτης χαρᾶς σου,
ὅταν εἶχες στὴ δόλια ἀγκαλιά σου
τὴν ἀφράτη μορφή τοῦ παιδιοῦ μου».

Τούτῃ ἡ γλυκεῖα παιδικὴ μορφή ὅταν
«γελοῦσε με χάρι», ἔκανε τὴν μητέρα νὰ
λησμονῆ τὸ πρῶτο της κακὸ καί,

«τὰ μαρτύρια ποὺ ἀφῆκε στοὺς δυὸ
μας

τὸ διπλὸ τῶν ἀγγέλων ζευγάρι».

Ἄλλὰ τὸ πικρὸ ποτῆρι ποὺ ἦπιαν οἱ
δύστυχοι γονεῖς, καὶ εἶπανε «φθάνει», δὲν
εἶχε στραγγίσει.

«Ἦτον καὶ ἄλλο φαρμάκι στὸν πᾶ-
το».

Καὶ τὴν λίγη χαρὰ τους τὴν διαδέχε-
ται λύπη μεγάλη καὶ σταυρὸς βαρὺς:

«Τὸ ἀγγελουδί ἐμαράθη μπροστὰ
μας
μῖα στιγμής λουλουδάκι ἀνθισμέ-
νο».

Πνίγει τὸν βαθὺ του πόνο ὁ πατέρας καὶ
φιλοσοφώντας ἀπευθύνεται στὴν δόλια μά-
να:

«Δυστυχῆ! μὴ τὰ στήθια σου δέρ-
νῃς,

σβῶς τὴν φλόγα τῆς λύπης τῆς
τόσης!

Καὶ ἂν τὴν μαύρη καρδιά ξερρι-
ζώσης,

ἀπὸ κεί ποὺ εἶναι αὐτὸ δὲν τὸ φέρ-
νεις».

Καὶ στοῦ Γ. Βιζυηνοῦ, ποὺ σάθη-
κε πρωτοπόρος στὴν νεοελληνικὴ διηγημα-
τογραφία καὶ ἦταν καὶ ποιητὴς συγχρό-

ως, τὸ ἔργο θὰ συναντήσωμε πολλὰς φο-
ρὰς τὴν μητέρα. Καὶ στὴν πεζὴ καὶ στὴν
ποιητικὴ του δημιουργία ἐξαιρετικὴ θέσι
παίρνει ἡ μητέρα του. Ὁ Βιζυηνὸς ἔτρε-
φε γι’ αὐτὴν βαθεῖα καὶ περιπαθὴ ἀγά-
πη. Ἄπλως, καθὼς ἦταν, καὶ εἰλικρινὴς ὁ
ποιητὴς μὲ ὑπερφάνεια διακηρύττει: «εἴ-
μαι γυῖος τῆς Μιχαλιέσσας». Καὶ ἡ γυναι-
κα αὐτὴ μὲ τὴν μεγάλη καὶ ἀπλοϊκὴ καρ-
διά ἤπια τὸ πικρὸ ποτῆρι τοῦ πόνου ποῦ,
χωρὶς νὰ τὸ θέλῃ, τῆς προσέφερε ὁ ἀγα-
πημένος της γυῖος, «τὸ Γιῶργι». Παράφρων
αὐτὸς σὸ ψυχιατρεῖο, τυφλὴ ἔκεινη γιὰ
τὸ τραγικὸ κατάντημά του ζῆ καὶ μετὰ
τὸν θάνατό του.

Σ’ αὐτὴν, λοιπόν, τὴν μητέρα ἀφιερῶ-
νει ἕνα μεγάλο μέρος τῆς συγγραφικῆς
του δημιουργίας—καὶ τῆς πεζῆς καὶ τῆς
ποιητικῆς. Ἔτσι χαρίζει στὴν ἑλληνικὴ πε-
ζογραφία ἐκλεκτὰ διηγήματα μὲ κέντρο
τὴν μητέρα του⁽²⁷⁾ καὶ στὴν νεοελληνικὴ
ποίηση τὴν πιὸ εἰλικρινὴ καὶ πηγαία ἐμ-
πνευσί του.

Ὅταν εἶναι στὴν ξενητεῖα ἐπιθυμεῖ βα-
θεῖα καὶ νοσταλγεῖ τὴν μητέρα του. Καὶ
τὴν νοσταλγία του αὐτὴ τὴν μεταφράζει σὲ
στίχους, σὲ τραγοῦδι παθητικὸ. Στὸ ποιή-
μα του «ὁ ξένος» μᾶς λέγει ὅτι:

«Ἀρνήθηκα μικρὸ παιδί
τῆ μάνα μου τῆ χήρα
μὲ θλιβερὴ ματιά».

Κανένα ἀπὸ τὰ θέλγητρα τῆς ἀγνωστῆς
πολιτείας δὲν τὸν ἐλύει. Νοιώθει βαθεῖα
ὅτι «σάν τῆς μανούλας τὸ φίλι δὲν θαῦ-
ρη πουθενά».

Στὶς στροφές τοῦ ποιήματός του «ἡ θλι-
βερὴ ἱστορία»⁽²⁸⁾ μᾶς ἐξιστορεῖ τὴν οἰκο-
γενειακὴ του κατάστασι καὶ τὸν ἀγιάτρευ-
το καῦμό τῆς μάνας του ποὺ ἔχει:

«Τῶνα παιδί της ξενητεῖα καὶ τᾶλλο
σκοτωμένο!

Κι’ αὐτὴ, ποὺ θέλει στήριγμα νὰ γύ-
ρῃ ν’ ἀκουμβῆσῃ,

τὸνα δὲν τῶχει ζωντανό, τ’ ἄλλο
ἔχει ποθαμένο—

Θεὸς νὰ τῆνε λυπηθῆ, νὰ τὴν παρη-
γορήσῃ!».

Ἡ στοργὴ του, ἡ ἀγάπη του πρὸς τὴν
μητέρα του γίνεται γιὰ τὸν ποιητὴ λα-
τρεία, γιατί ἀισθάνεται βαθεῖα τοὺς κό-
πους καὶ τίς στερήσεις της γιὰ τὴν προκο-
πὴ του. Αὐτὴν καὶ μόνο θεωρεῖ ἄξια νὰ
τοῦ ἀπαλύνῃ καὶ νὰ τοῦ μαλακώσῃ τὴν
μεγάλη του θλίψι. Μόνο αὐτὴ εἶναι ἱκανὴ
νὰ συμμερισθῆ καὶ νὰ κατανοήσῃ τὸν
πόνο του. Κανένας ἄλλος δὲν θὰ τὸν μά-

(27) α) Τὸ ἀμάρτημα τῆς μητρός μου. β)
Ποῖος ἦτο ὁ φονεὺς τοῦ ἀδελφοῦ μου.

(28) Γ. Βιζυηνοῦ, Τὰ ποιήματα, Ἀθῆναι
1916, σ. 54.

θη ποτέ. Μὰς τὸ λέγει αὐτὸ στὸ ποίημά του «ἡ κρυμμένη θλίψις»⁽²⁹⁾:

«Ἄλλὰ τὴν θλίψιν, ὅπου πλημμυρεῖ
εἰς τῆς καρδίας μου τὰ βάθη,
καιεῖς, καιεῖς δὲν θὰ τὴν μάθη».

Μόνον «μία χριστιανή, ἀπ' ὄλους μας πλειότερο θλιμμένη» ποὺ ὅταν μάθαινε «τίνος καρδιά πονεῖ» θὰ ἔτρεχε νὰ τὴν παρηγορήσει, μόνον αὐτὴ μπορούσε νὰ μάθῃ τὴν θλίψιν του. Καὶ καταλήγει στὴν τελευταία στροφή:

«Μὰ μίσησε σὲ χώρα μακρὰ,
ποὺ εἶδῃσι δὲν ἤμπορεῖ νὰ φθάσῃ!
Ἄχ! μοῦ ἀπέθαν' ἡ καλὴ γρηά,
καὶ μοῦ τὴν ἔχουσε σκεπάσει
μέσα στὴ γῆ τὴν παγερή!
Γι' αὐτὸ τὴν θλίψιν ὅπου πλημμυρεῖ
εἰς τῆς καρδίας μου τὰ βάθη
καιεῖς, καιεῖς δὲν θὰ τὴν μάθη».

Πράγματι γεμάτοι ἀπὸ τρυφερὴ στοργὴ εἶναι οἱ τελευταῖοι στίχοι κάθε στροφῆς τῆς «Στοργῆς»⁽³⁰⁾:

«Κι' ἂν εὐτυχῆ κανένας δὲν μ' ἐκάλει,
χαρὰ τὸ εἶχα κι' ἂν τὸ βράδυ στὴ φω-
λιά
ἀμέριμον νὰ γέρνω τὸ κεφάλι
στὴν ἁγιασμένη τῆς μανούλας μου ἀγ-
καλιά».

Καὶ συνεχίζει:

«καὶ ναυαγὸς εὐρήκα παραγιαλί
στὴν ἁγιασμένη τῆς μανούλας μου ἀγ-
καλιά».

ἐπαναλαμβάνοντας τὸν γεμάτο λυρισμὸ καὶ οὐκ οὐκ νοσταλγία στίχο! Κάθε σχόλιο περι-
τεύει. Μιλᾷει τόσο εὐγλωττα μόνος του⁽³¹⁾.

Ἐκεῖ ὅμως ὅπου περισσότερο κάνει τὴν μητέρα του ἀντικείμενο βαθεῖας νοσταλ-
γίας καὶ ἀκατανίκητου πόθου εἶναι στὰ ποιήματά του τὰ ἀναφερόμενα στὴν ξενη-
τεία.

Ἡ «ἀποχωρισμός»⁽³²⁾ εἶναι ἕνας θλιβε-
ρὸς διάλογος τῆς τραγικῆς μάνας τῆς ὁ-
ποίας «ξηράθηκαν τὰ χεῖλη καὶ τῆς ἐκό-
πη κι' ἡ πνοή» καὶ τοῦ γιου τῆς, ποὺ «δὲν
μπορεῖ νὰ κρατηθῆ» γιατί οἱ οἰκογενειακὲς
στερήσεις καὶ ἡ φτώχεια τὸν ἀναγκάζουν
νὰ ξενιτευθῆ.

Ἡ εὐχή, ἡ βγαλμένη ἀπὸ τὰ βάθη τῆς
πονεμένης μητρικῆς καρδίας, «παιδί μου,
ῶρα σου καλὴ», θὰ ἀνηχηθῆ στὰ αὐτιά του
γίου τῆς στὰ πικρὰ καὶ σκληρὰ χρόνια
τῆς ξενιτείας. Θὰ τὴν αἰσθάνεται τὴν εὐχὴ
αὐτὴ σὰν κάτι τὸ πολὺ πολύτιμο, κάτι ποὺ
θὰ ὀρθώνεται μπροστά του σὰν τείχος γιὰ
νὰ τὸν προστατεύῃ ἀπὸ πειρασμοὺς καὶ

κινδύνους. Γι' αὐτὸ ἀποχαιρετῶντας τὴν
μάηρ μάννα του μὲ τὴν ψυχὴ στὰ χεῖλη
τῆς λέγει:

«Δὸς με τὴν ἄγια σου δεξιά,
δὸς με συντρόφισσαν εὐχή,
νὰ μὲ φυλάγῃ, μὴ χαθῶ,
μάννα, μὴν κλαῖς θὰ ξαναρθῶ».

Αὐτὴ ἀκριβῶς ἡ ὑπόσχεσις τοῦ γιου,
γιὰ τὸν μελλοντικὸ ἔρχομό του, θὰ ἀνη-
χηθῆ πάλι στὰ αὐτιά τῆς μητέρας τόσο γλυ-
κὰ καὶ παρήγορα! Αὐτὴ ἡ ἐλπίδα θὰ τῆς
κρατᾷ συντροφιά στὶς ἀτέλειωτες παγω-
μένες χειμωνιάτικες νύχτες καὶ στὶς ἁμορ-
φες καλοκαιρινὲς βραδυές.

Καὶ στὸ «προαἰσθημα»⁽³³⁾ τὸ ἴδιο πάλι
θέμα τοῦ ξενιτεμένου γιου καὶ τῆς μάνας
ποὺ «τραβάει τὰ βαρετὰ γεράματα». Ἡ
δύστυχη «ζῆ πάντοτε μὲ βαθειαν ἀνησυ-
χίαν καὶ ἐφιλάστας. Ποῦ εἶναι τὸ παιδί τῆς;
Ἰπὸ ποίας συνθήκας εὐρίσκειται; Ἄπο και-
ρὸ δὲν τῆς ἐμήνυσε καὶ ἡ γρηά μάννα διαι-
σθάνεται ὅτι κάτι συμβαίνει. Κακὸ ὄνει-
ρον κάνει νὰ σπαράξῃ ἡ καρδιά τῆς. Θὰ
τὸν ξαναδῆ ἄραγε; Καὶ προσεύχεται»⁽³⁴⁾:

«Θεὲ μου! Κλαίγω καὶ θρηνῶ,
σπλαγγνίσου τὴν ταλαίπωρην,
καὶ φύλαγέ μου τ' ὄρφανὸ
στὴν ξενιτεῖάν τὴν ἄπορην!
Καὶ δῶσε νὰ φιλήσω
τ' ἀγόρι μου ξανά,
πρὶν ἢ γιὰ πάντα κλεισῶ
τὰ μάτια μου τ' ἀχνά!».

Καὶ νὰ ποὺ τὰ θλιβερὰ προαἰσθημά-
τα βγαίνουν ἀληθινὰ: «Κάποιος στὴν θύ-
ρα τῆς χτυπᾷ!» Ἡ ἄραγε εὐχάριστος εἰδή-
σεις γιὰ τὸν γιὸ τῆς θὰ πληροφορηθῆ;
Ἡ μήπως;... Καὶ ἡ πραγματικότης—ἡ
σκληρὴ καὶ ὀμῆ πραγματικότης—ἦταν ὅτι
«χωρὶς Βαγγελίω καὶ παπᾶ τ' ἀγόρι τῆς τὸ
θάψανε!» Καὶ ἡ ἄμοιρη μάννα δὲν ἀντέ-
χει στὸ βαρὺ καὶ θλιβερὸ αὐτὸ μήνυμα:

«Δὲν πρόφθασε νὰ πάρῃ
τὴν εἶδῃσ' ἡ πικρὴ,
σωριάσθ' ἀχνὸ κουφάρι
κι' ἀπόμεινε νεκρὴ!»

Νοσταλγεῖ στὰ ξένα τὸ χωριὸ του, τὴν
«ἄμορφη Βιζῶ», τὸ σπίτι του, «ἕνα σπι-
τάκι, μὴ χυλοσπιτιά» καὶ βαθεῖος του πό-
θος εἶναι νὰ συναντηθῆ μίαν ἡμέρα μὲ τοὺς
ἀγαπημένους του, μὲ τὴν μητέρα του. Τὸ
βλέπομε αὐτὸ στὸ ὠραιότερο καὶ συγκινη-
τικώτερο ἀπὸ τὰ ποιήματά του τῆς ξενι-
τείας, στὴν «νοσταλγία»⁽³⁵⁾.

«Θέλω νὰ διῶ τὴ μάννα μου, τ' ἄ-
δέρφια μ' νὰ φιλήσω
τὸν τάφο τοῦ πατέρα μου θέλω νὰ
προσκυνησῶ,

(29) Ἐνθ. ἀνωτ. σ. 55.

(30) Ἐνθ. ἀνωτ. σ. 148.

(31) Βλ. Πολ. Παπαχριστοδοῦλου: «Ἡ στοργὴ τοῦ Βιζυηνοῦ στὴ μάννα του», Ἑλλη-
νικὴ Δημιουργία, τ. 1949, σ. 558.

(32) Ἐνθ. ἀνωτ. σ. 117.

(33) Ἐνθ. ἀνωτ. σ. 66.

(34) Γ. Θ. Ζώρα: «Ἡ Βιζυηνὸς καὶ ἡ ξε-
νητεία», Ἑλλ. Δημιουργία, τ. 1949, σ. 600.

(35) Ἐνθ. ἀνωτ. σ. 116.

βαρέθηκα τὰ ξένα».

Δὲν τὸν συγκινοῦν τὰ πλούτη τῆς ξενητειᾶς, οὔτε τὰ θέληγτρά της. «Ὅλα αὐτὰ τὰ βαρέθηκα. Ἄλλη εἶναι ἡ σφοδρὴ καὶ ἀνίκητη ἐπιθυμία τοῦ ξενητεμένου:

«Θέλω τὸ δύστυχο κι' ἐγὼ στὸ σπίτι μας νὰ πάγω,
θέλω στῆς μάνας τὸ πλευρὸ λίγο
ψωμί νὰ φάγω».

Τὴν γλυκεῖα εἰκόνα τῆς μάνας τοῦ ἔχει πάντοτε μπροστὰ στὰ μάτια του καὶ γι' αὐτὴν μιλάει πάλι:

«Φύσα κοσμογυρίστρα, χαριτωμένη
μ' αὔρα.

Κι' ἂν δῆς μιὰ μάν' αὐτοῦ ποῦ πᾶς,
βαμμένη μέσ' στὰ μαῦρα
μὲ μάτια δακρυσμένα,
μ' ἕνα κρυφὸ σου φίλημα ψιθύρισε
στ' αὐτὴ της:

πηγαῖνω πιὰ νὰ τὴν ἰδῶ, τ' ἀγαπη-
τητὸ παιδί της».

Σχετικὰ μὲ τὴν μητέρα στὸ ἔργο τοῦ Βιζυηνοῦ γράφει ὁ Παλαμᾶς: «Ἡ περισσότερο ἀκόμα ἀξιαγάπητη Μούσα τοῦ Βιζυηνοῦ καὶ Ἰωσῆ καὶ ἡ Μούσα ποῦ περισσότερο κι' αὐτὴ τὸν ἀγαπᾶ, γυναικὴ πάντα, εἶναι ἡ Μητέρα. Τὸ αἰσθημα ποῦ θερμαίνει τὴν ποίησι καὶ τοὺς στίχους καὶ στὰ πεζὰ τοῦ σωστότερα ἡ μητέρα του»⁽³⁶⁾.

Ὁ Ἅγιος τῶν ἑλληνικῶν Γραμμάτων, ὅπως τὸν ὠνόμασαν, ὁ Ἄλ ἐ ξ ἀ ν δ ρ ο ς Πα πα δια μ ἀ ν τ η ς, δὲν εἶναι μόνον ὁ μεγάλος πεζογράφος. Εἶναι καὶ ποιητής. Στὸ ποιητικὸ του ἔργο, μὲ τὴν ποικιλία τῶν θεμάτων, εὐρίσκει θέσι, καὶ μάλιστα τιμητικὴ, ἡ μητέρα, καὶ συγκεκριμένα ἡ μητέρα του. Ἀνάμεσα στὰ λυρικά ποιήματά του εἶναι καὶ τὸ «πρὸς τὴν μητέρα μου».

Ὅπως μᾶς εἶναι γνωστὸ ὁ μεγάλος Σκιαθίτης ἔζησε μακριὰ ἀπὸ τοὺς ἀγαπητοὺς γονεῖς του—τὸν σεμνὸ λευίτη καὶ τὴν πρεσβυτέρα του—καὶ τὸ ἀγαπημένο του νησί. Σ' ἕνα του γράμμα σταλμένο ἀπὸ τὴν Ἀθήνα πρὸς τὸν πατέρα του, παπα-Ἀδαμάντιο, γράφει ἀπὸ πίσω τὸ παρακάτω ποίημα⁽³⁷⁾, «ἀπαύγασμα τῆς αἰσθηματικότητος καὶ τῆς νοσταλγίας του γιὰ τὸ σπίτι καὶ τὴν μητέρα του μέσα στὴ δύσκολιες ποῦ περνοῦσε, πρωτοβήματος ἀκό-

μη κι' ἄπειρος στὴν ἄξενη πολιτεία»⁽³⁸⁾.

Σὲ ποῖον ἄλλον, λοιπὸν, ἐκτὸς ἀπὸ τὴν μητέρα του, μπορεῖ ὁ βαθὺς νοσταλγὸς νὰ τῆν πόνο του; Γι' αὐτὸ ἀπευθύνεται στὴν μάνα του:

«Μάνα μου, ἐγὼμαι τ' ἄμοιρο, τὸ
σκοτεινὸ τρυγόνι,
ὅπου τὸ δέρνει ὁ ἄνεμος, βροχὴ
ποῦ τὸ πληγώνει
τὸ δόλιο! ὅπου κι' ἂν στραφῆ κι'
ἀπ' ὅπου κι' ἂν περάσῃ
δὲ βρίσκει πέτρα νὰ σταθῆ, κλω-
νάρι νὰ πλαγιαίσῃ».

Καὶ συνεχίζει μὲ ἄλλη παρομοίωσι παρμένη ἀπὸ τὴν τυραγνισμένη ζωὴ τῶν φτωχῶν νησιωτῶν:

«Ἐγὼ βαρκοῦλα μοναχὴ, βαρκοῦλ'
ἀποδαρμένη
μέσα σὲ πέλαγο ἀνοιχτό, σὲ θάλασσ'
ἀφρισμένη,
παλαῖθω μὲ τὰ κύματα, χωρὶς πα-
νί, τιμόνι
κι' ἄλλη δὲν ἔχω ἄγκουρα πλὴν τὴν
εὐχὴ σου μόνη».

Μόνον ἡ εὐχὴ τῆς μάνας του εἶναι τὸ λιμάνι ποῦ θὰ μπορέσῃ νὰ ρίξῃ ἄγκουρα τὸ πλοῖο τῆς ζωῆς του, καὶ νὰ βρῆ γαλήνη καὶ ἀνάπαυσι ἀπὸ τοὺς μόχθους καὶ τοὺς κόπους. Ἡ εὐχὴ αὐτὴ τῆς μάνας του, ποῦ μέσα της κλείνει τόσα ὄνειρα καὶ πόθους καὶ πέλαγος ἀγάπης, εἶναι δύναμις καὶ στήριγμα γιὰ τὸν ποιητὴ.

Μόνον ἡ ἀγκαλιὰ τῆς μάνας του εἶναι, γιὰ τὸν μεγάλο μὲς διηγηματογράφου, τὸ γαληνεμένο καὶ ἡσυχὸ ἀκρογιάλι ποῦ θὰ δώσῃ χαρὰ στὰ βάσανά του:

«Στὴν ἀγκαλιὰ σου τὴν γλυκεῖα,
μανοῦλα μου, ν' ἀράξω
μὲς τὸ βαθὺ τὸ πέλαγο αὐτὸ πρι-
χοῦ βουλιάξω».

Ἔτσι ὁ «νοσταλγικὸς τραγουδιστής», ὁ σεμνὸς Παπαδιαμάντης τραγούδησε τὴν ἀγάπη του γιὰ τὴν «ἀπλὴ, γνωστικὴ καὶ γεμάτη, τρυφερότητα γιὰ τὰ παιδιά της» μάνα του. Τὴν στοργὴ του γιὰ τὴν ἐνάρετη πρεσβυτέρα τῆς Σκιαθοῦ!

Δὲν κλείνει, φυσικὰ, μὲ τοὺς ἑννέα παραπάνω πνευματικοὺς ἐργάτας ὁ κύκλος τῶν νεοελλήνων ποιητῶν, ποῦ μᾶς χάρισαν τοὺς γεμάτους παλμὸ καὶ δυνατὴ ἀγάπη στίχους τους γιὰ τὴν Μητέρα.

Σὲ ἑπόμενον ἄρθρο θὰ ἔρθωμὲς ἐπαφὴ καὶ μὲ ἄλλους ἐλεγκτοὺς τοῦ πνεύματος, ποῦ ἡ ἴδια, ἡ μεγάλῃ καὶ ἀγέραστῃ Μορφῇ τοὺς ἐνέπνευσε.

(Συνεχίζεται)

ΕΥΑΝΘΙΑ Δ. ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΟΥ

(36) Κ. Παλαμᾶ: «Βιζυηνὸς καὶ Κρυστάλλης», Διαλέξεις περὶ Ἑλλήνων ποιητῶν, Φιλολ. Συλλόγου «Παρνασσός», τ. β', σ. 366.

(37) Πρωτοδημοσιεύθη τὸ 1934 ὑπὸ τοῦ Octave Merlier (Α. Παπαδιαμάντη: Γράμματα, σ. 30-31). Ἐπίσης Ν. Ἐστία, Χριστοῦγεννα 1941, σ. 119-120.

(38) Γ. Βαλέτα: Σημειώσεις στὰ ποιήματα τοῦ Παπαδιαμάντη, Ν. Ἐστία, Χριστοῦγεννα 1941, σ. 134.

ΑΠΟΨΕΙΣ

ΟΙ ΧΡΙΣΤΙΑΝΟΙ ΚΛΑΣΙΚΟΙ

Τὸ «Δελτίον τῆς Χριστιανικῆς Ἐνώσεως Ἐκπαιδευτικῶν Λειτουργῶν» ἀνακινεῖ ἓνα ζήτημα τὸ ὁποῖον εἶναι ἄξιον ὅλως ἰδιαίτερον ἐνδιαφέροντος. Διατυπῶναι τὴν πρότασιν ν' ἀρχίσουν νὰ μελετῶνται εἰς τὰ σχολεῖα μας οἱ χριστιανοὶ κλασικοί, οἱ Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας, οἱ βυζαντινοὶ συγγραφεῖς. Τὸ σχετικὸν ἄρθρον τῆς συντάξεως τοῦ «Δελτίου» ἐρευνᾷ τὸ θέμα ἀπὸ πάσης πλευρᾶς, περιεκτικώτατον ὅπως εἶναι παρὰ τὴν συντομίαν του. Καὶ δὲν ἠμποροῦμεν νὰ φαντασθῶμεν πῶς θὰ τὸ διαβάσῃ κανεὶς χωρὶς νὰ συμφωνήσῃ καὶ χωρὶς νὰ ἐκφράσῃ τὴν ἀπορίαν, διατὶ λοιπόν, ὑπερὸ τὸν αἰῶνα τώρα, ἀγνοεῖ τὸν θησαυρὸν τῶν Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας μας ἢ ἑλληνικὴ ἐκπαίδευσις. Εἶναι, πράγματι, ὄχι μόνον ἐξ ἀπόψεως χριστιανικῆς, ἀλλὰ καὶ ἑλληνικῆς καὶ οὐμάνιστικῆς ἀπόψεως τόσον μεγάλη ἢ σπουδαιότης τῶν Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας, τῶν βυζαντινῶν κλασικῶν, ὥστε ἀπορίας ἄξιον εἶναι, πῶς ἐφανταζόμεθα ἔως τώρα, ὅτι θὰ ἔλθουν τὰ παιδιὰ μας εἰς ἐπαφὴν μὲ τοὺς κλασικοὺς τοὺς πρὸ Χριστοῦ, ἀγνοοῦντα τὴν γέφυραν ἢ ὁποῖα εἶναι οἱ χριστιανοὶ κλασικοί.

Ἄλλὰ, φυσικά, διότι μὲ αὐτὸν τὸν τρόπον ἠθελήσαμεν νὰ σπουδάσωμεν τοὺς ἀρχαίους κλασικοὺς, χωρὶς δηληδὴ τὴν οργανικὴν ἐνότητά ἢ ὁποῖα μόνον διὰ τῆς γοφύρας τῶν χριστιανῶν συγγραφέων ἐξασφαλίζεται, δι' αὐτὸ οὔτε κἀν τοὺς ἀρχαίους σπουδάξομεν. Ἀπλούστατα, τυραννοῦμεν τὰ παιδιὰ μας καὶ τοὺς παίρνομεν ἓνα ἱκανὸν τμῆμα τῶν καλύτερων ἐτῶν τῆς ζωῆς των χωρὶς νὰ μάθουν τίποτε ἄλλο παρὰ εἰς πόσας περιπτώσεις ἀπαντᾷ τὸ «γάρ», (ὅταν ἐννοεῖται τὸ μαθαίνουν καὶ αὐτὸ) μὲ ἀποτελέσμα ὅλων αὐτῶν, οἱ ἀπόφοιτοι τῶν γυμνασίων μας νὰ ἀισθάνονται, ὄχι ψυχικὸν δεσμόν ἀλλ' αὐτό-

χρημα ἀπέχθειαν πρὸς τοὺς ἀρχαίους συγγραφεῖς.

Καὶ εἰς τὴν ἀρχὴν μὲν, εἰς τὸν περασμένον αἰῶνα, ὑπῆρχεν ἴσως ἡ δικαιολογία ὅτι παρεσύρθημεν (κακὰ καὶ ψυχρὰ καὶ αὐτὸ διότι δὲν ἔπρεπε νὰ παρασυρθῶμεν) ἀπὸ τὸ ὅτι ἄλλοι λαοί, οἱ ὁποῖοι εἰς τέλος - τέλος δὲν εἶχαν καὶ τὸν ξεχωριστὸν σύνδεσμον τὸν ὁποῖον ἔχομεν ἡμεῖς οἱ Ἕλληνες μὲ τοὺς Πατέρας τῆς Ἐκκλησίας, ἠγγόνουν ὄντως τὸν βυζαντινὸν πολιτισμόν. Τώρα ὅμως ὅπου «ἐκ δυσμῶν καὶ βορρᾶ καὶ θαλάσσης καὶ ἑφας» ὅλοι ἔρχονται προσκυνηταὶ τοῦ βυζαντινοῦ πολιτισμοῦ καὶ τῶν βυζαντινῶν γραμμάτων, τώρα νὰ μένωμεν ἡμεῖς, μόνοι οὐραγοὶ τῆς ἀγνήσεως, ἀγνοοῦντες εἰς τὰ σχολικὰ προγράμματά μας τοὺς χριστιανοὺς κλασικοὺς, αὐτὸ πλέον εἶναι ἐντροπή! Ἐὰν ὑποθέσωμεν ὅτι οἱ βυζαντινοὶ συγγραφεῖς ἦσαν Γερμανοὶ ἢ Γάλλοι ἢ Ἄγγλοι ἢ Ἀμερικανοὶ ἢ Ἑλβετοί... ἠμποροῦν οἱ Ἕλληνες ἀρνηταὶ νὰ εἶναι βέβαιοι ὅτι οἱ συγγραφεῖς αὐτοὶ δὲν θὰ ἔλειπαν ἀπὸ κανένα ἐκπαιδευτικὸν πρόγραμμα τοῦ ἔθνους πού θὰ τοὺς διεξεδίκει ὡς ἰδικούς του καὶ τὰ παιδιὰ θὰ τοὺς ἐμάθαιναν κυριολεκτικῶς ἀπ' ἔξω.

ΔΙΑ ΤΑ ΚΑΤΗΧΗΤΙΚΑ

Εἰς τὸ προηγούμενον φύλλον εἶχομεν γράψαι περὶ τῆς ἐπιθέσεως ἐναντίον τῶν κατηχητικῶν σχολειῶν, ἢ ὁποῖα παντοίως τρόπως ἐκδηλοῦται ἀπὸ διαφορῶν ἐκπαιδευτικῶν, ἐπικαλουμένων κορεσμόν τῆς θρησκευτικῆς διδασκαλίας καὶ ἄλλα παρόμοια, ἔνεκα τῶν ὁποίων δὲν ὑπάρχει, τάχα, ἀνάγκη τοῦ κατηχητικοῦ. Εἴμεθα ὑποχρεωμένοι, καὶ μὲ πολλὴν χαρὰν ἐκπληροῦμεν τὴν ὑποχρέωσίν μας αὐτήν, νὰ ἀναφέρωμεν τώρα ὅτι, ἐν τῷ μεταξῦ, ἔχει ἐκδοθῆ μία ἐμπνευσμένη πρᾶγματι ἐγκύκλιος τοῦ Ὑπουργείου τῆς Παιδείας πρὸς τοὺς ἐκπαιδευτικοὺς λειτουργοὺς ἢ ὁποῖα

ἐξαίρει τὴν σπουδαιότητα τῶν κατηχητικῶν σχολείων.

«Υπέροτατον καθῆκον» λέγει ἡ ἐγκύκλιος, «πάντων ὑμῶν τῶν ταχθέντων διὰ τὴν πνευματικὴν ἀνάπτυξιν καὶ Ἑθνικὴν διαπαιδαγώγησιν τῶν Ἑλληνοπαίδων ἀποτελεῖ ἡ παντὶ τρῶφι ἀμέριστος ἐνίσχυσις τοῦ σκοποῦ τοῦ Κατηχητικοῦ σχολείου... Ἰδιαιτέρως δέον νὰ ἐπιστηθῇ ἡ προσοχὴ τῶν Διευθυντῶν τῶν Σχολείων, ἵνα ἀπ' ἐνὸς μὲν ἐξαρθῇ ἀρκούντως εἰς τοὺς μαθητὰς ἡ ἀποστολὴ τοῦ Κατηχητικοῦ σχολείου καὶ ἡ ἐκ τῆς εἰς αὐτὸ φοιτήσεως συναποκομιζομένη ὠφέλεια καὶ παροτρυνθῇ τὸ ἐνδιαφέρον των διὰ τὴν παρακολούθησιν τῶν μαθημάτων τούτου, ἀπ' ἑτέρου δὲ διαρρυθμισθῇ ἐντὸς τοῦ πλαισίου τῶν παρεχομένων δυνατοτήτων τὸ πρόγραμμα τῶν μαθημάτων κατὰ τὸν τρόπον παρέχοντα χρονικὴν εὐχέρειαν εἰς τοὺς μαθητὰς διὰ τὴν φοίτησιν των εἰς τὰ Κατηχητικὰ σχολεῖα.»

Δὲν ἔχομεν βέβαια νὰ προσθέσωμεν ἄλλο, παρὰ νὰ συγχαρῶμεν τὸ Ὑπουργεῖον διὰ τὴν τοιαύτην φωτεινὴν τοποθέτησιν ἑνὸς θέματος ποῦ σχετίζεται κατὰ τρόπον κρίσιμον μὲ τὸ μέλλον τοῦ ἑλληνοχριστιανικοῦ μας πολιτισμοῦ καὶ τὴν εἰς τὴν ψυχὴν τῆς νεολαίας ἐπιβίωσιν του, παρὰ τὰς τόσας καὶ τόσας ἀντιθέτους τάσεις αἱ ὁποῖαι ἐκδηλώνονται εἰς τὴν ψυχὴν τῶν παιδιῶν μας.

ΕΥΧΑΡΙΣΤΟΥΝ

Μὲ πολλὴν εὐχαρίστησιν θὰ ἀνταποκριθῶμεν πρὸς τὴν παράκλησιν, ἡ ὁποία μᾶς διεβίβασθη ἀπὸ τὴν Κεφαλληνίαν, διὰ νὰ ἐκφράσωμεν τὰς ἀλείρους εὐχαριστίας τῆς κοινοτικῆς ἐπιτροπῆς διανομῶν τῆς κοινότητος Ματζαβινάτων πρὸς τὸν σύνδεσμον ὑφαντοῦντων βιομηχάνων Ἑλλάδος Σ.Υ.Β.Ε., «διὰ τὴν ὑπ' αὐτοῦ κομισθεῖσαν καὶ αὐτοπροσώπως διανεμηθεῖσαν ποσότητα ἱματισμοῦ καινουργοῦς καὶ ἀρράφου εἰς τοὺς κατοίκους τῆς κοινότητος καὶ τὴν ἐκδηλωθεῖσαν πρὸς τοὺς πληγέντας ἐκ τῶν σεισμῶν συμπάθειαν».

Ἡ κοινοτικὴ ἐπιτροπὴ, ὑπογράφουσα τὸ σχετικὸν «ψήφισμα εὐγνωμοσύνης», τὸ τελειώνει μὲ τὴν φράσιν ὅτι τὴν τοιαύτην εὐεργεσίαν «οὐδέποτε θὰ λησμοήσωμεν». Καὶ πράγματι δὲν πρέπει αὐτὰ ποτὲ νὰ λησμονηθοῦν. Ἐχομεν τόσα παραδείγματα μαύρης ἀδιαφορίας, ὥστε, ὅπου

ἐμφανίζεται μία τοιαύτη προᾶξις ἀγάπης ἐμπράκτου καὶ ἀλληλεγγύης, πρέπει καὶ νὰ ἀναγνωρίζεται καὶ νὰ μένη εἰς τὴν μνήμην ὄλων.

ΜΕΓΑΛΕΙΩΔΕΣ ΔΡΑΜΑ

Δὲν ἠμποροῦμεν βεβαίως νὰ ἐγγυηθῶμεν περὶ τῆς ἀπολύτου ἀκριβείας τῆς εἰδήσεως κατὰ τὴν ὁποῖαν ὁ γνωστός ἐκεῖνος τύραννος, ὁ Μτέρια, ἀπέθανεν ἐν μετανοίᾳ καὶ ἐπιστροφῇ εἰς τὴν χριστιανικὴν πίστιν, κατηχηθεὶς εἰς τὴν ἐπιστροφὴν αὐτὴν ἀπὸ συγκρατούμενόν του ἱερέα, ὁ ὁποῖος κατώρθωσε νὰ τὸν βλέπῃ κατὰ τὰς τελευταίας ἡμέρας του. Ἀλλὰ καὶ ἂν ἠθέλωμεν νὰ ἀμφισβητήσωμεν τὰς ἀπὸ χριστιανικῆς πλευρᾶς ἐπισήμως παρεχομένας πληροφορίας, αὐτοὶ ἐνισχύονται ἀπὸ τὰς κατηγορίας ποῦ ἐξετοξεύθησαν ἀπὸ σβιετικῆς πλευρᾶς ἐναντίον τοῦ πρώην πανισχύρου ὑπουργοῦ τῆς ἀσφαλείας, ὅτι ἐτελείωσε τὰς ἡμέρας του διαβάζοντας τὴν Καινὴν Διαθήκην ἡ ὁποία τοῦ ἦτο εἰς τὴν παιδικὴν ἡλικίαν του γνωστὴ. Κάτι, λοιπόν, θὰ εἶναι ἀλήθεια ἀπὸ ὅλα αὐτά. Ὅποτε ἠμπορεῖ κανεὶς νὰ ἀναλογισθῇ τί μεγαλειῶδες δρᾶμα ἐπαίχθη εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ Μτέρια! Δὲν ἠμπορεῖ κανεὶς νὰ μὴν ἐνθυμηθῇ τὸν ἐπὶ τοῦ Γολγοθᾶ ληστὴν μὲ τὸ «μνήσθητί μου», ἂν μάλιστα σκεφθῇ ὅτι τώρα ἐπρόκειτο περὶ ἀνθρώπου, ἐν συγκρίσει πρὸς τὸν ὁποῖον ἴσως ὅλοι οἱ λησταὶ εἰς τὴν ἱστορίαν εἶναι πρόβατα!

Καὶ τὴν μεταβολὴν αὐτὴν, τὸ νὰ ἔχη αὐτὸς ὁ ἀνθρώπος ἕνα τέλος πνευματικόν, τέλος μετανοίας καὶ συμπιλιώσεως μὲ τὸν Θεόν, τὸ ὁποῖον θὰ ἤρχετο κάθε ἕνας ἐκ τῶν «δοκούντων ἐστάναι», αὐτὸ τὸ μεγαλεῖον ποῖος ἄλλος ἀπὸ τὴν πίστιν ἠμπορεῖ νὰ τὸ κάμῃ πραγματικότητα; Ἀλλὰ καὶ τί ἄλλο ἀπὸ τὴν πίστιν ἠμπορεῖ νὰ ἀξιοποιήσῃ μίαν τοιαύτην στροφὴν; Οἶονδῆποτε ἄλλο σύστημα θὰ ἠδίαφόρει τελείως διὰ τὴν ἐπιστροφὴν ἑνὸς ἀνθρώπου ὁ ὁποῖος, ἀφοῦ ἑδαπάνησεν ὅλην του τὴν ζωὴν καὶ τὰς δυνάμεις καὶ τὴν ἀσυλλήπτου ἐκτάσεως ἐξουσίαν του κτυπώντας — καὶ πῶς! — τὸ σύστημα αὐτό, τοῦ ἀφιερῶνει τώρα, ὡς οἰκτρὸς καὶ ἐξου-

θηνημένος δεσμώτης τὰς τελευταίας, ἀνοφελεῖς πρακτικῶς, στιγμὰς τῆς ζωῆς του. Διὰ τὸν Χριστιανισμὸν ὅμως ἡ ἀνθρωπίνη ψυχὴ δὲν εἶναι μέσον πρὸς σκοπὸν, εἶναι ἀξία καθ' ἑαυτήν. Καὶ δὲν ἐρωτῶμεν εἰς τί θὰ μᾶς χρησιμεύσῃ ἡ σωτηρία της, ἀλλὰ ἐνδιαφερόμεθα μὲ ἀγάπην πῶς αὐτὴ ἡ ψυχὴ θὰ σωθῆ.

Τί ὄντως ἔγινεν εἰς τὴν ψυχὴν αὐτὴν τώρα... ποῖος θνητὸς ἤμπορεῖ νὰ τὸ ξεύρῃ; Σκεφθῆτε τὸ ὅμως καὶ ὡς ἄλλην ὑπόθεσιν, ἔστω, ἀκόμη! Ὁ Μπέρια νὰ ἀποθάνῃ ἐν μετανοίᾳ, δηλαδή, ὡς χριστιανός! Ἀπὸ τὰ μεγαλύτερα καὶ ὠραιότερα παράδοξα τῆς ἀνθρωπίνης ἱστορίας!

“ΑΣΤΥΝΟΜΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ”

Μὲ ἰδιαιτέραν εὐχαρίστησιν παρουσιάζομεν, εἰσελθὼν πλέον εἰς τὸ δευτέρον ἔτος τῆς ἐκδόσεώς του, ἓνα εἰδικὸν μὲν ἀλλὰ γενικωτέρας προσοχῆς ἀξίον περιοδικόν, τὰ «Ἀστυνομικὰ χρονικά». Πρόκειται περὶ προσπαθείας ἀπὸ πάσης ἀπόψεως ἀξιολόγου. Προορίζεται βεβαίως διὰ τὸ ἀστυνομικὸν σῶμα καὶ τοὺς ἀστυνομικοὺς ὑπαλλήλους, ἀλλὰ δὲν ἀποτελεῖ ὑπερβολὴν, ἐὰν εἴπωμεν, ὅτι τὰ τεύχη τοῦ πρώτου ἔτους τοῦ ἐν λόγῳ περιοδικοῦ ἀποτελοῦν ἀληθῆς θησαυρίσματα ἐγκυκλοπαιδικῶν γνώσεων, αἱ ὁποῖαι, διὰ κάθε πολίτην καὶ διὰ τὸν πλέον μορφωμένον ἀλλὰ καὶ διὰ τὸν μόλις ἀρχόμενον τῆς ἐπιμελείας τῆς μορφώσεώς του εἶναι πολύτιμοι.

Ἰδιαιτέραν ἐντύπωσιν προξενεῖ ἡ ποιικιλία τῆς ὕλης. Ὁ ἀναγνώστης κατατοπίζεται ἐπὶ διαφόρων θεμάτων καὶ τῶν εἰδικῶς ἀστυνομικῶν, ὅπως εἶναι φυσικόν, ἀλλὰ καὶ γενικωτέρων, ὅπως εἶναι φέρ' εἰπεῖν, τὸ κοινωνικὸν ζήτημα, τὸ ὁποῖον ἐξετάζεται μὲ ἐξάρσεως ἀξίαν διαύγειαν περὶ τὴν σύλληψιν, πληρότητα περὶ τὴν ἔκθεσιν καὶ σαφήνειαν περὶ τὴν διατύπωσιν. Ζητήματα ἐπίσης ἐγκληματολογικὰ ἐξετάζονται λεπτομερῶς· δὲν λείπει καὶ ἡ στοιχειώδης κατατοπίσις εἰς θέματα νομικά. Τὸ δίκαιον τῶν ἀνηλίκων ἀξιοῦται — καὶ εἰκότως — ἰδιαζούσης προσοχῆς.

Ἀναπτύσσονται ἀκόμη θέματα ἀνακριτικῆς. Ὅλα αὐτὰ συμπληρούμενα ἀπὸ ποικίλην καλοδουλεμένην ὕλην μέχρι καὶ τοῦ ἀστυνομικοῦ μυθιστορήματος, τὸ ὁποῖον καὶ αὐτὸ ἐκπροσωπεῖται εἰς τὸν ἕπ' ὄψιν μας τόμον. Ἰδιαιτέτως ἐνδιαφέρουσα εἶναι ἡ ἔρευνα ἐπὶ τοῦ θέματος τῆς προστασίας τῶν ἡθῶν, ἡ ὁποία γίνεται καὶ μὲ ὀρθὴν ἀνωτέραν ἀντίληψιν ἀλλὰ καὶ μὲ πραγματικὴν κατανόησιν τῶν θεμάτων καὶ μὲ φωτισμένον ἀνθρωπισμόν.

Ἀξίζει πᾶς ἔπαινος εἰς τοὺς ἐπωμισθέντας τὸ βάρος τῆς ἐκδόσεως τοῦ περιοδικοῦ τούτου, εἰς τὸ ὁποῖον εὐχόμεθα νὰ συνεχίσῃ τὴν ἔκδοσίν του εἰς μακρὰν σειρὰν ἔτων καὶ μὲ ὀλονέν περισσότερον αἰσθητὴν τὴν τὸσον ἀξιεπαινον δημιουργικὴν του ἐργασίαν.

ΣΤΡΟΦΗΣ ΔΕΙΓΜΑΤΑ

Ὁ παρακολουθῶν τὸν ξένον τύπον δὲν ἤμπορεῖ νὰ μὴ προσέξῃ τὸ γεγονός ὅτι ὀλονέν καὶ περισσότερον αἱ στήλαι τῶν παγκοσμίου κύρους ἐφημερίδων ἀπασχολοῦνται μὲ τὰς δηλώσεις τὰς ὁποίας ὁ ἀρχηγὸς τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας, ὁ Πάπας Πῖος ὁ ΙΒ', προβαίνει εἰς διαφόρους εὐκαιρίας ἐπὶ τούτου ἢ ἐκείνου τοῦ φλέγοντος κοινωνικοῦ ἢ ἀνθρωπιστικοῦ ζητήματος. Ὅχι μόνον τὸ κείμενον τῶν δηλώσεων δημοσιεύεται πάντοτε ὀλόκληρον, ὄχι μόνον τὰ σχόλια εἶναι πάντοτε μεστὰ σεβασμοῦ καὶ ἀναγνωρίσεως, ἀλλὰ καὶ ἡ ὅλη προβολὴ καὶ ἡ ἐξωτερικὴ ἀκόμη, ἡ καθαρῶς τυπογραφικὴ ἐμφάνισις τῶν σχετικῶν δημοσιευμάτων, μαρτυρεῖ τὸ πρωτεῖον ἐνδιαφέρον τὸ ὁποῖον ὁ παγκόσμιος τύπος ἀποδίδει εἰς τὰς δηλώσεις αὐτάς.

Δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία ὅτι εἰς τοῦτο συντελεῖ πολὺ ἡ τεραστία πράγματι προσωπικότης τοῦ σημερινοῦ Ἀρχηγοῦ τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας. Προσφάτως ἀκόμη, περιοδικὰ αὐτὸ τοῦτο παγκοσμίου ἐπιβολῆς (θὰ περιορισθῶμεν εἰς τὸ νὰ ἀναφέρωμεν μόνον τὸ Ἀμερικανικὸν «Time» καὶ τὴν Ἑλβετικὴν «Weltwoche»), ἀφιέρωσαν σελίδας ὀλοκλήρους διὰ νὰ παρουσιάσουν καὶ νὰ ἐξάρουν τὴν προσωπικότητα αὐτὴν, γεγονός, ἡ σπουδαιότης τοῦ

ὁποίου πρέπει νὰ κριθῆ ἔν ὄψει τοῦ ὅτι τὰ ἐν λόγῳ περιοδικὰ ἢ εἶναι ἔξω τοῦ Χριστιανισμοῦ ἢ ἀνήκουν εἰς τὸν προτεσταντικὸν κόσμον, πάντως δὲν πρόκειται περὶ καθολικῶν ἢ φίλων πρὸς τὸν καθολικισμόν, δημοσιογραφικῶν ὀργάνων. Εἰς τὰς ἀνταποκρίσεις αὐτὰς περὶ τοῦ Πάπα Πίου τοῦ ΙΒ' παρουσιάζεται ὁ ἐπιστήμων, ὁ πράγματι σοφός, τοῦ ὁποίου αἱ ἐπιστημονικαὶ πραγματεῖαι καὶ σήμερον συγκινοῦν τὸν εἰδικὸν ἐπιστημονικὸν κόσμον. Ἐπαινεῖται κατόπιν ὁ μαχητής, ὁ ὁποῖος ἠγωνίσθη ἐναντίον τοῦ ὀλοκληρωτικοῦ καθεστῶτος τῶν Χίτλερ καὶ Μουσσολίνι, ὅταν ὄλοι οἱ ἄλλοι οἱ σήμερον ἐπιδεικνύοντες τὸν ἀντιφασισμόν των, ἰδίως εἰς τὰς ἀγγλοσαξωνικὰς χώρας, ἦσαν γεμάτοι μὲ προτάσεις κατευνασμοῦ καὶ συνδιαλλαγῆς πρὸς τὸν φασισμόν, ἐξαίρεται ἀκόμη ὁ σημερινὸς ἀγὼν ἐναντίον τοῦ στρατευομένου ὕλισμοῦ. Περιγράφεται κατόπιν ἡ πολυμέρεια, ἡ ἐργατικότης τοῦ ἀκμαίου γέροντος, ἡ ἰκανότης του νὰ ἀντιμετωπίσῃ κυριολεκτικῶς τὸ πᾶν. Καὶ συγχρόνως ἡ ἀσκητικότης του, ἡ ὁποία ἐνθυμίζει ἕνα ἀπλοῦστατον καλόγηρον τοῦ παλαιοῦ καιροῦ.

Ἄλλ' ἐκτὸς ἀπὸ τὴν ἐπιβολὴν τὴν ἐκ τοιαύτης προσωπικότητος καὶ ἄλλων, ὅπως π.χ. τοῦ καρδινάλιου Spellman ἢ τοῦ Ἐπισκόπου Sheen, ἀσκουμένην, τὸ φαινόμενον αὐτὸ προκαλεῖ βεβαίως καὶ ἡ γενικὴ στροφὴ πρὸς τὰς πνευματικὰς ἀξίας ἢ ὁποία ἐπιβάλλει καὶ εἰς τὸν παγκόσμιον τύπον νὰ λάβῃ ἐπὶ τέλους ὑπ' ὄψιν του τὴν νέαν πνευματικὴν ὄθησιν εἰς τὰς ἡμέρας μας, ἔστω καὶ διὰ λόγους ἀπλῶς δημοσιογραφικῆς ἐνημερότητος.

Τὶ τὰ θέλετε, ἢ ἐξέλιξις τῶν ἰδεῶν δὲν βαδίζει ὅπως εἶχιν προβλέπει διάφορα «φωτισμένα» πνεύματα καὶ τοιαῦτα ἄρθρα, ὅπως αὐτὰ ποὺ διαβάζομεν κάθε τὸσον περὶ τῆς προόδου τῆς χριστιανικῆς κινήσεως εἰς τὸν κόσμον δὲν τὰ ἐπεριμένε κανεὶς πρό τινων δεκάδων ἐτῶν!

Καὶ εἰς τὸν τόπον μας τί γίνεται λοιπόν; Βλέπομεν τέτοια πράγματα εἰς τὰς ἐφημερίδας μας; Ἄλλ' ἄς ἀφήσωμεν τὰς διαπιστώσεις καὶ τὰς συγκρίσεις. Καὶ ἄς

εὐχηθῶμεν καὶ ὁ ἑλληνικὸς τύπος, ὁ ὁποῖος ἄλλως τε δὲν εἶναι καὶ αὐτὸς ἐντελῶς ξένος πρὸς τὴν στροφὴν αὐτήν, νὰ στρέψῃ περισσότερο τὸ ἐνδιαφέρον του πρὸς τὰς πνευματικὰς ἀξίας, ἀλλὰ καὶ οἱ πνευματικοὶ ταγοὶ τῆς ἑλληνικῆς Ὀρθοδοξίας νὰ ἐκπροσωποῦν τὰς ἀξίας τῆς πίστεώς μας μὲ κῆρος ἀντίστοιχον πρὸς τὴν λαμπρότητα τῆς Ὀρθοδοξοῦ παραδόσεως ποὺ μᾶς ἔχει κληροδοτηθῆ καὶ τὴν ὑπέροχον εἰς τοὺς κόλπους τοῦ λαοῦ πνευματικὴν ἀναδημιουργίαν. Νὰ ἐμφανίζον πνευματικὸν μεγαλεῖον ἐμπνέον καὶ θερμαίνον τοὺς ψυχροὺς καὶ ἐξαναγκάζον καὶ τοὺς ἀντιπάλους ἀκόμη εἰς ἀναγνώρισιν τοῦ μεγαλείου τῶν πνευματικῶν ἀξιῶν, τὰς ὁποίας ἐκπροσωπεῖ ἡ πίστις μας.

ΕΝΑ ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΑ

Εἶχομεν γράψῃ εἰς προηγούμενον τεῦχος περὶ τοῦ ἔργου τῶν «Εὐαγγελικῶν Ἀκαδημιῶν» εἰς τὴν Γερμανίαν. Ἐπιθυμοῦμεν τώρα νὰ πληροφορήσωμεν τοὺς ἀναγνώστας μας περὶ ἐνὸς διαγωνίσματος τὸ ὁποῖον ἔχουν προκηρῦξει αἱ Ἀκαδημίαι αὐταί, ὅχι βεβαίως διότι ὑπολογίζομεν μὲ τὸ ἐνδεχόμενον (μολονότι καὶ αὐτὸ δὲν ἀποκλείεται τελείως) νὰ μετάσχη κανεὶς ἐκ τῶν ἀναγνωστῶν μας τοῦ διαγωνίσματος, ἀλλὰ διὰ νὰ ἴδῃ καὶ τὸ ἑλληνικὸν κοινὸν πῶς, μὲ τί βαθύτητα καὶ σύστημα, γίνονται τοιαῦτα ἐργασία. Τὸ διαγώνισμα εἶναι τὸ τρίτον κατὰ σειρὰν ποὺ προκηρῦσσεται καὶ προσφέρει διάφορα θέματα πρὸς διαπραγματέυσιν ἐξ ἐπόψεως χριστιανικῆς κοσμοθεωρίας. Δι' ἕκαστον ἐκ τούτων τὸ βραβεῖον εἶναι 1000 μάρκα. Τὸ πρῶτον θέμα εἶναι « ἡ οἰκογένεια τοῦ ἐργάτου », αἰτίαι ἕνεκα τῶν ὁποίων ἡ θέσις τῆς οἰκογενείας τοῦ ἐργάτου, ὡς θεσμοῖ, εὐρίσκειται σήμερον εἰς χαλάρωσιν, καὶ μέτρα τὰ ὁποία πρέπει νὰ ληφθῶν διὰ νὰ συγκρατηθῆ ἡ οἰκογένεια εἰς τὴν θέσιν της. Ὑπάρχει ἐπεξήγησις, ὅτι ὁ πραγματευόμενος τὸ θέμα αὐτὸ ἠμπορεῖ νὰ λάβῃ ὑπ' ὄψιν του, εἴτε τὸν ἐργάτην τῆς βιομηχανίας, εἴτε τὸν ἀγρότην.

Δεύτερον θέμα εἶναι: « ὁ ἄνθρωπος καὶ τὸ ὑπ' αὐτοῦ ἐπιτυγχανόμενον ἔργον ». Ἄλλο θέμα: « Ἡ θέσις τοῦ Ἐργκελς εἰς

τὰς ἀπαρχὰς τῆς ἱστορίας τοῦ Μαρξισμού».

Αἱ ἐργασίαι πρέπει νὰ δοθοῦν μέχρι τῆς 15ης Δεκεμβρίου 1954 εἰς τὴν Γραμματεῖαν τοῦ τμήματος σπουδῶν τῆς Ἐυαγγελικῆς Ἀκαδημίας τοῦ Bad Boll καὶ ὑπάρχει δλόκληρος ἐπιτροπὴ ἀπὸ καθηγητὰς γερμανικῶν Πανεπιστημίων καὶ ἄλλους εἰδικούς, οἱ ὅποιοι θὰ κρίνουν ἐπὶ

τῶν ὑποβληθησομένων ἔργων. Ὁ τυχὸν ἐνδιαφερόμενος νὰ ἔχη λεπτομερεστέρως πληροφορίας ἠμπορεῖ νὰ ἀπευθυνθῆ εἰς τὴν διεύθυνσιν: Studiengemeinschaft der Evangelischen Akademien, Bad Boll über Göppingen Württemberg, Γερμανίαν. Περί τῶν ἀποτελεσμάτων τοῦ διαγωνίσματος, ἐλπίζομεν νὰ ἐνημερωσώμεν τοὺς ἀναγνώστας μας ἐν καιρῷ.

Z. N.

Ἡ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΚΑΙ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗ ΖΩΗ ΤΟΥ ΜΗΝΟΣ

ΠΟΛΛΗ ΚΙΝΗΣΗ ΚΑΤΑ ΤΟ 1953
ΚΑΙ ΛΙΓΗ ΖΩΗ

Ὁ χρόνος ποὺ πέρασε, παρουσίαζε πραγματικὰ ζωηρότερη πνευματικὴ καὶ καλλιτεχνικὴ κίνηση. Περισσότερες διαλέξεις καὶ ἑορταστικὲς κήνηση. Περισσότερες ἐπισημ. καλλιτεχνικὲς ἐκδόσεις ἄφρονότερα θεατρικὰ καὶ κ. νηματογραφικὰ ἔργα. Περισσότερες ἐπίσης καλλιτεχνικὲς ἐκθέσεις καὶ πλουσιώτερες καὶ ποικιλιώτερες μουσικὲς συναυλίαι.

Ζωηρὴ λοιπὸν πνευματικὴ καὶ καλλιτεχνικὴ κίνηση ἀλλὰ ὄχι ἐξ Ἰσου ζωηρὴ πνευματικὴ καὶ καλλιτεχνικὴ ζωὴ. Διότι ἄλλο κίνηση καὶ ἄλλο ζωὴ. Καὶ ἂν μορφεῖ κανεῖς νὰ διαπιστώσῃς μὲ χαρὰ ὠρισμένες ἀξιόλογες ἐκδηλώσεις, ποὺ δείχνουν εὐγενεῖς προσπάθειαι καὶ σποραδικὰ ἐπιτεύγματα πρόδοιο — ὅπως εἶναι ἡ ἔγερσις τῆς Συντονιστικῆς Ἐπιτροπῆς τῶν λογοτεχνικῶν καὶ καλλιτεχνικῶν σωματείων, ἡ ἔξω ἀπὸ τὰ στενά ἐπαγγελματικὰ πλαίσια ἀνάπτυξις τῶν ἐνεργειῶν τῆς Ἐταιρίας Ἑλληνικῶν Λογοτεχνῶν σὲ πλατιότερα πνευματικὰ θέματα, ἡ συμμετοχὴ τῶν πνευματικῶν σωματείων στὸν ἑορτασμὸ τῆς Ἀλώσεως, ἡ προσπάθεια τοῦ Ραδιοφωνικοῦ Σταθμοῦ νὰ φέρῃ τὸ Κοινὸν σὲ στενωπὴν ἐπαφῆς μὲ τὴν Ἑλληνικὴν Λογοτεχνίαν καὶ Τέχνην, ἡ ἐκδόσις τῆς «Βασικῆς Βιβλιοθήκης» ἀπὸ τὸν κ. Α. Αστό καὶ ἄλλων ἐκλεκτῶν βιβλίων πνευματικῶν περ ἐχομένου ἀπὸ τὴν «Ζωὴν», τὴν «Δαμασκὸν», τὸ Ἰνστιτούτον Ψυχικῆς Ὑγιεινῆς καὶ τὸν κ. Κ. Κακουλίδην, ἡ παράστασις τοῦ «Ἰππολύτου» ἀπὸ τὸ Ἐθνικὸν θέατρο, τὸ παρουσίασμα λιγοστῶν καλλιτεχνικῶν ἐκθέσεων μὲ ὄχι ἀρχαῖς καὶ καθαρὴ τέχνη (ὅπως τοῦ Παναγιώτη Μαθιοπούλου καὶ μερικῶν ἄλλων), ἡ ἐμφάνισις τῆς Ἐταιρίας Ἑλληνικῶν Χορῶν καὶ Τραγουδιῶν ἡ ἀνάδειξις νέων ταλέντων στὸν μουσικὸν τομέα — θὰ διαπιστώσῃς ὅμως συγχρόνως καὶ ἄλλες ἐκδηλώσεις, ποὺ δείχνουν ὅτι ἔνα μεγάλο μέρος τῆς πνευματικῆς καὶ καλλιτεχνικῆς μας ζωῆς — τὸ μεγαλύτερον ἴσως — ἦταν κ' ἐφέτος χωρὶς βαθύτερον οὐσιαστικὸν περιεχόμενον καὶ χωρὶς ἀνώτερας κατευθύνσεις καὶ ἐπιδιώξεις, ἐπομένως ἔξω ἀπὸ τὸ ἀληθινὸ νόημα καὶ τὴν ἀποστολὴν τῆς.

Ἐξακολουθεῖν δυστυχῶς ἀκόμα νὰ ὑπάρχουν πολλὰς περιπτώσεις, κατὰ τὶς ὁποῖαι ἡ τέχνη

τοῦ λόγου μπερδεύεται μὲ τὴν τεχνικὴν καὶ δηρρετεῖ δουρικὰ ἀντικαλλιτεχνικοῦ σκοποῦς. Ἡ καλλιτεχνία ἐπίσης νοθεύεται καὶ ἐξευτελιζέται συχνὰ ἀπὸ τὶς παρακρούσεις καὶ τὶς διαστροφὰς τῶν δῆθεν «μοντέρνων». Τὸ θέατρο ἐξακολουθεῖ νὰ ἀνεβάζῃ ἔργα ἐσχάτης παρακμῆς καὶ ὁ κινηματογράφος κατακυλιᾷ καὶ ξεπέφτει ὀλοένα καὶ περισσσότερον. Καὶ ὁ πνευματικὸς καὶ καλλιτεχνικὸς μας κόσμος ὑποφέρει, ὄχι σπάνια, ἀπὸ πάθη καὶ μίση, ποὺ θολώνουν τὴν σκέψιν του καὶ φθεῖρουν τὴν δημιουργικὴν του ἰκανότητά.

Πῶς εἶναι δυνατόν, μὲ τέτοια κατάστασις, ἡ πνευματικὴ καὶ καλλιτεχνικὴ μας ζωὴ ν' ἀναπτυχθῆ, νὰ ὑψωθῆ καὶ ν' ἀποδώσῃ γερούς, ὄχι τὲς καὶ ὄριμους καρπούς;

ΚΑΙ ΜΙΑ ΟΑΣΗ

Εὐτυχῶς ὅμως, ἐκτὸς ἀπὸ τὶς μεμονωμένες καὶ σποραδικὰς ἐκδηλώσεις ποὺ ἀναφέραμε, ὑπάρχει στὴν πνευματικὴν μας ζωὴν καὶ μιὰ ὄασις, ποὺ ὄχι μόνον ἀνακουφίζει καὶ παρηγορεῖ, ἀλλὰ καὶ ἀποτελεῖ συγχρόνως τὸ γόνιμον καὶ πλούσιον φυτώριον, ἀπὸ τὸ ὁποῖον θὰ ξεπεταχθοῦν οἱ σπόροι τῆς ἀνανεώσεως καὶ τῆς ἀναγεννήσεως. Τὸ φυτώριον αὐτὸ δὲν εἶναι στενὰ πνευματικὸν, μὲ τὴν περιορισμένην ἔννοιαν τοῦ καλλιτεχνικοῦ λόγου καὶ τῶν εἰκαστικῶν τεχνῶν. Εἶναι εὐρύτερον πνευματικὸν, μὲ τὸ πῶς πλατὺ καὶ τὸ πῶς βαθὺ νόημα τῆς λέξεως, καὶ δὲν ἀποβλέπει οὔτε μόνον στὴν λογοτεχνίαν οὔτε μόνον στὶς καλὰς τέχνας, ἀλλὰ στὸ πνεῦμα καὶ στὴν ψυχὴν τοῦ ἀνθρώπου. Ἡ μεγάλη προσπάθεια τοῦ εἶναι νὰ ἐξυγιάνῃ, νὰ ζωογονήσῃ καὶ νὰ ἐξυψώσῃ τὸν ἀνθρώπον, νὰ τοῦ ἐμφυσήσῃ τὴν καθαρὴν πνοὴν τῆς ἀνατάσεως, νὰ ριζῆ φῶς — τὸ φῶς τῶν ὑψηλῶν ἀρχῶν καὶ ἰθανικῶν — στὴν σκέψιν του καὶ δροσιὰ — τὴν δροσιὰ τῆς ἀγάπης καὶ τῆς πίστεως — στὴν καρδίαν του. Νὰ τὸν κἀνυ δηλαθῆ ἄληθινὰ πνευματικὸν ἀνθρώπον καὶ νὰ τὸν μάθῃ νὰ προσφέρεται μὲ ὄλες τὶς ἐσωτερικὰς του δυνάμεις στὴν ὑπηρεσίαν τοῦ πνευματικοῦ πολιτισμοῦ.

Ἀπ' αὐτὴν τὴν μεγάλην προσπάθειαν, ποὺ συνηχισθῆκε καὶ ἀναπύχθηκε τὸ περαινόμενον ἔτος μὲ σύστημα καὶ μὲ πίστη καὶ ἀπετέλεσε τὸ μεγαλύτερον πνευματικὸν ἔργον τῆς χρονιάς, θ' ἀναπλη-

δῆσῃ αὐτόματα ἕνας γνήσιος πνευματικὸς κόσμος καὶ θὰ δημιουργηθῇ μιὰ ἀληθινὴ πνευματικὴ ζωὴ. Μέσα σ' αὐτὴν θὰ καλλιεργηθοῦν καὶ τὰ Γράμματα καὶ οἱ Τέχνες, ἀλλὰ ὄχι πιά σὰν δύο μεμονωμένους μορφεὺς ζωῆς, παρά σαν φυσικὰ καὶ αὐθόρμητες ἐκδηλώσεις ἑνὸς ὠλοκληρωμένου καὶ σφιχτοδεμένου συνόλου, ἑνὸς πλήρους καὶ πραγματικοῦ πνευματικοῦ πολιτισμοῦ.

Στοὺς ἀναγνώστες τοῦ περιοδικοῦ αὐτοῦ θὰ ἦταν βέβαια περιττὸν νὰ διομάσουμε αὐτὴ τὴν προσπάθεια. Ἀλλὰ ὥρισμένα καθήκοντα εἶναι τόσο ἐπιτακτικὰ καὶ ἀπαράβατα, ὥστε νὰ μὴ μπορῇ κανεὶς νὰ ἐκφράσῃ τὴν ἐκτίμησίν του καὶ τὸν σεβασμὸν του σὲ μιὰν τέτοια προσπάθεια, σὲ μιὰν τέτοιαν ἰδέα, χωρὶς νὰ χαράξῃ δίπλα κι' ἕνα ὄνομα: « Ἑλληνικὸν Φῶς ».

ΤΟ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟ ΒΙΒΛΙΟ

Ὅλες οἱ ἐνδείξεις πείθουν ὅτι: Ἑλληνικὸ λογοτεχνικὸ βιβλίον παρουσιάζει τὸν τελευταῖο καιρὸ σημαντικὴ ἀύξηση τῆς κινήσεώς του. Στὴν πρόσφατη ἀγορὰ βιβλίου καὶ ἔργων τέχνης, πού ὀργανώθηκε στὴ Στέγη Γραμμάτων καὶ Τεχνῶν, τὸ βιβλίον ἀγορασοῦν καὶ ἰδιαίτερη προθυμία. Στὰ βιβλιοπωλεῖα ἐπίσης ἡ ζήτησις εἶναι ζωηρότερη. Καὶ ἡ πύκνωση τῶν διαφορῶν ἐκδόσεων, ἔτσι καὶ μὲ τὴν μορφή τῶν ἐβδομαδιαίων φυλλαδίων, πού ἐγένισαν τὰ περιπετρα, δείχνει πὺς ἀνταποκρίνεται σὲ μεγαλύτερο ἐνδιαφέρον τοῦ Κοινοῦ.

Τὸ πρῶγμα εἶναι βέβαια εὐόλιον καὶ εὐχάριστο, ἀλλὰ εἶναι συγχρόνως καὶ ἐπικίνδυνον. Ἄν ἡ κίνηση αὐτὴ ἀποτελέσῃ τὴν ἀφετηρία γιὰ μιὰ σοβαρὴ καὶ σταθερὴ ἀνοδὸ τῆς κυκλοφορίας τοῦ λογοτεχνικοῦ βιβλίου, μπορεῖ νὰ συντελέσῃ καὶ στὴν ἀνοδο, ἀκόμα καὶ στὴν ἀνίτηξη τῆς ὅλης λογοτεχνικῆς ζωῆς στὸν τόπο μας. Ἀλλὰ γιὰ νὰ τὸ ἐπιτύχῃ αὐτὸ, πρέπει τὸ λογοτεχνικὸ βιβλίον, πού θὰ προσφερῆ στὸ Κοινόν, νὰ ἱκανοποιήσῃ τὸ ἐνδιαφέρον του, ν' ἀνταποκριθῇ στὶς πνευματικὰς του ἀνάγκας, νὰ ὑπερηγήσῃ τὸν πνευματικὸν του πολιτισμὸν καὶ σ' αὐτὸ ἀκριβῶς τὸ σοδαρωτάτω καὶ ζωτικώτατῳ σημείῳ πρέπει νὰ θώσων ὅλη τὴν προσοχὴν τοῦσὸι λογοτέχνες βέβαια πρῶτα-πρῶτα, ἀλλὰ καὶ οἱ ἐκδότες ἐπίσης.

Τὸ παράδειγμα, πού παρουσίασε ἡ τελευταία ἐκδόσις τῶν « Ἀπάντων » τοῦ Ἀλεξάνδρου Παπαδιαμάντη, εἶναι χαρακτηριστικώτατο καὶ διδακτικώτατο. Γὰ φυλλαδία τοῦ ἔργου γίνονται πραγματικῶς ἀνάρπαστα καὶ ἐξανελοῦνται τὴν ἴδια σχεδὸν ἡμέρα τῆς ἐκδόσεώς τους. Καὶ ἡ ζήτησις ἀπ' ὅλα τὰ σημεῖα τῆς χώρας μεγαλώνει ὀλοένα. Ἀναγνωρίζουμε βέβαια ὅτι ἡ ἐκδηλώσις αὐτὴ ὀφείλεται κατὰ ἕνα μεγάλον μέρος στὴν ἐκτίμησιν καὶ τὸν σεβασμὸν τοῦ ἀνχγνωστικοῦ Κοινοῦ στὸ ἔργον τοῦ μεγάλου μας διηγηματογράφου, ἀλλὰ αὐτὴ ἀκριβῶς ἡ προτίμησις στὴν ἀληθινὴ καὶ οὐσιαστικὴν ἀξίαν τοῦ ἔργου δείχνει καθαρὰ στοὺς λογοτέχνες καὶ τοὺς ἐκδότες τὸν δρόμον πού πρέπει ν' ἀκολουθήσουν, γιὰ νὰ στερεώσουν καὶ

ν' αὐξήσουν ἀκόμη περισσότερο τὸ ζωογονημένον ἐνδιαφέρον τοῦ Κοινοῦ.

Ἄν δὲν ἀκολουθήσουν αὐτὸ τὸν δρόμον καὶ θελήσουν νὰ ἐκμεταλλευθοῦν τὴν στροφὴν τοῦ ἀναγνωστικοῦ Κοινοῦ μὲ ἔργα κατώτερα, ἀπ' αὐτὰ πού χαρακτηρίζονται « ἐμπορικὰ », ὄχι μόνο δὲν θὰ κρατήσουν καὶ δὲν θὰ ἀναπτύξουν τὴν προτίμησιν τοῦ Κοινοῦ, ἀλλὰ ἀπεναντίας θὰ τὴν ἐξαντλήσουν καὶ θὰ τὴν χάσουν γιὰ πάντα, μετατρέποντάς τὴν, ὀριστικὰ πιά, σὲ μόνιμη ἀντιπάθεια καὶ περιφρόνησις.

«ΚΥΠΡΙΟΙ ΑΓΩΝΙΣΤΑΙ»

Ἡ στήλη αὐτὴ δὲν εἶναι βιβλιοκριτικὴ. Ἀλλὰ καὶ τὸ βιβλίον «Κύπριοι ἀγωνισταί», πού ἐξέδωσε ἡ Ἀρχιεπισκοπὴ τῆς Κύπρου, δὲν εἶναι μιὰ συνηθισμένη ἐκδόσις, πού περιμένει νὰ κριθῇ μὲ τὰ καθιερωμένα μέτρα τῆς βιβλιοκρισίας. Τὸ βιβλίον αὐτὸ πρῶτα-πρῶτα φέρνει στὴ ζωὴ καὶ στὸ φῶς τὴ φωνὴν καὶ τὴν ψυχὴ ἑνὸς συγγραφέως ἀπὸ τὸν πρόσφατον καὶ πρόωρον τάφον του. Δὲν εἶναι μόνο τὸ «κύκνειον ἄσμα» ἑνὸς ἐκλεκτοῦ Κυπρίου συγγραφέως, τοῦ ἀληθοσμέντου Λατζίου Φιλίππου, ἀλλὰ καὶ ἐποτίσθηκα συγχρόνως καὶ ἐξυμώθηκα μὲ τὰ τελευταία ἀποθέματα σωματικῆς καὶ πνευματικῆς ἰκμადῆς, πού εἶχαν ἀπομείνει στὸν ἀρραστον ὀργανισμό του καὶ τὰ εἶχε διαθέσει καὶ αὐτὰ, πρόθυμα καὶ πιστὰ, ὅπως πάντα, στὴν ὑπηρεσίαν τῆς Πατρίδος του.

Ἀλλὰ καὶ τὸ ἔργον του εἶναι ἐπίσης φωνὴ ἀπὸ τὸν τάφον: ἡ μεγάλη καὶ ἀσίγητη φωνὴ τῆς Ἱστορίας, πού, συμμένη πάνω ἀπὸ τοὺς τάφους πενηταεξῆ Κυπρίων ἀγωνιστῶν, πού εἶχαν προσφέρει τὴν πρόθυμον καὶ αὐθόρμητην συμμετοχὴν τους στὸν ἱερὸν ἀγῶνα τῆς Ἐπαναστάσεως τὸ 1821, μαζεῦει ἀπὸ αὐτοὺς καὶ μεταδίδει τὸ ἱερὸν τοῦς μῆνυμα, τὸ μῆνυμα τῆς ἀδιάσπαστης ἐθνικῆς ἐνότητος μεταξὺ τῆς ἐλευθερῆς Μητέρας καὶ τῆς ἀλύτρωτης Κόρης καὶ τὸ μῆνυμα τῶν κοινῶν τους ἀγῶνων γιὰ τὴν Ἐλευθερίαν.

Μπροστὰ σ' αὐτὸ τὸ μῆνυμα στεκόμαστε μὲ τιμὴν καὶ σεβασμὸν καὶ εὐλόμους καὶ περιμένοντας νὰ γυρίσῃ σύντομα πίσω στοὺς πενηταεξῆ τάφους καὶ νὰ τοὺς φέρῃ, σὰν ἀπάτησις τῆς Ἱστορίας, τὸ ἄγγελμα τῆς Ἐλευθερίας τῆς συλαβωμένης ἀκόμα πατρίδος τους.

ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΑΙ ΜΑΘΗΤΙΚΑΙ ΟΜΑΔΕΣ

Στὴν ὥρα καὶ πλοῦσιαν ἔκθεσιν, πού ὀργανώθηκα στὴν μεγάλην αἴθυσαν τοῦ Ἀποστόλου Παύλου γιὰ τὰ δέκα χρόνια τῶν Χριστιανικῶν Μαθητικῶν Ὀμάδων, ὀνήρχε καὶ ἕνα ἰχνογράφημα μαθητοῦ, πολὺ συμβολικόν. Παρίστανε μιὰ μεγάλην σκάλαν ὑπαίθριαν, καὶ ἐκαλοπάτια τῆς ἀνδριανῆς μῆλας, πολὺ ψηλά, καὶ ἀγγίζαν τὸν οὐρανόν. Καὶ στὴν κορυφὴν, στὲ βάθος, ἡ μορφή τοῦ Χριστοῦ.

Τὸ παραστατικώτατον αὐτὸ σχέδιον συμβολίζει βέβαια τὴν πορεία τῶν Χριστιανικῶν Μαθητικῶν Ὀμάδων κατὰ τὰ δέκα χρόνια πού πέρασαν Ἀλλὰ συμβολίζει συγχρόνως καὶ τὴν ὅλη πορείαν

Ο Κόσμος τῶν Γραμμάτων

ΤΑ ΒΙΒΛΙΑ

Πιπίννας Α. Γαλανοπούλου: «Όταν ή Γῆ τρέμη...», Ἀθήνα: 1953.

Εἰς τὸ σύντομον, ἀλλά τῶσον περιεκτικὸν τοῦτο ταῦχος, ἡ κ. Π. Γαλανοπούλου ἐκθέτει ἕνα ζήτημα τὸ ὁποῖον ὅλους μᾶς ἐνδιαφέρει, μάλιστα δὲ κατόπιν τῶν τελευταίων καταστρεπτικῶν ἀποτελεσμάτων τῶν σεισμῶν τῶν Ἰονίων Νήσων καὶ ἄλλων περιοχῶν τῆς ἐλευθέρας καὶ δούλης Ἑλλάδος.

Ἡ συγγραφεὺς εἶχε τὴν εὐκαιρίαν, ὅπως γράφει εἰς τὸν πρόλογον, «νά παρακολουθήσῃ τίς ἐρευνηεὶς τοῦ συζύγου της, καθηγητοῦ τῆς Σεισμολογίας ἐπὶ Πανεπιστήμιου Ἀθηνῶν, καθὼς καὶ τῶν ξένων συναδέλφων του». Ἔτσι δὲ «κάθε μικρὴ ἢ μεγάλῃ ἀπορία της γιὰ τὴν ἰσὴν καὶ τοὺς σεισμους ἐλύετο πάντα σύμφωνα μετὰ τὰ τελευταία συμπεράσματα τῆς Σεισμολογίας». Δι' αὐτοὺς τῆς λόγους καὶ ἐπιτυγχάνει εἰς τὴν προσπάθειάν της αὐτὴν πέρα πολύ. Δίδει κατὰ τρόπον ἀπλοῦν καὶ ἀφηγηματικὸν — χρησιμοποιοῦν τὴν μέθοδον τῶν ἐρωτοαποκρίσεων μεταξὺ τοῦ παπποῦ καὶ τῶν ἐγγονῶν του — μίαν πλήρη εἰκόνα τῶν ἀποτελεσμάτων ποὺ φέρουν οἱ σειμοί, τῶν αἰτίων ποὺ τοὺς προκαλοῦν καὶ τὰ εἴδη αὐτῶν. Ἐπιμένει ἀρκετὰ εἰς τὸ ὅτι ὁ ἄνθρωπος ἡμπορεῖ νὰ ἀποφύγῃ πέρα πολλὰς συνέπειας τῶν σεισμῶν, ὅταν ἔσῃ δι' ἑσέως τὸν στοιχειώδεις γνώσεις καὶ λαμβάνει ὠριμένα μέτρα ἀποφυγῆς καταστρεπτικῶν ἀποτελεσμάτων τῶν σεισμῶν. Ἐπὶ πλέον μᾶς δίδει μίαν σύντομον, ἀλλά πιστικὴν εἰκόνα τῶν πρακτικῶν ὠφελειῶν τὰς ὁποίας παρέχει ἡ νεωτάτη ἐπιστήμη τῆς Σεισμολογίας εἰς τὸν ἄνθρωπον.

Τὸ δημοσίευμα εἶναι ἀρκετὰ σύντομον. Κα-

τορθώνει ὁμως ἡ κ. Γ. νὰ περιλάβῃ μέσα εἰς τὰς ὀλίγας σελίδας, πολλὰ τὰ ἐνδιαφέροντα καὶ διδακτικὰ, τὰ ὁποῖα πρέπει νὰ γνωρίζῃ κάθε Ἑλληὴν. ἀφοῦ ἡ χώρα μας, ὅπως καὶ ἡ μὴ ἐλευθέρα Κύπρος μας, τῶσον πολὺ δοκιμάζονται ἀπὸ τοὺς σεισμούς.

K. ΠΕΝΤΕΛΙΚΟΣ

★

Κοσμά Ἐμ. Ἀντωνοπούλου, Ἐτάρ-χου Πωγωνίου: «Ἡ Ἐπαρχία», Β' ἔκδοσις, Ἰωάννινα 1953.

Χαιρετίζομε μετὰ ἰδιαίτερη χαρὰ τὴν δευτέρην ἔκδοσιν τοῦ βιβλίου τοῦ κ. Κοσμά Ἀντωνοπούλου. Ἐνα βιβλίον γραμμένον μετὰ τῆς στοργῆς καὶ ἀγάπης γιὰ τὴν πολυδαπανησμένη Ἑλληνικὴν ἐπαρχίαν εἶναι μὴ πολὺτιμὴ προσφορά γιὰ τὴν ἐποχὴν μας. Ἀλλά, δὲν εἶναι μόνο ἡ ἀγάπη γιὰ τὴν ἐπαρχίαν καὶ τοὺς ἀθρώπους της ποὺ χαρακτηρίζει τὸ βιβλίον αὐτό, ἀλλὰ μὴ οὐσιαστικώτερη συμβολὴ εἰς τὴν ἔρευναν καὶ τὴν λύσιν τῶν προβλημάτων τῆς ἐπαρχίας καὶ ἀκόμα, κατὰ περισσώτερον, ἕνα βιβλίον ποὺ δίνει γραμμῇ, ἕνα βιβλίον ὅπου ὁ ἀναγνώστης διακρίνει ἕνα ὀλοκληρωμένον πρόγραμμα πολιτικῆς γιὰ τὴν ἐπαρχίαν, πολιτικῆς ποὺ εἶναι γνησιότατα Ἑλληνικὴ καὶ ποὺ κανεὶς δὲν ἔμπορεῖ νὰ τὴν ἀρνηθῆ ὡς ἀκατάλληλη.

Ἡ ἔρευνα τοῦ κ. Αντωνοπούλου γιὰ τὴν ἐπαρχίαν ἀρχίζει ἀπὸ τὸ μεγάλο ἐχθρὸ τῆς ἐπαρχίας, τὴν ἀστυφιλίαν. Δυστυχῶς, στὸν τόπο μας ἡ ἀστυφιλία ἔχει πάρος τὴν πιὸ κακὴν μορφήν τῆς «Ἀθηνοφιλίας». Στὸν τόπο μας ἡ ἀστυφιλία δὲν ἐμφανίζεται μονάχα ὡς μετακίνησις τοῦ πληθυσμοῦ τῶν ἀγροτικῶν τερτοχῶν ἀλλὰ καὶ αὐτῶν τῶν μεγάλων ἐπαρχιακῶν πόλεων πρὸς τὴν πρωτεύουσαν. Τίς αἰτίαι αὐτοῦ τοῦ κακοῦ ὁ συγγραφεὺς τίς ἐγγίζει: σ' ὅλο τους τὸ πλάτος, ἀπὸ τὰ γενικά αἷτια τῆς οἰκονομικῆς καὶ κοινωνικῆς

τῶν Ὀμάδων, μίαν πορείαν ἀνόδου καὶ ἀνατάσσει, τὴν πορεία πρὸς τὸν Οὐρανὸν, ὅπου περιμένει μέγα καὶ ἀνεκτίμητο ἔπαθλο, ἡ εὐλογία τοῦ Χριστοῦ.

Καὶ αὐτὴν ἀκριβῶς τὴν πορεία τοῦ ὄψωμοῦ, τὴν πορεία τῆς προσεγγίσεως πρὸς τὸν Χριστό, παρουσιάζει δὴλ ἡ ἔκθεσις. Διάφορα χειροτεχνήματα, σχέδια καὶ παραστάσεις καλλιτεχνικῆς, στατιστικοὶ πίνακες, καλλιγραφημένα ἢ πολυγραφημένα ἔντυπα γέμίζουν τοὺς τοίχους. Πολλὰ ἀπ' αὐτὰ εἶχαν φανερὴ τὴν καλλιτεχνικὴν σφραγίδα. Ἀλλὰ ἦσαν ἄτελη καὶ ἀδέξια. Ὅλα ὁμως ἀνέδιναν μίαν καθερὴν καὶ ἀνώτερην πνοήν: τὴν πνοὴν τῆς ἀγάπης καὶ τῆς πίστωσης, τῆς ἀλληλεγγύης καὶ τῆς αὐτοθυσίας, τῶν πιὸ ὠραίων καὶ πιὸ ὕψιων χριστιανικῶν ιδανικῶν.

Διάφορες ἐπιγραφαὲς στοὺς τοίχους ἐδείχναν

τοὺς ἀντίστοιχους τομεῖς τῆς δράσεως τῶν Ὀμάδων: Κατηχητικὰ Σχολεῖα, Γυμνάσια, Οἰκογένεια, Ὀρφανοτροφεῖα καὶ Νοσοκομεῖα, Διαφωτιστικὰ ἔντυπα. Πόσες προσπάθειαι καὶ πόσοι ἀγῶνες σ' ὅλο αὐτὸ τὸ εὐρύτατον πεδίον κοινωνικῆς καὶ θηνικῆς δράσεως! Ἀλλὰ καὶ τί ἀποτελέσματα! Τί ὄρατα, φωτεινὰ καὶ γόνιμα ἀποτελέσματα! Καὶ νὰ ξέρῃ κανεὶς ὅτι ὅλες αὐτῆς οἱ προσπάθειαι καὶ οἱ ἀγῶνες γίνονται ἀπὸ μαθητὰς τῶν γυμνασίων, ἀπὸ μικρὰ καὶ ἀδύνατα παιδιά!

Ἀδύνατα; Λάθος! Πολὺ δυνατὰ μάλιστα. Γιατί ἔχουν μέσα τους τὴν πιὸ μεγάλην, τὴν ἀνεξάντλητην, τὴν ἀκατακίρητην δύναμιν τῆς Πίστωσης. Καὶ γι' αὐτὸ ἀκριβῶς ἀνεβαίνουν, ἔχουν κίβλας ἀνέβει τόσο ψηλὰ στὴν μεγάλην σκάλα ποὺ ὀδηγεῖ στὸν Οὐρανόν.

ΜΕΛΗΣ ΝΙΚΟΛΑΪΔΗΣ

διαρθρώσεως μέχρι κι' αὐτῆς τῆς ἐπιπολαιότητας τοῦ νεῦπλουτου μαυραγοριτη. Ἐνῶ ταυτέχρονα ζῆ το δράμα τῶν ἀνθρώπων πού ἀφίνουν τὸ χωριό τους γιὰ νὰ κατοικήσουν στὴν Ἀθήνα κάτω ἀπὸ τὶς πιὸ ἀνθυγεινὲς συνθήκες, θαμπωμένοι ἀπὸ τὴν ψεύτικη γοητεία τῶν φώτων τῆς μεγάλης πόλεως.

Κι' ἔρχεται ὑστερα ὁ μέγας κίνδυνος: Ἡ ἐπαρχία ἐρημώθηκε. Καί ὁ σ. κάνει τὴν πρόσκλησι γιὰ τὴν ἐπιστροφή στὴν ἐπαρχία. Ἄλλὰ δὲν εἶναι ἀνάγκη, δὲν εἶναι τὸ πρόβλημα νὰ ξαναχυρίσουν στὴν ἐπαρχία ὅσοι ἔφυγαν, ἀλλ' ἀ κυρίως νὰ λυθῇ τὸ μεγάλο πρόβλημα, νὰ λειψουν οἱ ἀφορμὲς πού ὠδήγησαν στὸ μαρσμο τῆς ἐπαρχίας. Καί στὸ σημεῖο ἀκριβῶς αὐτὸ ὁ συγγραφεὺς προσφέρει τὰ περισσότερα. Τὸ πλῆθος τῶν θεμάτων πού συζητᾶ ὁ συγγραφεὺς δείχνει ἀκριβῶς ὅτι δὲν πρόκειται γιὰ ἓνα ὁποιοδήποτε ριζίλιο. Ἐξετάζει μὲ λεπτομέρεια ὄλα τὰ ζωτικὰ θέματα κι' ἔχει πάντο' ἔσ κἀν νὰ πῆ. Προσέχει τὴν ὕβεια τοῦ χωριοῦ καὶ δείχνει τὸ δρόμο μὲ τὸν ὅπιο τὸ χωριὸ θὰ γίνῃ πιὸ ὕγεινὸ. Παρακολουθεῖ τοὺς νέους, τοποθετεῖ δικαίως τὸν παπᾶ, τὸ δάσκαλο, τὸν κοινοτικό ἄρχοντα στὴν ἀρμόζουσα θέσι. Δὲν μένει ἔξω στὰ μεγάλα προβλήματα τῆς ἀγροτικῆς ἀσφαλείας, τῶν ἀκτημόνων γεωργῶν, σταματᾶ στὴν ἀνάγκη τῶν κοινοτικῶν γεωπόνων, ἐνῶ τονίζει τὴν ἀνάγκη τῆς ψυχγωγίας καὶ τῆς μορφώσεως τῶν ἀγροτῶν.

Κάθε φορά οἱ σκέψεις του καὶ οἱ προτάσεις του, πού προέρχονται ἀπὸ τὴν πείρα καὶ τὴν καθημερινὴ παρατήρησι εἶναι ἀπλὲς καὶ ἐφαρμόσιμες.

Δὲν εἶναι ἀνάγκη ὅτι ἔχομε νὰ τὸ δώσωμε στὴν Ἀθήνα, ὅπως γίνεται σήμερα ἀπὸ μικροὺς καὶ μεγάλους. Πρέπει νὰ γυρίσωμε στὴν ὕπαιθρο χώρα γιὰτὶ ἡ ὑπερβολικὴ ἀξίησι τῆς μεγάλης πόλεως εἶναι κίνδυνος γιὰ ὅλους μας.

Αὐτὸ εἶναι τὸ μεγάλο διδάγμα τοῦ βιβλίου αὐτοῦ.

K. DAM.

★

Ἐάνθου Δουσιώτη: «Νιφάδες», Κύπρος 1952.

Δὲν εἶναι λίγες οἱ ἐκδηλώσεις πνευματικῆς ζωτικότητας πού μᾶς ἔρχονται τώρα τελευταία ἀπ' τὴν Ἑλληνικὴν μας Κύπρον. Ἀνάμεσα σ' αὐτὲς μπορεῖ κανεὶς νὰ τοποθετήσῃ καὶ τὴν ποιητικὴ συλλογὴ τοῦ κ. Ε. Δουσιώτη «Νιφάδες» πού ἔφθασε στὰ γραφεῖα μας μέσα στὸ 1953.

Στὰ ἑννέα ποιήματα πού τὴν ἀπαρτίζουν, διαφαίνεται ὁ εὐνοηθῆτος δουλειῆς τοῦ στίχου. ὁ στοχαστῆς καὶ ὁ Ἑλληνας.

Χαρακτηριστικὸ εἶναι ὅτι τὸ πρῶτο του ποίημα «Γίμνος στὴν ἀρετῆ» καθῶς καὶ τὸ τελευταῖο «Ἐσπέρα» δείχνουν πιὸ ἔντονα τὴν πνευματικὴν θεμελίωσι πού ὀπωροῖται χρωματίζει καὶ τ' ἄλλα ποιήματα τῆς συλλογῆς. Ἡ Κύπρος μὲ τὶς ὁμορφίαις της τραγουδιέται νοσταλγικὰ ἀπ' τὸν ποιητὴ πού ἔχει νὰ μᾶς παρουσιάσῃ στίχους ἀληθινὰ δυνατοὺς. Ἡ καλλιτεχνικὴ του εὐαισθησία εἶναι διάχυτη στὴ συλλογὴ αὐτῆ, πού οἱ εἰδικὲς συνθήκες τῆς ἐαδῶ-

σεῶς τῆς Ἰως νὰ ὑπὴν ἐπέτρεψαν νὰ φανοῦν. ὅπως καὶ κάποιες ἄλλες π' ὑχὲς τῆς προσωπικότητας τοῦ ποιητῆ πού νὰ δείχνουν τὸν ἔθνη-κό πόνο.

Ἐιστε ὁμως ἀπὸ δῶ χαιρετίζομε μὲ χαρὰ τὴν πνευματικὴ αὐτὴ ἐκδηλώσι καὶ εὐχόμεσθε ἡ προσπάθεια τοῦ κ. Ἐάνθου Δουσιώτη νὰ ἔχη καὶ μιὰν ἀξία συνέχεια.

K DAM.

★

Λιλιγ Πεζοπούλου: «Στὸ δάσος».

Μὲ τὸ βιβλίο αὐτὸ, τρίτο στὴ σειρά πού ἄρχισε μὲ τὶς «χαρούμενες ὥρες» ἡ κ. Πεζοπούλου μᾶς δίνει 24 καινούργια ποιηματάκια μὲ τὴν συνηθισμένη τῆς ἀπλότητα στὰ θέματα καὶ στὴ μορφή. Τὸ δάσος, τὰ δέντρα, τὰ πουλάκια, μὰ καὶ τὸ ἑλληνικὸ τοπίο καὶ ἡ Ἑλλάδα σὰν χώρα καὶ σὰν ἱστορία παίρνουν θέσι ἀνάμεσα στὰ μικρὰ αὐτὰ ποιήματα. Φαίνεται πὼς ἡ κ. Πεζοπούλου ἀσχολεῖται ἀποκλειστικὰ μὲ τὸ παιδικὸ ποίημα μὰ καὶ δὲν ἔχομε, ὡς τώρα τοῦλάχιστον, ἄλλα δείγματα ποιητικῆς δημιουργίας ἐκ μέρους της. Κι' αὐτὸ εἶναι ἀξιοῖδιαι-τέρας προσοχῆς. Ἡ παιδικὴ λογοτεχνία γενικὰ, καὶ τὸ ποίημα εἰδικώτερα, εἶναι ἓνα πολὺ σοβαρὸ ὄσο καὶ δύσκολο ἔργο. Δὲν ἀρκεῖ μόνον τὸ ταλέντο, ὅττε πάλι μόνῃ ἡ καλὴ πρόθεσις κι' ἡ ἀγάπη πρὸς τὸ παιδί. Χρειαζονται καὶ τὰ δύο αὐτὰ συνδυασμένα μὲ μίαν εἰδικὴ εὐαισθησία ἀπέναντι στὴν ἰδιάζουσα ψυχολογία τοῦ παιδιοῦ. Τὸ καθαρὸ καὶ ξελαμπικαρισμένο νόημα θὰ πρέπει νὰ βελτίη συνητροφία μὲ τὴν αἰσθητικὴ ἀριότητα κι' ὁμορφία.

Ἔτσι, μὰ καὶ στὸ δύσκολο αὐτὸ εἶδος μὲ τὸ ὅποιο πολὺ λίγοι ὡς τώρα ἔχουν σεβρὰ καταπιασθῆ, ἡ κ. Πεζοπούλου δείχνει τόση ἀγάπη καὶ συνεχὲς ἐνδιαφέρον, θὰ θελαμε νὰ ἐπιζώμε σὲ μιὰ καινούργια προσφορά, ἀξία συνέχεια τῆς ὡς τώρα φιλότιμης προσπάθειας πού χαρακτηρίζει καὶ τὸ τρίτο αὐτὸ βιβλίο τῆς σειρᾶς.

K.DAM.

ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ

ΚΑΙ ΠΑΛΙΝ ΤΑ ΧΩΡΙΑ ΜΑΣ

'Αξιότιμος κ. Διευθυντά

Εἶναι πράγματι πολὺ λυπηρὸν νὰ βλέπη κανεὶς τὰ Ἑλληνικὰ χωριά ἐγκαταλειπόμενα ἀπὸ τοὺς κατοίκους των. Κάθε Ἑλληὴν πού ποῖε διὰ τὸν τόπο του, δὲν μπορεῖ παρὰ ν' ἀναλογίζεται μὲ θλίψιν τὴν «μανίαν αὐτὴν τῆς φυγῆς ἀπὸ τὸ χωριό». Μάλιστα δὲ αὐτοὶ πού εἶναι τεταγμένοι, εἰτε ὡς ἐκπαιδευτικοί, εἰτε ὡς ἐπιστήμονες, νὰ ζήσουν κοντὰ εἰς τὸν Ἑλληνα ἀγρότην διὰ νὰ τὸν βοηθήσουν εἰς τὴν βιοπάλην του, αἰσθάνονται μεγαλυτέραν τὴν θλίψιν διὰ τὴν κατάστασιν αὐτὴν, ὅπως τόσο παραστατικὰ μᾶς τὴν ἐπαρουσίασε εἰς τὸ τεῦχος τοῦ παρελθόντος Δεκεμβριοῦ ὁ ἀξιότιμος κύριος ἐπαρχος Κονίτσιος. Καὶ ὁμολογουμένως ὡς «δυσπράτη ἐθνικῆ

ανάγκη» πρέπει νὰ θεωρηθῆ ἡ ὀργάνωσις μίας ἔθνικῆς σταυροφορίας, διὰ νὰ σταματήσῃ κάπου ὁ ἄνεμος αὐτὸς τῆς ἀστυφιλίας.

Εἶναι ἀξίεπαινοί αἱ προσπάθειαι ποῦ καταβάλλονται ἀπὸ Ἄρχας καὶ ἰδιώτας, διὰ νὰ δώσουν ὁμορφιά εἰς τὸ Ἑλληνικὸ χωριό, διὰ νὰ κἀνοῦ τὴν ζωὴν πιὸ ἀνετη καὶ πιὸ χαρούμενη καὶ δημιουργικῆ. Τὸ Ἐθνικὸν Ἴδρυμα, ὁ ἔρανος τῆς Α. Μ. τῆς Βασιλείας, ἔχουν προσφέρει καὶ προσφέρουν συνεχῶς ὑφίσταται ὑπηρεσίας. Μὰ καὶ τὸ ἐπίσημον κράτος δὲν ὑστερεῖ. Ὑπὸ τοῦ Ἑπιτελείου Γεωργίας ἔχουν ἐκτελεσθῆ ἔργα τὰ ὁποῖα διὰ πρώτην φοράν βλέπει ὁ Ἑλληὴν ἀγρότης, αἱ δὲ φεροῦσι ὑπηρεσίας ἐργάζονται συστηματικὰ πιδόσιν. Ἰδιαιτέρως πρέπει νὰ τονισθῆ ὅτι, τὸ τόσο ἐπιτυχῶς ἐκτελούμενον πρόγραμμα τῶν γεωργικῶν ἐφαρμογῶν ἐρχεται νὰ δώσῃ νέαν ζωὴν, ὅχι μόνον εἰς τὸ χωριὸν καὶ τὸν ἀγρότην ἀλλὰ καὶ εἰς τὸν γεωπόνον τῶν γεωργικῶν ἐφαρμογῶν, πρὸς τὸν ὁποῖον ἡ ἀρμολία διεύθυνσις τοῦ Ἑπιτελείου Γεωργίας ὑπευθυμίζει συνεχῶς ὅτι τὸ ἔργον τοῦ ἀποτελεῖ ἱεραποστολήν.

Συνηθίσαμεν νὰ λέγωμεν, ὅτι ἡ χώρα μας εἶναι ὀρεινὴ καὶ ἄγονος καὶ ὁ οἰκονομικὸς κλῆρος μικρὸς. Εἶναι, ἔμολογοῦμεθα, μία ἀλήθεια καὶ αὐτὸ. Διὰ τὴν ὁμοίαν τὸ μικρόθειον τῆς ἀστυφιλίας ἐνεργεῖ πιὸ έντονα καὶ ἀνηρηχητικὰ εἰς πεδιάδας καὶ κολλῶν πλοῦσιαι περιοχάς, ὅπως εἶναι ἡ Μεσογία λ. χ., ὅπου σοδαρὸν τοσοτόν κτημάτων ἔχουν ἐγκαταλειφθῆ ἀπὸ τοὺς ἰδιοκτητάς των σὲ ξένα χέρια ἢ μένουσιν ἀκαλιέργητα, διότι οὔτοι ἐγκατεστάθησαν εἰς τὰς Ἀθήνας;

Δὲν εἶμαι ὁ εἰδικὸς, ἀλλ' ἡ ἐργασία μου μ' ἐδίδαξεν, ὅτι διὰ νὰ εὐρωμεν τὴν αἰτίαν τοῦ κακοῦ πρέπει νὰ σκάψωμεν βαθειά, νὰ φθάσωμεν εἰς τὴν ρίζαν τοῦ. Μία ἔτοιμα ἔρευνα, ἐπὶ τοῦ προκειμένου, μᾶς δὴγηεὶ κατὰ τὸ πλεῖστον, σὲ πεδία ποῦ ἔχουν περ σῶστερον σχέσιν μὲ τὸν ψυχικὸν κόσμον καὶ ἀφοροῦν τὴν πνευματικὴν κατάστασιν τοῦ ἀνθρώπου. Διότι συμβαίνει ἀκριθῶς ἔκεινο τὸ ὁποῖον ἀπὸ τὴν ἐποχὴν τῆς Παλαιᾶς Διαθήκῆς προσεῖτε τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ, ὅταν διετασσὲ τοὺς ἀνθρώπους: «Μὴ μισήσῃς ἐπίπονον ἐργασίαν καὶ γεωργίαν ὑπὸ Ἑπίστον ἐκτισμένῃν» (Σοφ. Σὲ ράχ Ζ', 15) Ἡ ἀποτροπὴ πρὸς τὴν γεωργίαν καὶ ἐν γένει τὴν ἐργασίαν, εἶναι ἕνας σοδαρὸς λόγος ποῦ βοηθεῖ εἰς τὴν ἐξαπλοῦσιν τοῦ τόσο ἐπικινδύνου μικροβίου τῆς ἀστυφιλίας. Θεωρεῖται βαρὺ καὶ ὑποτιμητικὸν τὸ ν' ἀπολλῆται κανεὶς μὲ γεωργικὰς ἐργασίας καὶ πολὺ περισσότερον μὲ τὴν κτηνοτροφίαν. Τὸ αὐτὸ συμβαίνει διὰ τὸν ἀργαλεῖον καὶ λοιπὴν οἰκοτεχνίαν. Καὶ σὲ μισθολογίαν τοῦ ἀγρότου ἢ τῆς ἀγρότιδος, φαντάζει ἡ ἀκοπή ἐπιτυ-

χία καὶ ὁ εὐκόλος πλουτισμὸς, μαζὶ μὲ τὴν ψευτικὴν χαρὰν, ποῦ δίδει ἡ κάπως «ἐλευθερὴ» ζωὴ τῶν πόλεων. Ἡ ὕβρις καὶ ἡ γαλήνιος καὶ εἰρηνικὴ ζωὴ, ποῦ χαρίζεται τὸ χωριό, δὲν ἐκτιμῶνται ὡς θεσδοτα ἀγαθὰ. Ἡ σπατάλη, ἡ πολυτέλεια ἀποτελοῦν κριτήρια τῆς ἀνθρωπίνης εὐτυχίας.

Ἡ ὁρασιεία, λοιπόν, πρέπει νὰ εἶναι ἀνάλογος. Τὰ πράγματα φωνάζουν, ὅτι μαζὶ μὲ ὅλα τὰ ἄλλα, πρέπει νὰ θεθοῦν πνευματικὰ θεμέλια σὲ τὸ χωριό. Τὸ χωριὸν χρειάζεται πνευματικὸς ἀνθρώπους ποῦ θὰ τὸ ἀγαπήσουν, μὰ πρό πάντων θ' ἀγαπήσουν τὸν Ἑλληνα ἀγρότην. Θὰ πιστέψουν εἰς τὴν ἀνύψωσιν τοῦ πνευματικοῦ καὶ ὁλικοῦ ἐπιπέδου τοῦ ἀγρότου καὶ θὰ τὸν ἀνεβάσουν εἰς τὴν θέσιν ἢ ὁποῖα τοῦ ἀνήκει, μέσα εἰς τὴν μεγάλην ἔθνικὴν οἰκογένειαν. Ὁ γεωπόνος, ὁ δάσκαλος, πρέπει ν' ἀποτελοῦν παράγοντας πολιτισμοῦ, ποῦ νὰ μποροῦν νὰ ἐπιδρῶσιν εὐεργετικὰ, εἰς τὸ ὅλον περιβάλλον τοῦ ἀγρότου μας.

Εἶναι φυσικὸν ὅτι αὐτὰ δὲν γίνονται ἀπὸ τὴν μίαν ἡμέραν εἰς τὴν ἄλλην. Χρειάζεται δουλειά, μάλιστα πολλή δουλειά. Πρέπει νὰ ἐργασθῶμεν ἀκούραστα καὶ ὑπομονητικὰ. Ἐργασία ποῦ θ' ἀρχίσῃ πρώτα ἀπὸ τὸν ἑαυτὸν μας, διὰ νὰ ἀκτινοβολήσῃ καὶ εἰς τοὺς γύρω. Ὁ Ἑλληὴν ἀγρότης ποῦ ἐπλήρωσε τὸν βαρύτερον φόρον, εἰς ἄμα καὶ ὁλικὰς θυσίας εἰς τοὺς ἄγονας τοῦ ἔθνους, μᾶς καλεῖ νὰ ἐργασθῶμεν δι' αὐτόν. Καὶ τὴν ἐργασίαν αὐτὴν θὰ μᾶς τὴν ἐμπνεύσῃ μόνον ἡ χριστιανικὴ ἀγάπη, ὅς μία ἐκδηλωσις ζωντανοῦ χριστιανισμοῦ. Ὅταν ἡ ἀγάπη αὐτὴ βασιλεύσῃ, τότε καὶ τί δὲν μπορεῖ νὰ γίνῃ!

Ἡ Ἑλλάς ἔχει κάθε λόγον νὰ ἐπιβίῃ ὅτι ἡ ζωὴ καὶ πάλι: θ' ἀνήσῃ χαρούμενη μέσα εἰς τὰ χωριά. Ἡ Ἑλληνικὴ λεβεντιά, τὸ καμάρι τοῦ ἔθνους μας, θὰ πρωτοστατῆ εἰς τὸν ἀγῶνα τοῦ καλοῦ. Οἱ νέοι μας θὰ εἰαι ἐξερζῶνται τοῦ κακοῦ καὶ τοῦ καλοῦ φυτευταί, ποῦ θὰ τοὺς φλογίξῃ ὁ πόθος νὰ πλάσουν τὸ αὐριον καλύτερον ἀπὸ τὸ χθές. Αὐτὸς ὁ ἀγῶν θὰ γεμίξῃ τοὺς ἀγρότας μας μὲ εὐωτερικὴν πηγαίαν χαρὰν, ποῦ θὰ τοὺς δίδῃ ὄρεξιν διὰ δουλειά καὶ θὰ τοὺς ἐπιτρέπῃ νὰ χαροῦν τὴν εἰρηνικὴν καὶ ἡμορφὴν ζωὴν τοῦ χωριοῦ.

Τὸ χτίσι μὲ τῆς καινούργιας Ἑλλάδος, ποῦ ἤρχισεν στὸν τόπον μας, μᾶς δίδει τὸ δικαίωμα νὰ πιστεῦσωμεν ὅτι οἱ «ὀρατισμοί» αὐτοὶ θὰ γίνον πραγματικότης. Διὰ τοῦτο καὶ αἱ εὐθύναι μας εἶναι πολὺ μεγάλαι, διότι «ἀλλοίμονον στὸν θεριστὴν, ποῦ ἀπ' τὴν δουλειά θὰ φύγῃ».

Μετὰ τιμῆς

ΑΘΑΝ. Π. ΣΠΥΡΟΠΟΥΛΟΣ

Γεωπόνος

Διαβολίταιον - Μεσογία

Περὶ ὁδοῦ «Ἀκτινέων», ὄργανον τῆς «Χριστιανικῆς Ἐνώσεως Ἐπιστημόνων». Ἐκδοσις Χριστ. Ἐνώσεως «Ἀκτινέων». Γραφεῖα: ὁδὸς Καρότυ 14, Ἀθήναι (1) Τηλ. 35 - 023. — Θεολογικὴ: Ἀγ. Σοφίας 38. — Πειραιῶς: Φίλωνος 34α. — Ἑπιτελεῖται: Δ. Γ. Σταμάτης, κατοικία Φαβιέρου 39α, Ἀθήναι (1). — Ἐτησίαι συνδρομὴ ὄρχ. 25 000, ἐξωτερ. ὁλλ. 3. — Πρόστ. τυπογραφείου: Δ. Παπακωνσταντίνου, Μαυρομυχάλη 176. — Χειρόγραφα, δημοσιευόμενα ἢ μὴ, δὲν ἐπιστρέφονται.